

f. BOT Gènere de plantes arbòries o arbustives erectes de la família de les combretàcies, de flors petites i en general verdes o blanques, que comprèn unes 225 espècies pròpies de regions tropicals. Se n'utilitza la fusta, i també serveix com a planta ornamental i és font de tanins.

f. pl. MIT Festes en honor del déu de la mitologia clàssica romana Tèrminus, déu protector dels límits dels camps i de les fronteres. Els pagesos les celebraven anualment el 23 de febrer.

f. SCATERM Revista de la Societat Catalana de Terminologia.

Us interessa la terminologia?

Voleu donar un nou estímul a la vostra trajectòria professional o acadèmica? L'organització en què treballeu ha decidit tenir veu i vot en el panorama terminològic català?

La SCATERM us convida a **associar-vos-hi** i a participar activament en la cooperació i la difusió del treball terminològic. Com a socis, us animem a aportar idees, proposar activitats, presentar ponències en les jornades i seminaris, col·laborar amb el Butlletí —enviant-hi notícies, comentaris, cròniques o novetats— i col·laborar amb la revista TERMINÀLIA, trametent articles o propostes de ressenyes.

- Recepció de TERMINÀLIA, revista científica de periodicitat semestral.
- Recepció d'un exemplar de les obres publicades en les dues col·leccions de la Societat «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia» i «Eines de Terminologia».
- Recepció del Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia, una publicació electrònica bimestral que us mantindrà al dia de les novetats i activitats terminològiques.
- Inscripció gratuïta a la jornada anual de la SCATERM, una activitat monogràfica que se celebra a la primavera, sovint en col·laboració amb d'altres institucions acadèmiques.
- Inscripció gratuïta al seminari de terminologia que s'organitza cada any a la tardor.
- Reducció de l'import de la inscripció en les activitats extraordinàries que organitzem, com ara cursos, tallers, etc.
- Descompte d'un 50 % en les publicacions de l'IEC.
- Cada soci col·lectiu pot designar quatre persones representants que gaudeixen dels avantatges anteriors que són aplicables individualment.

La Societat Catalana de Terminologia és hereva de l'Associació Catalana de Terminologia (ACATERM, fundada l'any 2002), que esdevingué filial de l'Institut d'Estudis Catalans el gener del 2008. En tant que societat filial de l'Institut, la SCATERM constitueix un punt de referència en l'àmbit terminològic i té per finalitat difondre i promoure l'activitat terminològica en català, sobretot en els àmbits científics i tècnics. Així mateix, la SCATERM es vol convertir en un punt de trobada per a l'intercanvi d'informació i de coneixements entre totes les persones i organitzacions vinculades d'una manera o altra amb la terminologia.

Si voleu més informació, visiteu <http://scaterm.iec.cat>, on trobareu les quotes actualitzades per a socis individuals i socis col·lectius i la butlleta d'alta.

SUMARI

EDITORIAL

Aquest número	5

ARTICLES

Josep Àngel Mas Castells El nom de la llengua i altres termes sociolingüístics en la campanya electoral per a les Corts Valencianes de 2011	7
Igone Zabala, Itziar San Martin, Mikel Lersundi, Jon Jatsu Azkue i Juan Luis Mendizabal The Elaboration of Human Anatomy Terminology for the Basque Language: the Contribution of Translators, Linguists and Experts	15
Gloria Guerrero Ramos i Manuel Fernando Pérez Lagos ¿Es la composición culta, en la actualidad, el procedimiento más productivo para la creación de neologismos?	26

ENTREVISTA

TERMINÀLIA parla amb... Salvador Alegret i Sanromà, catedràtic emèrit de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans	37

DOSSIER: Formació en terminologia

Bertha M. Gutiérrez Rodilla L'acostament a la terminologia en la formació dels científics: el cas de les ciències de la salut	41
Mercè Lorente Casafont Apunts sobre la situació de la formació en terminologia avui	45
Rosa Estopà Bagot IUL@online: programa en línia de formació superior de terminologia	50

RESSENYES

La traducción en contextos especializados d'Esperanza Alarcón Mariana Orozco Jutorán	52
Lèxic panllatí de l'energia eòlica de la Xarxa Panllatina de Terminologia Oriol Gomis Bellmunt i Sílvia Llovera Duran	54

ESPAI DE TROBADA

**La societat civil defensa el català i respon
als atacs del Govern del PP**
M. Antònia Font i Gelabert

56

Jornades Científiques i Professionals de Traducció Mèdica
Maya Busqué Vallespí

58

SEMBLANÇA: Amelia de Irazazábal

Admirada Amelia
Roberto Mayoral i Natividad Gallardo

60

**Nota en record d'Amelia de Irazazábal,
sempre present en el meu record**
M. Teresa Cabré Castellví

63

Bibliografia

65

TERMINÀLIA
Número 6 (2012)

IMATGE DE PORTADA:

Llull, Ramon
Il·lustració de l'*Arbre de filosofia d'amor*
Manuscrit F-129 del Col·legi de la Sapiència de
Palma (s. XIV inici) Part I.1. iv-50, III.32- Arbre
de filosofia d'amor (català)
Biblioteca Diocesana de Mallorca, Palma
Agraïm la col·laboració del Centre de
Documentació Ramon Llull de la Universitat
de Barcelona.

DIRECTORA:

M. Teresa Cabré Castellví (UPF, IEC)

EDITORIA EN CAP:

Mercè Lorente Casafont (UPF)

CONSELL DE REDACCIÓ:

Ester Bonet (UFE), Glòria Fontova
(TERMCAT), Núria Pérez-Pérez (UPF),
Joan M. Romani (Generalitat de Catalunya),
Miquel-Àngel Sánchez Ferriz (SCATERM),
Pilar Sánchez-Gijón (UAB), Elisabet Solé (UB)

CONSELL CIENTÍFIC: Gerhard Budin (Univ.
de Viena), Mercè Durfort (UB, IEC), Tina
Célestin (OQLF), Guiomar Ciapusio (UBA),
Loïc Depecker (Univ. de París I), Pamela
Faber (UGR), Joan Martí Castell (URV, IEC),
Salvador Reguant (UB, IEC).

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA I TIPOGRÀFICA:
Serveis Editorials de l'Institut d'Estudis
Catalans

CAPÇALERA DE LA REVISTA: Jesús Carrasco
DISSENY I MAQUETACIÓ: Fundació Tam-Tam
IMPRESSIÓ: Fundació Tam-Tam

EN AQUEST NÚMERO HAN COL·LABORAT:

Jon Jatsu Azkue, Maya Busqué, M. Teresa
Cabré, Rosa Estopà, M. Antònia Font,
Natividad Gallardo, Oriol Gomis, Gloria
Guerrero, Bertha M. Gutiérrez, Mikel
Lersundi, Sílvia Llovera, Mercè Lorente,
Gemma Martínez-Ayuso, Josep Àngel Mas,
Roberto Mayoral, Juan Luis Mendizabal,
Mariana Orozco, Manuel Fernando Pérez
Lagos, Itziar San Martín, Albert Soler,
Igone Zabala.

© dels autors dels articles

© de la Societat Catalana de Terminologia,
filial de l'Institut d'Estudis Catalans

SOCIETAT CATALANA DE TERMINOLOGIA

<http://scaterm.iec.cat>

President: Jaume Martí

Vicepresidenta: Judit Freixa

Secretària: Ester Bonet

Tresorera: M. Teresa Miret

Vocals: Òscar Aznar, Àngels Egea, Agustí
Espallargas, Miquel-Àngel Sánchez Ferriz,
Elisenda Vilajoliu

Delegada de l'IEC: M. Teresa Cabré Castellví

Els continguts de la revista estan subjectes a
una llicència Reconeixement – No comercial –
Sense obres derivades 3.0 Espanya de Creative
Commons, si no s'indica el contrari.

Llicència completa:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>

Les revistes de l'IEC allotjades a l'Hemeroteca
Científica Catalana utilitzen com a descriptors
les 15 propietats recomanades al Dublin Core
Metadata Element Set, versió reduïda de la
norma ISO 15836 (2009).

PREU D'AQUEST EXEMPLAR: 13 euros

SUBSCRIPCIONS: El preu de la subscripció
és de 26 euros l'any, per dos números de la
revista. Els membres de la Societat Catalana
de Terminologia en són automàticament
subscriptors, i la reben sense que això
representi cap encàrrec de la quota anual.
Per subscriure-us-hi o per demanar més
informació, adreceu-vos a:

Revista TERMINÀLIA

Societat Catalana de Terminologia
Carrer del Carme, 47 · 08001 Barcelona
Telèfon: 935 529 105 · Fax: 932 701 180
Adreça electrònica: terminalia@iec.cat

ISSN: 2013-6692 (edició impresa);
2013-6706 (edició electrònica)
Dipòsit legal: B-44926-2009
Any d'inici de la revista: 2009

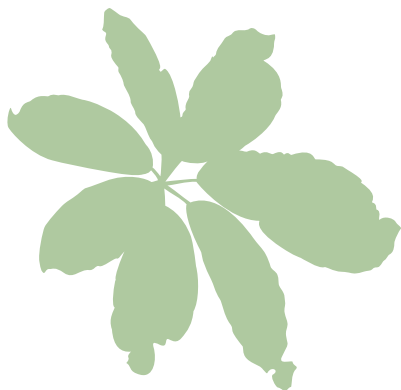
Aquesta revista és accessible en línia des de:
<http://publicacions.iec.cat>, <http://revistes.iec.cat>,
<http://terminalia.iec.cat>

Revista indexada a: CARHUS Plus+, CIRC,
DICE, DOAJ, Hispana, IEC, ISOC, Latindex,
MIAR, RACO, RESH, Ulrich's PDDb, TRACES

Amb la col·laboració de:

Aquest número

Hem arribat a la fi de l'any 2012, i tornem a ser amb vosaltres. En aquest número, a més dels articles seleccionats pels avaluadors externs, hem volgut confegir una monografia al voltant del tema de la formació en terminologia, com fem habitualment a partir de les seccions «Entrevista», «Dossier» i «Semblança».

Com haureu vist en aquests primers sis números de la revista, hem anat combinant anualment monogràfics de terminologia sectorial (terminologia i esport, terminologia i etnolingüística, terminologia i dret) amb monogràfics que ens acosten a diversos vessants de l'activitat terminològica (les tesis doctorals dins de la recerca en terminologia, el model de la terminologia dins de la normalització lingüística de la llengua catalana, o l'oferta actual de la formació en terminologia). El Consell de Redacció ja està treballant en la programació dels monogràfics de l'any 2013, però voldríem fer partícips també els lectors de la revista en la pluja d'idees sobre possibles monografies d'interès general. Us convidem a enviar-nos les vostres peticions a terminalia@iec.cat.

En aquest número 6 trobareu els següents tres articles avaluats externament: un de Josep Àngel Mas de la Universitat Politècnica de València, sobre la terminologia sociolingüística emprada en les eleccions a les Corts Valencianes; un altre d'Igone Zabala, Itziar San Martín, Mikel Lersundi, Jon Jatsu Azkue i Juan Luis Mendizabal, de la Universitat del País Basc, sobre les diverses opcions de traductors i experts en l'adaptació al basc d'un conegut atlas d'anatomia; i un tercer article de Gloria Guerrero i Manuel Fernando Pérez Lagos de la Universitat de Màlaga, sobre la productivitat de la composició en la creació neològica en castellà.

Sota el paraigua del monogràfic sobre la formació en terminologia: a la secció «Entrevista» parlem amb Salvador Alegret, catedràtic emèrit de Química Analítica de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans, expert incansable en l'ensenyament de la terminologia per a químics i científics en general. A la secció «Dossier» incloem un article de Bertha M. Gutiérrez de la Universitat de Salamanca,

especialista en l'ensenyament de la terminologia i del discurs científic en els estudis de medicina i àmbits afins; un estudi sobre la ubicació de la terminologia com a matèria curricular dins dels estudis universitaris del nostre entorn, en graus, màsters i cursos d'estiu; i una nota sobre l'únic màster que s'ofereix en línia i completament dedicat a la terminologia. Per a tancar el monogràfic, presentem a la secció «Semblança» dos textos dedicats a la figura d'Amelia de Irazazábal, considerada per molts la degana de la terminologia espanyola i mestra de molts dels actuals formadors en terminologia. Els autors del primer text són Roberto Mayoral i Natividad Gallardo, organitzadors del primer simposi sobre la formació de la terminologia a l'estat espanyol; i el segon text és a càrrec de M. Teresa Cabré, que ha volgut compartir amb nosaltres els records personals de les primeres activitats en terminologia i de les vivències compartides amb l'Amelia.

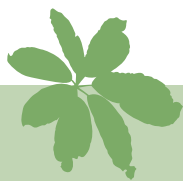
Completen el número 6 la secció «Ressenyes», amb revisions d'un manual de traducció especialitzada i d'un vocabulari multilingüe d'energia eòlica; i la secció «Espai de Trobada», amb un article sobre el moviment «Enllaçats per la llengua», a càrrec de M. Antònia Font del Sindicat de Treballadores i Treballadors - Intersindical de les Illes Balears, i una crònica de Maya Busqué sobre les IX Jornades Científiques i Professionals de l'Associació Internacional de Traductors i Redactors de Medicina i Ciències Afins (Tremédica), organitzades conjuntament amb l'Associació

Professional de Traductors i Intèrprets de Catalunya (APTIC) i celebrades a Barcelona del 20 al 22 de setembre de 2012.

Per a completar la notícia que us avançàvem en el número anterior, ens plau comunicar-vos que la base de dades de sumaris ISOC de Ciències Humanes i Socials ja té indexats tots els articles publicats fins ara a TERMINÀLIA i els textos del darrer dossier sobre «Terminologia i Dret», amb accés al text sencer. I una darre-ra novetat que volem compartir amb tothom: l'Institut d'Estudis Catalans va introduir al 2010 un sistema de control de les descàrregues d'articles de les revistes electròniques, que ens ha permès comprovar que la revista és cada vegada més consultada. En tot l'any 2011 va haver-hi 5.817 descàrregues; i fins al novembre de 2012, n'hi ha hagut 8.359; així doncs, la mitjana mensual de descàrregues ha passat de 484 l'any 2011 fins a 758 el 2012. Moltes gràcies als lectors i lectores de la versió electrònica de la revista per aquest bon acolliment.

LA TERMINOLOGIA ÉS LLENGUA, i d'acord amb aquesta premissa, des de TERMINÀLIA, ens adherim activament a les accions en defensa del català, com la iniciativa «Enllaçats per la llengua», llançada des de les Illes, o la campanya «Per un país de tots, l'escola en català» de la plataforma Somescola.cat. CAP PAS ENRERE AMB EL CATALÀ!

EL CONSELL DE REDACCIÓ

TERMINÀLIA és la revista semestral de la Societat Catalana de Terminologia (SCATERM), filial de l'Institut d'Estudis Catalans, que es publica tant en paper com en suport electrònic. Aquesta revista sorgeix en un entorn lingüístic molt actiu des del punt de vista terminològic (activitat científica, planificació lingüística, docència, recerca, innovació, desenvolupament de recursos, xarxes de cooperació), i pretén cobrir un espai natural d'intercanvi d'idees i d'actualització informativa, tot publicant contribucions sobre terminologia i àmbits afins.

L'objectiu principal és fer conèixer arreu l'activitat científica i professional relacionada amb la terminologia catalana, des de la recerca fins a les aplicacions, des dels serveis fins als productes, des de les accions de formació fins al debat social. Ens interessa reflectir el treball que es fa en els territoris de llengua catalana (tant si es refereix a la llengua catalana com a d'altres llengües de treball), pel que té d'exportable a altres comunitats lingüístiques. Alhora ens volem fer ressò de les experiències de l'exterior

que puguin ser aplicables en el nostre entorn o que siguin d'interès general.

Per tant, tot i que neix com una revista d'abast local, pel fet de ser l'òrgan de debat científic de la Societat Catalana de Terminologia, té una clara vocació de projecció exterior; per aquest motiu, les llengües de la revista són el català i l'anglès. S'admeten també contribucions en espanyol i en francès.

El 50 % dels continguts de la revista són contribucions originals, sotmeses a avaluació per parelles d'experts externs. La resta de la revista està estructurada en seccions fixes, que pretenen reflectir l'actualitat de les diverses activitats de la terminologia i d'àmbits afins, i servir d'òrgan d'intercanvi i d'expressió dels diversos perfils professionals vinculats a la terminologia.

Els temes que s'hi poden tractar són, entre d'altres: la terminologia catalana, la terminologia de sectors específics, els aspectes socials i lingüístics de la terminologia, la terminòtica, el discurs especialitzat, la traducció especialitzada, la lexicografia especialitzada, l'ensenyament de la terminologia i la història de la terminologia.

El nom de la llengua i altres termes sociolingüístics en la campanya electoral per a les Corts Valencianes de 2011

JOSEP ÀNGEL MAS CASTELLS

Universitat Politècnica de València

jamas@upv.es

Josep Àngel Mas Castells és

doctor en Filologia per la Universitat de València (2007). El seu camp de recerca s'inscriu en la sociolingüística de la variació, especialment en l'anàlisi de les connotacions ideològiques de l'ús de determinades variants formals en la comunitat lingüística valenciana. Sobre aquest tema ha publicat, a més de diversos articles apareguts en revistes especialitzades, *El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians* (2008). És professor del Departament de Lingüística Aplicada de la Universitat Politècnica de València. En el vessant més divulgatiu, és coautor del *Manual de llenguatge tècnic* (2009), del *Diccionari de dubtes del català oral* (2010) i del *Llibre d'estil per als mitjans audiovisuals en valencià* (2011).

Resum

L'article estudia els termes amb què els grups polítics valencians van exposar les seues propostes de política lingüística i, especialment, els termes amb què van designar la llengua mateixa en la darrera campanya electoral per a les Corts Valencianes. Analitza, doncs, la correlació entre l'ús de terminologia sociolingüística i la ideologia, partint de la premissa que l'ús d'aquesta terminologia té unes connotacions que ultrapassen el mer coneixement especialitzat.

PARAULES CLAU: terminologia sociolingüística; política lingüística; campanya electoral

Abstract

The Name of the Language and Other Sociolinguistic Terms in the Election Campaign for the Valencian Parliament in 2011

This paper examines the terms used by Valencian political groups to set out their language policy proposals, particularly the terms used to designate the language, in the most recent election campaign for the Valencian Parliament. It thus examines the correlation between the use of sociolinguistic terminology and ideology on the premise that the use of this terminology has connotations that go beyond mere expert knowledge.

KEYWORDS: sociolinguistic terminology; language policy; election campaign

TERMINÀLIA 6 (2012): 7-14 · DOI: 10.2436/20.2503.01.40

Data de recepció: 08/06/2012. Data d'acceptació: 01/08/2012

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Introducció

L'objecte d'estudi d'aquest article és la manera com es referiren a la qüestió lingüística, durant la campanya electoral, els grups polítics que van obtenir representació parlamentària en les darreres eleccions a les Corts Valencianes. Més concretament, el corpus d'anàlisi està format pels programes electorals d'aquests grups i les participacions dels seus caps de llista en el debat de política general que va transmetre Radiotelevisió Valenciana (RTVV).¹ Els grups, ordenats segons els resultats electorals, són el Partit Popular (PP: 48 % dels vots i 55 escons), el Partit Socialista del País Valencià - Partit Socialista Obrer Espanyol (PSPV-PSOE: 27 % / 33), la Coalició Compromís (CC: 7 % / 6) i Esquerra Unida del País Valencià (EUPV: 6 % / 5).

El mètode de treball consisteix en el buidatge i la posterior anàlisi qualitativa dels principals termes amb què aquests grups designen la llengua dels valencians, la situació social d'aquesta i les propostes de política lingüística que presenten. Considerem que l'ús d'uns termes o d'uns altres té molt a veure amb la imatge d'autor que els grups pretenen donar. Imatge d'autor que deu divergir no sols segons el grau de compromís amb la llengua de cada grup, sinó també entre el programa de govern i la intervenció al debat de cadascun: és previsible l'ús de més terminologia especialitzada en els textos escrits, on pot pesar més la imatge d'entès en la matèria que no en els debats televisius, si hi prioritzen la identificació amb l'electorat.

D'altra banda, en prendre en consideració tant els textos del partit que continua en el govern com els dels grups de l'oposició, s'analitza una part no ja de la política lingüística que s'ha dut a terme en un període determinat, sinó de la política lingüística possible al País Valencià en un termini curt-mitjà. Això constitueix, al nostre parer, un valor afegit de l'interès d'aquesta recerca, que se situa, per tant, en un punt d'intersecció teoricometodològica entre els estudis terminològics, l'anàlisi crítica del discurs i la sociolingüística en sentit ampli. El contrast entre les diverses forces polítiques en permetrà valorar el grau de permeabilitat respecte de les propostes dels principals agents socials (Escola Valenciana des del cantó associatiu i l'Acadèmia Valenciana de la Llengua [AVL] des de l'institucional). La hipòtesi és que els partits majoritaris proposen una política lingüística menys avançada, menys oberta a suggeriments i innovacions, fins i tot lèxiques, mentre que els més allunyats del poder són els que aposten més decididament per l'increment de l'ús social de la llengua i empenen de manera més coherent els termes que s'hi refereixen.

2 Anomenar la llengua en societat

No és un fet excepcional que una llengua que es parla en més d'un territori reba noms diferents en cadascun

o en alguns d'aquests territoris. De fet, és previsible que en la mesura que una col·lectivitat adquireix un nom distintiu, aquest puga ser també el de la llengua que aquesta societat usa. D'altra banda, això no ocorre sempre i els factors determinants poden ser diversos, però sens dubte caldrà tindre en compte el prestigi tant internacional com local de la llengua en qüestió i el pes internacional del poble nou al llarg de la història, a més d'altres que puguen incidir en la mateixa consciència lingüística.

Dos exemples contraposats: el francès conserva el seu nom en els territoris on s'ha portat, mentre que el neerlandès rep també el nom de *flamenc* en alguns indrets de Bèlgica.² Tanmateix, cal afanyar-se a remarcar que dins del territori on s'utilitza el nom alternatiu, aquest sol conviure amb el general. És el cas del País Valencià, on l'ús dels termes *valencià* i *català* ha estat presentat en l'àmbit especialitzat d'una manera que recorda la diglòssia: *català* o *llengua catalana* en l'àmbit acadèmic i cultural, i *valencià* en els usos populars i l'ordenament legal autonòmic.

Així ho reflecteixen, per exemple, els estatuts d'algunes universitats valencianes.³ Però la denominació de la llengua se'ns mostra inestable, conflictiva, més que no estàtica i consensuada per part del conjunt dels valencians, com suggeriria la distribució diglòssica per àmbits, tan canònica com inexacta. Anselm Bodoque (2009, p. 86-91), en un dels escassos acostaments a la situació social del català fets des de la ciència política, analitza els diversos noms que els valencians hem donat a la nostra llengua al llarg de la història, amb una atenció especial a la presència d'aquests termes en l'ordenament legal i jurídic de l'etapa democràtica. Una mostra de la transcendència de la tria terminològica en aquest punt, en són els successius recursos que el PP ha presentat (i ha perdut) contra la denominació *llengua catalana* en els estatuts universitaris citats. També des d'aquest punt de vista jurídic i social hi ha l'informe dels germans Esteve i de Mercè Teodoro (Esteve, Esteve i Teodoro, 2005).

Els usos socials actuals també es troben esquematitzats en sengles quadres en Mas (2010) i Mas (2012). En resum, les denominacions *català* i *llengua catalana* són d'ús quasi exclusiu dels grups socials (partits, sindicats, associacions) identificats com d'esquerra i/o nacionalistes, mentre que *llengua valenciana* és més propi del sector dretà i espanyolista dels eixos ideològics. El terme *valencià* és sens dubte el més generalitzat i, per tant, el menys marcat ideològicament, probablement perquè és el més usual, quasi l'únic, que s'utilitza en els registres informals.

Això el fa ser el més atractiu per a l'emissor institucional que busca la proximitat amb el públic i, per descomptat, per al polític amb desig i possibilitat de govern. Però, a més, cal tindre en compte que el terme *valencià* permet instal·lar-se en l'ambigüitat pel que fa a la filiació lingüística de la parla dels valencians: es pot utilitzar per a referir-se tant a una varietat de la llengua

catalana com al conjunt de la llengua, en innumbrables contextos que permeten les dues interpretacions. Una combinació dels dos factors l'ha fet el terme exclusiu dels successius governs valencians. En aquest punt, Bodoque (2011, p. 159-160) assenyalava certa diferència en el biaix de l'ambigüitat:

Els governs del Partit Socialista es van moure en l'ambigüitat que comportava acceptar l'ortografia lingüística unitària (i implícitament, la unitat de la llengua), mentre es defensava el nom de valencià al territori valencià [...]. Per contra, el govern del PP es mourà en una ambigüitat de signe diferent a la del PSPV-PSOE. [...] La política del PP en matèria de la identitat del valencià, sense defensar explícitament el secessionisme lingüístic, ha perseguit l'estranyament del valencià respecte al català; ha mantingut en part la retòrica anticatalanista, i ha impulsat un model d'estàndard fidel a la normativa ortogràfica unitària, però particularista.

En aquest context se situa la proposta relativament recent d'habilitar oficialment termes sincrètics i compostos (*valencià-català* o *català valencià*, per exemple), que permeten unir el nom tradicional i popular de la llengua al terme científic que en subratlla la identitat lingüística. De fet, la mateixa Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) les va postular en el seu històric dictamen (AVL, 2005, p. 7). Però més enllà d'alguns usos privats, el sincretisme ha fracassat en l'àmbit oficial al qual anava dirigit, «especialment fora de l'àmbit lingüístic». Ni tan sols la mateixa AVL, ni els governs nacionals, ni l'estatal, ni l'Institut Ramon Llull, ni molt menys l'Institut d'Estudis Catalans, han difós aquests o uns altres termes equivalents. Els avantatges que hem vist del terme *valencià*, però també les connotacions simbòliques del terme *català* per a les institucions catalanes, pesen més que els avantatges de fer servir les fórmules que eliminen l'ambigüitat sobre la filiació lingüística del valencià.

És així que, a hores d'ara, el terme *valencià* ha penetrat en cercles socials ben conscients o fins i tot defensors de la unitat de la llengua que, en alguns casos, solien fer un ús quasi exclusiu del terme *català* o *llengua catalana*. És probable que aquest ús haja afavorit una certa normalització social de la defensa de la llengua, en anomenar-la com ho fan la major part dels parlants valencians. En qualsevol cas, el que cal destacar ací és que l'àmbit cultural i especialment l'universitari, tot i que continuen defensant el terme *llengua catalana* com a nom científic, ja usen el terme *valencià* no sols en campanyes de dinamització d'ús de la llengua sinó en la denominació d'assignatures oficials de llicenciatures i graus.⁴ No obstant això, aquests mateixos àmbits continuen impermeables a altres termes més escotats cap al cantó del secessionisme, o de l'estranyament lingüístic, com són *llengua valenciana* o *idioma valencià* —aquest últim, d'ús quasi exclusiu en alguns textos legals.

Per tant, resulta evident que la tria d'una denominació o d'una altra entre el repertori disponible té sovint una motivació ideològica. Els grups polítics, com a grups socials ideologitzats per antonomàsia i explícitament, no hi poden ser aliens.⁵

3 Els noms de la llengua dels polítics

No és previsible, tenint en compte aquest panorama dels usos socials dels termes, que els dos partits majoritaris, PP i PSPV-PSOE, mostren cap canvi respecte de la seua predilecció pel terme *valencià*. Podem esperar més creativitat, però, en els grups minoritaris. Resulta interessant de comprovar fins a quin punt es deixen arrossegat pels atractius del terme *valencià* o fins a quin punt i de quina manera continuen fidels als usos habituals de l'esquerra i el nacionalisme, tenint en compte que també és previsible que estiguen més oberts a propostes noves.

En la taula 1 (a la pàgina següent) es presenten els termes amb què els diversos grups polítics es refereixen a la varietat territorial del català en els respectius programes electorals i en les intervencions dels seus candidats en el debat televisiu de política general. Les xifres entre parèntesis indiquen les pàgines del programa electoral en què es pot trobar el terme en qüestió, amb un superíndex que indica les vegades si són més d'una, o bé el minut i el segon exacte del vídeo del debat en què ha estat pronunciat el terme.

El terme *valencià* respon a les expectatives i és el més usat: duplica amb escreix l'ús de totes les altres denominacions juntes, globalment i dins de cada programa de govern, i és l'únic nom pròpiament dit que es pronuncia en el debat. Se'n confirma, doncs, el caràcter de terme no marcat en els usos discursius de les principals formacions polítiques valencianes, incloent-hi les minoritàries amb representació parlamentària. Més enllà d'aquesta constatació, però, ens fixarem en l'abast —geogràfic fonamentalment— que el seu significat pot adquirir en el discurs de cada grup polític, depenent en primera instància de les altres denominacions de la llengua amb què el combina cada formació i tenint en compte també les possibles referències al domini lingüístic.

El PP fa un ús dels termes més que coherent: literalment igual en el programa i en el debat televisiu. En ambdós casos, el terme no marcat coexisteix amb un altre que, d'entrada, es podria considerar fort per la seua càrrega semàntica, com és *llengua valenciana*,⁶ amb un altre de negligible perquè es pot adscriure a la simple variació sinonímica (*la nostra llengua*) i, finalment, amb el que es pot considerar feble, *llengua y cultura valenciana*. La diferent consideració del terme fort i el feble és deguda al fet que sembla més probable la interpretació de l'adjectiu com a gentilici en el segon cas que no en el primer. Però cal dir que l'ús de *llengua valenciana* no significa tampoc una aposta absoluta pel

Partit polític	Programa electoral	Debat televisiu
PP	valenciano (110, 144, 211, 314, 315, 316 ³) lengua valenciana (195) lengua y cultura valenciana (194) nuestra lengua (314)	valencià (03:34, 04:27) la nostra llengua (03:35) llengua valenciana (03:35)
PSPV-PSOE	valencià (44, 45, 47, 52, 135, 137, 139, 142, 143, 144, 151, 195, 198, 201) llengua (144, 147) llengua pròpia (148) la nostra llengua (197) llengua i cultura valencianes (146)	valencià (13:05)
CC	valencià (56, 76 ³ , 77, 82, 86, 87, 88, 89) llengua catalana / valencià (56) llengua (86, 87) llengua pròpia (87, 88) llengua i cultura valencianes (87)	la nostra llengua (58:20)
EUPV	valencià (7, 89, 95, 96, 112, 130, 132, 155, 179, 189, 190, 243, 244, 246, 247, 253, 256, 259) valencià-català (178, 189) llengua catalana (235, 259) català (248, 253, 267)	lengua (06:54)

TAULA 1. Denominacions de la llengua dels partits polítics i coalicions valencians en la campanya electoral autonòmica del 2011

valencià com a llengua independent (vegeu, més amunt, Bodoque, 2011). La mateixa AVL ha volgut contribuir a la normalització del terme: «Així mateix, és plenament vàlida la denominació de llengua valenciana, sense que este ús implique que es tracte d'un idioma diferent del compartit amb els altres territoris ja indicats» (AVL, 2005, p. 6).

El PSPV-PSOE només utilitza el terme *valencià*, alternat amb variants sinonímiques com l'hiperònim *llengua* modificat amb el possessiu, sense diferències entre el text programàtic i l'al·locució del seu candidat. El fet que el programa esmente la *llengua i cultura valencianes* —i que ho faça també el de CC— subratlla el caràcter especialment feble del sintagma d'acord amb la interpretació gentilícia. Ara bé, els contextos discursius del terme en el programa electoral i en el debat televisiu no es pot dir que siguin idèntics: en el programa es parla del «conjunt del territori lingüístic» (p. 144) i de «les diferents administracions autonòmiques de tot l'àmbit lingüístic» (p. 147), mentre que el candidat Jorge Alarte diu: «Nosaltres, els socialistes valencians, sabem bé qui som; sabem quina és la nostra bandera, la senyera; quina és la nostra llengua, el valencià; quin és el nostre territori: Alacant, Castelló i València» (13:00).

Veiem com el programa electoral socialista fixa un referent lingüístic que ultrapassa els límits territorials valencians, tan subratllats en l'al·locució. És cert que el segon cas no arriba a invalidar el primer, tot i que escora l'ambigüitat cap al cantó de l'estranyament lingüístic, en principi característic del PP (vegeu més amunt). A més, les citacions del programa actuen d'una manera, diguem-ne, feble: és el lector qui ha de deduir de quin territori o de quines administracions autonòmiques

s'està parlant. Tot i que no hi ha massa lloc per al dubte, és inevitable la impressió que els socialistes valencians eviten no sols termes més o menys marcats ideològicament, com ara *Països Catalans*, sinó fins i tot altres de purament denominatius, com *Catalunya* o *Illes Balears*.

La Coalició Compromís tampoc no actua de la mateixa manera en el programa que en el debat electoral. En el text escrit, a més de *valencià*, trobem el terme compost *llengua catalana / valencià* —ben poc usual en general i amb una única aparició en aquest document—, una referència al «País

Valencià, Catalunya i les Illes» (p. 82) en la proposta de possibilitar legislativament la recepció en tots tres territoris de totes les cadenes públiques que emeten «en valencià» —notem que el terme adquireix ací el sentit de *llengua* i s'aplica a Catalunya i les Balears— i la proposta de potenciar «la col·laboració entre l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i l'Institut d'Estudis Catalans» (p. 82). Una desambiguació forta, en contrast amb el capteniment dels socialistes.

Però en el debat electoral, Enric Morera (CC) ni tan sols esmenta el valencià en el bloc dedicat a les senyes d'identitat en què ho fan la resta de candidats. En realitat, Morera hi defuig explícitament els temes simbòlics i se centra en la gestió que ha fet el Consell del PP de les caixes d'estalvi i en la situació de descrèdit en què ha deixat la Generalitat Valenciana, entre altres. Això s'ha d'interpretar com un intent de fugir de la imatge de partit preocupat només pels temes identitaris, amb la decisió dràstica de ni tan sols esmentar-los, i com una resposta frontal a l'estratègia del PP (o de RTVV) de fixar una microagenda del debat que comence en els temes més allunyats d'una realitat econòmica poc falaguera per a un partit al govern. L'única referència a la qüestió lingüística la fa al bloc de conclusions, com un tret identificador de la «gent de Compromís», que, diu, ha estat «en mil batalles», entre les quals, «defensant la nostra llengua i la nostra cultura» (58:17).

Esquerra Unida del País Valencià empra diverses vegades, en el programa electoral, el terme sincrètic *valencià-català* i les denominacions *llengua catalana* i *català*, que fixen taxativament els límits ambigus del terme preferent *valencià*. A més, hi inclou referències a

l'àmbit lingüístic i cultural compartit, en les quals s'expliciten els territoris que el formen (p. 258 i altres). En aquest punt, és remarcable l'ús ideològic del sintagma unitat de la llengua (p. 258): se'n demana l'oficialitat —cal suposar que l'oficialitat del reconeixement— al costat d'altres elements simbòlics com la senyera de quatre barres i l'himne de la Muixeranga. També, en el debat, la candidata Marga Sanz uneix la defensa de «la unidad de la lengua» (06:54) a altres elements simbòlics, com «el término País Valenciano» (06:47).

La intenció estratègica s'hauria d'interpretar en sentit contrari o complementari a la de CC que acabem de comentar: EUPV estaria subratllant la dimensió simbòlica tradicional de l'esquerra nacionalista valenciana, dimensió que CC ha considerat que no necessita subratllar, ans al contrari, ja que el seu caràcter nacionalista és prou conegut. D'altra banda, tant la candidata d'EUPV com el candidat de CC coincideixen a no usar cap terme designatiu de la llengua, només l'hiperònim. Això els permet defugir tant els termes estridents, si no conflictius, que subratllen la unitat lingüística —ja explicitada en els programes— com el privat i popular valencià, ús que potser una part de l'electorat a cavall entre ambdues formacions podria haver considerat una concessió als usos dels grups dominants.

4 Altres termes sociolingüístics en els programes electorals

L'ús d'altres termes pertanyents al camp específic de la sociolingüística deu tindre una repercussió social menor que el nom de la llengua, per tal com, en tractar-se de termes pròpiament dits, sovint no entren en

col·lisió amb els usos populars senzillament perquè no n'existeixen variants (in)formals. En el llenguatge col·loquial, és difícil trobar termes alternatius per a *al·lòfon*, *dinomia* o ús *intencional*, posem per cas. De fet, no hi ha els termes perquè no hi ha els conceptes: la reflexió que dóna lloc a uns i altres és pròpia de l'àmbit especialitzat i en supera els límits en poques ocasions.

No obstant això, sí que n'hi ha alguns que per la seua transparència o per la dimensió prospectiva de la disciplina —la voluntat d'incidència social que hi dóna sentit— han traspassat les fronteres del llenguatge especialitzat i es poden considerar, a hores d'ara, més o menys propis del llenguatge general. Es tracta d'un fenomen ben conegut, de cap manera exclusiu de la sociolingüística ni de les ciències humanes o socials, i que sol comportar un cert desplaçament del sentit originari del terme —un exemple típic i extrem és el de *desfasar*, en el seu trajecte des de la física fins al llenguatge general-juvenil. En el nostre cas, ens referim a termes com *llengua pròpia*, *normalització lingüística*, *drets lingüístics* o *política lingüística*.

La presència/absència d'aquests termes en els programes electorals dels partits dóna una idea de la representació que els diversos grups polítics fan de la qüestió lingüística en la societat valenciana alhora que contribueix a dibuixar la imatge d'autor que hi volen donar. Aquesta imatge es dibuixarà sobre un eix de més a menys especialització, que deu correspondre amb un major o menor compromís amb la millora de la situació social de la llengua. En la taula comparativa següent es mostra l'ús de termes sociolingüístics i també el nom dels capítols i subcapítols que cada grup dedica a la qüestió lingüística en els seus programes electorals.

Partit polític	Termes sociolingüístics	Capítols o subcapítols
PP	<i>derechos lingüísticos</i>	Mejor Comunitat Valenciana, territorio y patrimonio // El valenciano
PSPV-PSOE	<i>política lingüística, normalització lingüística, drets lingüístics</i>	Cohesió social i drets // Política lingüística
CC	<i>política lingüística, normalització lingüística, drets lingüístics</i>	Més autogovern, més valencianisme
EUPV	<i>normalització lingüística, llengua i cultura pròpia</i>	3. Defensar i recuperar els serveis públics // 3.2. Educació // 3.2.2. Eixos programàtics // a. Defensa de l'escola pública valenciana // —normalització lingüística [no visible en l'índex] // 5. Fent país // 5.2. El País Valencià que volem // 5.2.5. Un país amb llengua i cultura pròpia // 5.3. L'esquerra davant els reptes de la comunicació audiovisual // 5.3.3. Una RTVV pública, plural, de qualitat i en valencià

TAULA 2. Terminologia sociolingüística en els programes electorals dels principals partits i coalicions valencians (2011)

Observem que la correlació entre els usos terminològics i els apartats dedicats a les mesures de política lingüística d'una banda i, de l'altra, els resultats electorals, és aproximadament inversa. Així, l'única referència sociolingüística en el programa electoral del PP és l'assessorament en «asuntos de derechos lingüísticos» (p. 316). Tot i que la mesura és en l'apartat dedicat al valencià, si tenim en compte que unes línies abans hi ha el compromís de garantir que els pares puguin portar els seus fills «a línea en valenciano o en castellano» i el fet que el PP no s'ha referit mai a un cas de discriminació lingüística de valencianoparlants, podem concloure que el subjecte implícit d'aquests drets no són (només) els parlants de la llengua minoritzada. L'equiparació entre la llengua en situació precària i la dominant, unida a l'absència de termes sociolingüístics —incompatibles amb aquesta estratègia— és un recurs propi de l'estratègia d'ocultar la precarietat de la llengua pròpia. En aquest sentit, cal subratllar que el capítol en què es parla del valencià es titula «Mejor Comunidad Valenciana, territorio y patrimonio».

En l'altre extrem, EUPV fa tres referències a la llengua en l'índex del programa electoral. Amb tot, la major part de les seues propostes de política lingüística es troba en el capítol dedicat a l'autogovern i a la qüestió simbolicoidentitària: «5.2.5. Un país amb llengua i cultura pròpia». El títol és significatiu per la càrrega identitària que comporta, però també perquè s'hi parla de llengua pròpia, un terme que, tot i la impugnació sociolingüística i discursiva de Branchadell (1997), remet a la base territorial i col·lectiva com a fonament de la reivindicació lingüística (Wurl, 2011). Hi ha, doncs, una combinació de càrrega simbòlica i d'aposta per la promoció de l'ús de la llengua en el text d'aquesta formació.

El PSPV-PSOE presenta la major part de les seues propostes lingüístiques en el capítol «Cohesió social i drets», en un apartat específic de «Política lingüística». El títol de l'apartat situa aquest partit als antípodes de l'estratègia de minimització del PP, la qual cosa és corroborada també pels termes que usa en l'exposició de les seues propostes. En aquest punt, és destacable la coincidència amb els termes que empra la Coalició Compromís. Coincidència que va més enllà: la major part de les seues propostes estan redactades quasi igual. El motiu és que aquestes formacions es van comprometre públicament a adoptar el document *Propostes d'Escola Valenciana per als programes electorals*, que aquesta federació d'associacions va presentar abans de la campanya electoral.⁷ I ho van fer quasi literalment. EUPV, que també va participar del compromís, va preferir, però, presentar-les amb un redactat diferenciat —es pot dir que més que adoptar-les, va adaptar-les.

De la seua banda, CC agrupa la major part de les seues propostes en matèria lingüística en el capítol dedicat a la identitat i l'autogovern, sense que l'índex del seu programa mostre cap terme sociolingüístic. Caldria interpretar-ho en el mateix sentit que s'ha fet

més amunt: s'evita focalitzar l'atenció en el tema lingüístic. Però també s'ha de subratllar que es fa sense buidar-lo de contingut, ja que el fet de lligar-lo a la identitat i l'autogovern el dota d'un contingut ideològic fort i concret.

D'altra banda, hi ha una absència terminològica compartida per tots: cap programa electoral usa el terme *conflicte lingüístic*, proposat a les beceroles de la sociolingüística a casa nostra (Ninyoles, 1969) i encara en ús per a descriure el procés en què ens trobem immersos. És probable que el motiu principal siga la dificultat de casar-lo amb el valor simbòlic de cohesió social atribuït a la llengua pròpia —valor explicitat en el programa dels partits majoritaris. Montoya (2006, p. 15) s'ha referit en termes semblants al descens en l'ús del terme *normalització* a Catalunya i les Balears o a l'absència d'aquest en els usos legals de les administracions valenciana i andorrana. Si el raonament és ara aplicable al terme *conflicte* i no a *normalització*, pot ser a causa que el primer evoca més directament un enfrontament social que cap partit vol assumir, mentre que l'ús del segon per part de l'oposició valenciana es manté dins la tradició de l'esquerra i el nacionalisme *lato sensu*.

5 Síntesi i conclusions

Els resultats de l'anàlisi dels usos de termes sociolingüístics per part dels principals grups polítics valencians en la darrera campanya electoral es poden sintetitzar de la manera següent:

- El Partit Popular, que ostenta la majoria absoluta del parlament valencià, combina una molt baixa freqüència de termes sociolingüístics i l'ambigüïtat en l'ús d'aquests amb un alt grau de coherència entre els textos. Els termes emprats, propis tots del llenguatge general i susceptibles d'interpretar-se com en els registres informals, són els mateixos en el programa electoral, de públic més restringit, que en el debat televisiu, més generalista —deixant ara de banda les dades d'audiència.
- El PSPV-PSOE s'alinea amb el PP en l'ús exclusiu del terme *valencià*, pròxim als usos generals de l'electorat, i de l'ambigüïtat respecte de la unitat de la llengua. Se'n diferencia, però, en un cert biaix cap a l'unitarisme, en referir-se a un àmbit territorial de la llengua supervalencià en el programa electoral. Tanmateix, això sembla que s'ha volgut compensar en el debat —i en el mateix programa electoral, que no esmenta la resta de territoris del domini lingüístic—, on el candidat fa una afirmació contundent de *valenciania* sense matisos. La coherència terminològica, doncs, presenta alguna fissura en el joc d'equilibris del principal partit de l'oposició, que, d'altra banda, s'acosta al món universitari en usar termes propis de la sociolingüística.
- La Coalició Compromís ha tret el tema (socio)lingüístic de la primera línia del seu discurs, en una

estratègia una mica diferent de l'ambigüitat calculada dels partits majoritaris. El seu programa electoral inclou termes i referències que impliquen inequívocament la unitat de la llengua, però aquestes, tant la llengua com la unitat, es tracten amb una absència notable de connotacions simbòliques pròpies. En tot cas, aquestes connotacions tenen a veure més aviat amb altres de més generals en l'ideari nacionalista, com ara l'autogovern i la identitat nacional. En certa manera, això es pot interpretar com un símptoma de maduresa del nacionalisme valencià.

- Esquerra Unida del País Valencià és també coherent en l'ús de termes entre el programa i el debat electorals, tot i que en un sentit contrari al del PP: subratlla la unitat de la llengua. Així, es diferencia del PP en el contingut del simbolisme (unitarisme vs. particularisme), però s'hi acosta i es diferencia de CC en el

fet mateix d'atorgar-hi la càrrega simbòlica. D'altra banda, el lligam amb la qüestió identitària i d'autogovern mostra el component nacionalista que també és present en aquesta formació.

A grans trets, l'anàlisi constata un immobilisme considerable dels partits polítics valencians majoritaris, que contrasta amb un dinamisme més acusat de les coalicions minoritàries. Aquestes tendències contraposades ens porten a una situació quasi paradoxal en l'adopció del que podrien ser neologismes per a designar la llengua: el PP i el PSPV-PSOE no fan cap ús dels termes sincrètics (per exemple, *valencià-català*) proposats per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, institució que va ser creada amb el vot favorable d'aquests partits; en canvi, sí que en fan la Coalició Compromís, que no existia en el moment de creació de la institució, i Esquerra Unida del País Valencià, que hi va votar en contra. ✿

Bibliografia

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2005). *Dictamen sobre els principis i criteris per a la defensa de la denominació i l'entitat del valencià*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- BODOQUE, Anselm (2009). *La política lingüística dels governs valencians (1983-2008)*. Un estudi de polítiques públiques. València: Universitat de València.
- BODOQUE, Anselm (2011). «El model valencià de política lingüística». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 56, p. 143-171.
- BRANCHADELL, Albert (1997). *Liberalisme i normalització lingüística*. Barcelona: Empúries.
- ESTEVE, Alfons; ESTEVE, Francesc; TEODORO, Mercè (2005). *El nom, la unitat i la normalitat. Informe sobre el reconeixement del català com a llengua oficial i pròpia del País Valencià*. Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana.
- MAS, Josep Àngel (2008). *El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valencians*. Benicarló: Onada Edicions.
- MAS, Josep Àngel (2010). «Els noms de la llengua i els models lingüístics del català a Europa. De la traducció de la Constitució europea (2004) a les eleccions de 2009». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 54, p. 79-100.
- MAS, Josep Àngel (2012). «Catalan as a pluricentric language: the Valencian case». A: MUHR, Rudolf (ed.). *Non-Dominant Varieties of Pluricentric Languages. Getting the Picture. In memory of Prof. Michael Clyne*. Viena et. al.: Peter Lang Verlag, p. 291-308.
- MONTOYA, Brauli (2006). *Normalització i estandardització*. Alzira: Bromera.
- NINYOLES, Rafael Lluís (1969). *Conflicte lingüístic valencià*. València: 314.
- VAN DIJK, Teun (1999). *Ideologia. Un enfoque multidisciplinario*. Barcelona: Gedisa.
- VILA, Francesc Xavier (2011). «L'articulació dels parlars flamencs en el contínuum lingüístic neerlandòfon». A: *Actes del I Simposi Internacional sobre Situació i Perspectives del Plurilingüisme a Europa*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 41-56.
- WURL, Ursula (2011). «El concepte jurídic de llengua pròpia». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 56, p. 37-64.

Notes

1. Els programes electorals es poden descarregar o consultar en línia, encara el 6 de juny de 2012, en els webs dels partits: http://ppcv.com/docs/doc/programa_electoral_ppcv_2011.pdf (només en castellà), <http://socialistesvalencians.org/uploads/ProgramaAutonomic2011.pdf>, <http://coaliciocompromis.net/programa-2011-2015/>. El debat electoral es troba accessible a: http://www.rtvv.es/va/elecciones-2011/elecciones-autonomiques-municipals-Debat-Cap_3_475782512.html (consultada el maig del 2012).
2. Així ho reflecteixen les obres de divulgació i fins i tot els diccionaris, com el de l'Institut d'Estudis Catalans mateix. Per a una anàlisi de les connotacions dels diversos noms d'aquesta llengua i dels usos de les seues varietats geogràfiques i estàndard, es pot consultar l'anàlisi de Vila (2011).

3. La Universitat de València i la Universitat d'Alacant es refereixen a *llengua catalana* i *català* respectivament com a denominacions *acadèmiques* de la llengua, alhora que citen el terme *valencià* de l'Estatut d'autonomia.
4. La Universitat Politècnica de València, per exemple, va tindre una assignatura anomenada *Llengua Valenciana* en els plans d'estudis de la desapareguda llicenciatura de Comunicació Audiovisual, i manté l'assignatura *Valencià Tècnic* en alguns graus dels nous plans d'estudis. Cal dir que una simple ullada a les guies docents d'aquestes assignatures o la pertinença a la Xarxa Vives d'Universitats, que és una plataforma de les universitats «dels territoris de parla catalana», a més del model lingüístic que utilitza institucionalment, haurien de dissipar qualsevol dubte sobre la posició d'aquesta universitat i de l'estament universitari *valencià* en ple pel que fa a la unitat de la llengua.
5. El fet de prendre el caràcter conflictiu com el tret distintiu de les creences ideològiques en una societat determinada, per oposició al consens al qual s'arriba en altres qüestions, suposa no prendre en consideració el valor de veritat, que es passa a considerar secundari. Així, els posicionaments enfrontats respecte de la unitat de la llengua en el cas *valencià* o de la teoria de l'evolució en altres indrets s'han de considerar ideològics, independentment que hi haja una veritat científica unànime —la qual cosa portarà a considerar l'estament acadèmic com una de les parts en conflicte en aquests casos (Van Dijk, 1999, i Mas, 2008).
6. Ja s'ha assenyalat que el programa electoral del PP és l'únic que només té versió en castellà, com el web a hores d'ara (6 de juny de 2012; en altres moments ha tingut seccions en *valencià*). Quant al debat, els candidats monolingües foren Enric Morera (*valencià*) i Marga Sanz (*castellà*), mentre que els dels partits majoritaris alternaren les llengües, encara que ambdós utilitzaren el *català* en els fragments que tenim en compte ara.
7. El document, al juny del 2012, encara és accessible al web de la federació: <http://www.escolavalenciana.com/arxiu/upload/propostes-d-escola-valenciana-pels-programes-electorals.pdf>.

The Elaboration of Human Anatomy Terminology for the Basque Language: the Contribution of Translators, Linguists and Experts¹

IGONE ZABALA, ITZIAR SAN MARTIN, MIKEL LERSUNDI

Dept. of Basque Language and Communication
University of the Basque Country UPV/EHU
igone.zabala@ehu.es, itziar.sanmartin@ehu.es,
mikel.lersundi@ehu.es

JON JATSU AZKUE, JUAN LUIS MENDIZABAL

Dept. of Neurosciences
University of the Basque Country UPV/EHU
jonjatsu.azkue@ehu.es, juanluis.mendizabal@ehu.es

Resum

Igone Zabala Unzalu és professora

de Comunicació Especialitzada a les facultats de Ciència i Tecnologia, i de Medicina i Odontologia de la Universitat del País Basc (UPV/EHU). És la coordinadora del programa Teixint Xarxes de Terminologia (Terminologia Sareak Ehunduz).

Itziar San Martin Egia és

professora de Comunicació Especialitzada a la Facultat de Medicina i Odontologia de la UPV/EHU.

Mikel Lersundi Ayestaran és

professor de Comunicació Especialitzada a les facultats de Ciència i Tecnologia, Medicina i Odontologia, i Infermeria de la UPV/EHU.

Jon Jatsu Azkue Barrenetxea és

professor d'Anatomia Humana i d'Embriologia a la Facultat de Medicina i Odontologia de la UPV/EHU.

Juan Luis Mendizabal Zubiaga és

professor d'Anatomia Humana i d'Embriologia a les facultats de Farmàcia, i de Medicina i Odontologia de la UPV/EHU.

El desenvolupament de la terminologia de l'anatomia humana en llengua basca:

la contribució de traductors, lingüistes i experts

En aquest article comparem la traducció d'un atlas d'anatomia amb la revisió que es va encarregar a experts i lingüistes. L'objectiu és avaluar la mena de contribució que poden fer traductors, lingüistes i experts en l'elaboració de la terminologia de l'anatomia humana en basc. Analitzem les oracions que mostren discordances entre la traducció i la revisió respecte de les unitats lèxiques i les regles de formació usades. Hem observat que les correccions fetes pels experts i lingüistes tendeixen a substituir préstecs i calcs de regles de formació per unitats i estructures genuïnes. Arribem a la conclusió que les polítiques de planificació lingüística que pretenen proporcionar recursos terminològics propis en detriment de solucions dependents d'altres llengües no han estat assumides pels traductors per l'opacitat semàntica de la terminologia de l'anatomia i per la morfologia transparent del basc en comparació amb la del castellà.

PARAULES CLAU: terminologia anatòmica; traducció especialitzada; desenvolupament de llengües minoritzades

Abstract

In this paper we compare the translation of an atlas of anatomy with the review that was carried out by experts in human anatomy and linguists. The goal is to evaluate the type of contribution that translators, linguists and experts can make in the elaboration of the terminology of human anatomy in Basque. We analyzed the sequences that showed discordances between translation and review with respect to the lexical units and the term formation patterns used. We found that the corrections made by experts and linguists show a clear tendency to replace lexical loanwords and calqued term formation rules by genuine elements and structures. We conclude that the aims of language planning policies of gradually providing the language with terminological resources that are less dependent on other languages have not been met by translators due to the semantic opacity of anatomical terminology and the transparent morphology of Basque compared with Spanish.

KEYWORDS: anatomical terminology; specialized translation; elaboration of minoritized languages

TERMINÀLIA 6 (2012): 15-25 · DOI: 10.2436/20.2503.01.41
Data de recepció: 08/06/2012. Data d'acceptació: 19/07/2012
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

0 Introduction

The domain of education is of key importance for the development and elaboration of languages that are in a normalization process, and universities are one of the nerve centers for that development. In fact, students develop general discursive competences and attain the basis for specialized communication at primary and secondary education levels, but it is only at university level that they acquire the foundations of scientific and professional discourse that will qualify them for their professional development (Parodi, 2007). Specialized discourse is built on the basis of terminology, and its acquisition is essential for any graduate to become capable of successfully facing the challenges of academic and professional communication in any area of specialization. The use of a minoritized language as a vehicular language during time at university will condition the adequate knowledge and use of the terminology by future specialists, and undoubtedly it shows a clear commitment to extending the usage of the language to professional fields. In keeping with this idea, the University of the Basque Country UPV/EHU offers most majors either entirely or partially in Basque, and a large proportion of university students choose to study in Basque.²

Experts that are qualified to teach in Basque are necessary in order to meet this demand. Moreover, adequate academic materials are required that provide support to lectures and learning activities. In some cases, it is the faculty themselves, either individually or collectively, who produce teaching materials and reference textbooks. However, since there remains a shortage of academic materials and publications in Basque, the Vice-chancellorship of Basque and Multilingualism of the University of the Basque Country UPV/EHU has therefore been investing considerable efforts and resources over recent decades in translating reference textbooks in several fields. This work has typically been carried out by professional translators and thereafter reviewed by an expert in order to ensure scientific precision, and only those reviewed translations that receive the approval of the corresponding Language Service section (Euskara Zerbitzua) are accepted for publication. This policy is intended to compensate for the current shortage of academic materials in Basque. However, the incidence of linguistic control motivations cannot be ignored, which are based on the assumption that materials produced by professional translators are more correct and genuine than the ones created directly by experts. In fact, a well-established aim of language and terminology planning policies is to progressively provide the language with linguistic resources that are less dependent on other languages.

In this paper we will contend this premise on which the language planning and policy of the University

of the Basque Country UPV/EHU is largely based, at least insofar as terminology is concerned. It should be pointed out that our analysis has a sociolinguistic motivation and thus our work does not seek to evaluate the techniques and strategies used by translators. We carried out an empirical analysis based on a parallel corpus that contains the Spanish version of an atlas of anatomy,³ the Basque translation of this atlas, and the review that ten associate professors of Human Anatomy at the School of Medicine and Dentistry and the School of Pharmacy of the University of the Basque Country UPV/EHU⁴ conducted, with the support of three linguists. Apart from the data from the corpus, we also had access to the opinions and reflections of the experts that were given in forums and seminars which were designed to discuss the translation.

The translated atlas is composed of anatomical illustrations with captions and figure labels largely naming different structures, components and systems. Thus the linguistic part of the text is basically limited to explanatory terms and noun phrases, and the translators' task was therefore largely circumscribed to making decisions on term equivalences. Although the translation of an atlas is not representative of all translations of academic materials that are commissioned by this university, it is suitable for the goals that we have set in this empirical study.

The translators and the experts coincided in only 917 out of the 4810 linguistic sequences that were identified. We analyzed and classified the remaining 3893 mismatching sequences to gain insight into the reasons determining these discrepancies. We tried to establish the competences of each type of participant involved in this collaborative work (experts, linguists, and translators) with the aim of deciding on the type of contribution each can make to the development of anatomical terminology in Basque. We should point out that the ten professors that reviewed the translation are, along with university students that will soon become healthcare professionals, actually the main potential future users of this translated work. Thus we believe that their opinions should be taken into account when evaluating the adequacy of the translation.

In the first section, we will make some initial remarks regarding the difficulties inherent in medical terminology and, specifically, on the difficulties that anatomical terminology in foreign languages poses for experts, translators, and terminologists. In the second section, we will describe the specific ways in which such difficulties arise in Basque, and we will consider them in the context of translating and reviewing the atlas of anatomy. In the third section, we will analyze and classify those sequences in which the translators and the expert reviewers have diverged, and we will discuss the reasons for these discrepancies. Some conclusions are put forward in the final section.

1 Problems that anatomical terminology raises for translators, experts, and terminologists

Many studies have described the problems that translators encounter when translating medical texts. As expected, most of the reported problems are related with choosing the right equivalent terms, especially in anatomical terminology, since it is generally assumed that terminological errors are precisely the ones that reduce precision in the target text (Echeverría & Jiménez, 2010). However, reported difficulties are not circumscribed to translation, since they also arise in specialized communication among experts.

Rouleau (2003) identifies two types of difficulties related to medical terminology in English to French translations, namely those concerning the structure of the language itself, and those related to the specialized nature of the discourse. Much the same as translators in any other field, medical translators must have a precise knowledge of the structure of the source and target languages, and must also be able to provide correct and adequate equivalents in the target language. Knowledge of the structure of a language is reflected not only in the syntax and the organization of the discourse but also in the adequate deconstruction of phrases that contain more than one term and polylexical terms in the source language, as well as in the correct restructuring of terms and phrases in the target language.

In reference to specialized discourse, Rouleau (2003) describes some difficulties regarding the knowledge of language usage among specialists, and more specifically of the frequent use of certain structures as compared to general language (for example, hypallage adjectives such as *infection opportuniste* or *rythme foetal*). Other difficulties are related to blocking the use of otherwise perfectly grammatical structures which are not used by specialists (*infarctus du myocarde* /# *myocardique* but *infarctus pulmonaire* /# *du poumon*). At the lexical level, it is well known that so-called ‘false friends’ are actually enemies to be taken into account by translators. In specialized texts, those units that coincide with lexical items of general language but contain a specialized meaning pose special difficulties (Estopà & Valero, 2002). For example, when referring to muscles in medicine, the translator needs to know that the French equivalent of the English term *tenderness* is not *tendresse*, but rather *sensibilité*. Finally, Rouleau (2003) points out certain suffixes and prefixes such as *-al*, *hypo-*, *multi-* and *-iasis* that may mislead the translator into using the wrong equivalents in French. For example, Rouleau identifies 14 possible French equivalent suffixes for the English suffix *-al*. Therefore, the translator must be aware that the French equivalents of *dental*, *germinal*, *carpal* and *palatal* are *dentaire*, *germinatif*, *carpien* and *palatin*, respectively.

Other challenges faced by medical translators are related to denominative and conceptual variation of terminology. Some difficulties involved in terminolog-

ical variation such as synonymy, eponymy, polysemy, and diachronic changes take on especial importance in the field of human anatomy. Terms are indeed subject to variation, much the same as any other element of natural language (Cabré, 1999). In addition, terms may change in meaning over time by effect both of the conceptual and denominative readjustment ongoing in any discipline and also the communicative context in which they are used. The substantial terminological variation occurring over time in anatomical terminology has been a matter of concern among experts because it has been perceived as potentially jeopardizing specialized communication. Such concern has prompted several attempts to standardize anatomical terminology that have yielded several reference works so far, recently including *Nomina Anatomica* (1956) and *Terminologia Anatomica* (1998). However, rather than reducing variation, these standardizing works seem to have added a number of new variants to the existing ones (Díaz Rojo, 2001). In addition, we should not forget that the boundaries between different fields of knowledge are often blurry, and that terms in different disciplines are used differently to approach concepts, as highlighted by the socioterminological approach to terminology over the last decade of the 20th century (Boulanger, 1991; Gaudin, 1993). Therefore, a given anatomical term may present with variations depending on whether it is used, for instance, by an anatomist, a surgeon or by a general practitioner (Gutiérrez Rodilla, 1998). As pointed out by Rouleau (2003), the problem of terminology variation is noticeable in the case of translators because variation exists both in the source language and in the target language, but nevertheless not all variants in a language have analogous equivalents in usage in other languages. Finally, Rouleau (2003) mentions the difficulties derived from the limited reliability of specialized dictionaries for translators, mainly due to the heterogeneity of the gathered information. Reliability of dictionaries is also related to the denominative and conceptual variation of real use, as well as to the flexibility with which the authors of these dictionaries reflect such variation. However, translators often attribute other deficiencies to specialized bioscience dictionaries such as an insufficient number of entries, lack of systematicity, or the existence of terminological and conceptual errors (Echeverría & Jiménez, 2010).

Having superseded the reductionism of the General Theory of Terminology of Wüster (1979), it is nowadays accepted that the variability of terms derives, at least in part, from their use in different communicative contexts. Experts have the semantic-pragmatic knowledge of their area of specialization, built from linguistic experience in different communicative contexts of professional practice as well as from the use of the different textual genres that are specific to their specialized activity. They can, therefore, determine the most adequate term among the available variants within a

specific communicative context. Specialized translators will have to place themselves in the shoes of the experts to choose the right variants in each communicative context or genre (Montero & Faber, 2009; Montalt et al., 2008). The terminologist or linguist involved should keep in mind that in managing terminology variation it is important not to lose sight of the specific goal of each particular work (Cabr , 1999). The goal of the anatomy atlas being examined here is to teach human anatomy in Basque to prospective healthcare professionals, as well as to develop anatomic terminology in this language.

In a context of term variability and lack of reliability of specialized lexicographic works, normalized term compilations gain importance, such as *Terminologia An mica* (TA) (1998) by the Federative Committee on Anatomical Terminology (FCAT), whose latest version was published in 2001. The TA consists of a list of anatomical terms in Latin and the corresponding English equivalents. It is now being completed in various vernacular languages, and it aims at replacing the previous reference work, i.e. *Nomina Anatomica* (1956). However, as pointed out by several authors (e.g. Rosse, 2001; Baud et al., 2005), the terms included in this list are often not very self-explanatory, and since no definition is included, the list may turn out to be obscure and cryptic for any user that does not belong to the community of experts. Yet anatomists make use of this tool whenever they wish to ensure precision when referring to anatomical structures.

In conclusion, the substantial variation existing in anatomical terminology seems to pose difficulties for specialists, translators, and terminologists. Much of the variation is related to usage by different specialists (anatomists, surgeons, general practitioners) and in different communicative contexts or in different text genres. The reference works with standardization purposes (*Nomina Anatomica* and *Terminologia An mica*) do not seem to have fully achieved their ultimate goal, and furthermore they have sometimes contributed to increasing variation by suggesting new variants. These reference works are quite inaccessible and cryptic for those who do not belong to the community of experts in anatomy, including but not limited to translators and terminologists. However, they do provide great help to anatomists when they want to ensure high precision in specialized communication. The specialized dictionaries that translators could use in order to compensate for the lack of transparency in TA do not seem to be entirely reliable in many cases, and therefore they must be used with care. One of the biggest difficulties for translators lies in knowledge of the specific uses of lexical units that have specialized values but are also employed in common language. An additional challenge for translators is adequate knowledge of the fixation of certain words and phrase formation rules that are used by anatomists more often than other available grammatical structures.

2 Specific problems of the Basque language and its contextualization in this paper

The above section has highlighted the difficulties that variation in human anatomical terminology poses to experts, translators, and terminologists. It is apparent that such difficulties are more pronounced when a language such as Basque is still within a normalization process, since some dispersion is added to the natural variation occurring in any language derived from diverse sociolinguistic factors (Elordui & Zabala, 2005). To this dispersion we should add the existence of some insecurity concerning the use of terminology, which stems from the lack of fluid networks among experts that would otherwise contribute to collective awareness and thus to progressively fix reference terms. In addition to the aforementioned factors, agents external to the experts' community, such as proofreaders, standardization institutions, or translator's practices, exert an influence in the development and use of specific terms. Finally, we should stress that certain lexicographic and terminographic works often collect terminological proposals whose actual implantation and use among experts have not been adequately attested.

Just by analyzing the anatomical terminology of Basque in corpora and in lexicographic works, we encounter many variants resulting from the different possibilities that the system of the language offers. Other variants are loanwords and calques taken from other linguistic systems (Zabala et al., 2012). The source languages already show great variation, as discussed above. If we place ourselves in the position of the translator that has to translate an anatomy atlas that will be used as a textbook in university studies in biomedical sciences, the translator will probably doubt whether to choose the terms appearing in dictionaries and terminological databases or the variants that experts presumably use most often. To this problem has to be added the difficulties encountered by the translator in finding out the actual terminology used by specialists, since in most cases the use of real terminology is confined to university classrooms and is therefore not collected and reflected in corpora that are accessible for translators.⁵ Finally, we should point out that anatomical terms are often complex noun phrases. With regard to the lexemes that are part of such phrases, translators tend to choose the variants that are backed by lexicographic works, but they will hardly find complex terms in such works and they will have to form them either by adapting the structures of other source languages or by using formation rules of the linguistic system of Basque.

Anatomical terms in Romance languages and in English often contain different types of referential modifiers that are adjectives or prepositional phrases. Referential adjectives abound in specialized texts in Basque because Basque has borrowed and calqued

many terms. However, nominal compounds and postpositional phrases are considered to be more genuine, since Basque largely lacks referential adjectives, except for certain patronymic adjectives. Translators are expected to contribute in the development and diffusion of the genuine structures of the language, and thus they will try to choose such structures. However, the typological characteristics of Basque itself often make this task difficult. Indeed, the morphological transparency that derives from its agglutinative nature forces translators to study the meaning of denominations in depth so as to decide on the correct equivalent of the morphemes of the source language, which may be polysemic. Some of the difficulties derived from the nature of the structure of the source and target languages are the following:

- The translator will have to decide whether the Spanish preposition *de* reflects a locative or possessive relation so as to choose between the locative genitive *-ko* or the possessive genitive *-(r)en* in Basque.
- Referential adjectives that so much abound in anatomical terminology in Romance languages and English are often more opaque than a prepositional modifier, since adjectives may denote many different types of semantic relations (whole-part relationship, location, direction, source, etc.) (Zabala et al., 2012). The translator will have to decide on whether to directly adapt the relational adjective or whether to search for a more genuine equivalent in Basque, namely a compound noun or a postpositional modifier. A requisite for this purpose is to adequately decode or figure out the precise semantic content of the adjective.
- In anatomical terminology we often find that different types of adjectives combine to denote complex semantic relations (Zabala et al., 2012). Difficulties are even greater in the case of complex adjectives. In such instances, apart from the difficulty of deciding on the semantic relations between the components of complex adjectives or between the noun and the complex adjective that functions as a modifier, the translator will have to decide on an adequate and genuine equivalent in Basque for the complex adjective. It is this difficulty that has often been used to argue that loanwords and calques that contain referential adjectives should be massively admitted in the language.
- Finally, certain structures that involve adjectives that tend to nominalize in discourse (e.g. *músculo recto / el recto*) pose problems to the translator. In Spanish, both adjectives and appositional nouns are placed to the right of the noun they modify, and it is hard to determine whether the overall structure of the term is an apposition [nN] or a phrase of the [N+Adj.] type. It is crucial to analyze this structure correctly in order to decide on the Basque equivalent, since the appositional noun in Basque is placed to the left of the noun and the adjective to the right. English does not help in this respect, because in both structures the modifier must be placed to the left of the noun.

As will be shown by the empirical analysis, the translators often chose the strategies that are most dependent on the source language. We believe that this choice may easily be due to the semantic and morphosyntactic difficulties described above. Nevertheless, there has been room for choosing more genuine resources in the review that the experts carried out with the aid of the linguists, precisely because there has been a synergic combination of the semantic-pragmatic control of the specialized field that the group of experts have and the linguists' capacity for linguistic analysis and their deep knowledge of morphosyntactic rules in Basque.

3 Analysis of the coincidences and mismatches between translators and experts

As has already been mentioned, we counted 4810 linguistic sequences in the translations, out of which only 917 showed coincidence between the translators and the experts that reviewed the translation (19.06 %). Therefore, 3893 instances (80.94 %) showed some kind of divergence between translators and experts. As expected, the longer the linguistic sequences, the larger the divergences. The amount of coincidences is near 1 % in sequences that contain five or six elements, and there is no coincidence in sequences of more than six elements.

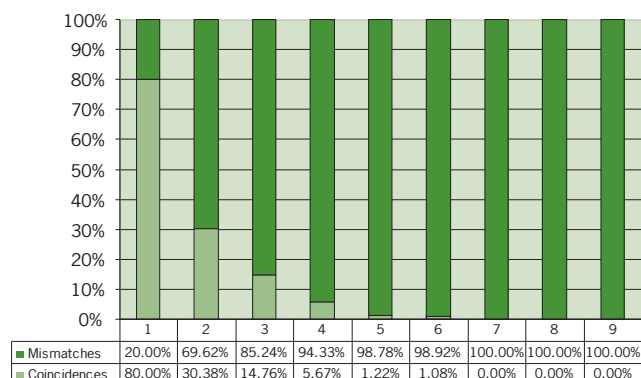

FIGURE 1. Percentage of coincidences and mismatches depending on the number of elements of the linguistic sequences

3.1 Analysis of the matching sequences

Most of the 917 matching sequences contain just one term or one explanatory phrase. However, some of these sequences include several terms or explanatory sequences in them, such as appositional elements or in parentheses, elements conjoined with the conjunction *eta* 'and' or with the conjunction *edo* 'or'. In all these the translators literally translated the sequence of the source language. In some cases the sequence appears divided (*bihotza (ezkerreko bentrikulua)* 'corazón (ventrículo izquierdo)') for the sake of simplification. In other instances, they refer to two different struc-

tures (*goiko goputz-adarra eta toraxa* ‘miembro superior y torax’). Finally, the conjunction *edo* ‘or’ was used to join synonyms (*guruin pineala (edo epifisia)* ‘glándula pineal (o epífisis)’). In all these the different components were considered separately so as to count the cases more accurately. Most of the matching sequences contain two elements (43.40 %), 28.79 % of the matching sequences contain one element, and 22.90 % contain three elements. Finally, the number of matching sequences of four, five and six elements is very low, 4.36 %, 0.44 % and 0.11 %, respectively. We analyzed the heads of the matching sequences and the morphosyntactic rules of term formation with respect to their origin (genuine/borrowed). As for the heads of the sequences, borrowed heads (46.5 %) and Basque lexical elements (53.67 %) show a similar proportion. Finally, there are only two sequences with a Latin head (0.31 %).

There are only 382 different lemmas among the 954 heads that we analyzed, out of which 147 are Basque lexical units (38.48 %), 233 are loanwords (60.99 %), and 2 are Latin terms (0.52 %). Thus by leaving aside the repeated lemmas, proportions are reversed. Anyway, even though there are fewer Basque lexical units, they are more productive in the terminology of the anatomical atlas that we analyzed.

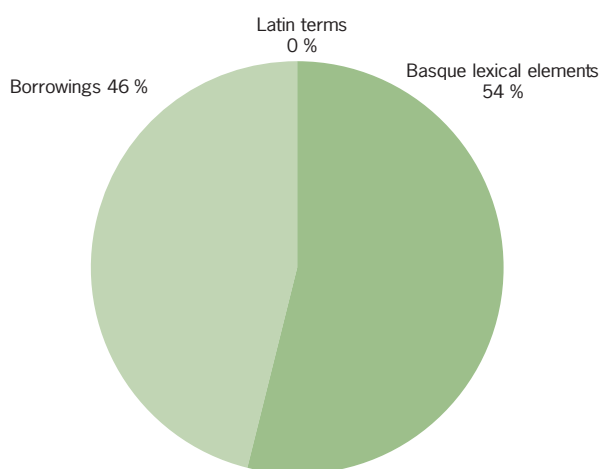

FIGURE 2. Nature of heads of sequences: Basque lexical units, adapted borrowings, and Latin terms

As for the word formation rules of the different sequences, we detected 53 different patterns. Out of all these patterns, we only identified 7 that may be considered as syntactic calques, more specifically sequences that contain simple or complex referential adjectives (*sagital*, *parazentral*, *urogenital*, etc.). The rest of the patterns contain elements that are considered as exclusively genuine: root compounds (*aho-arteria* ‘arteria bucal’), genitive postpositional modifiers (*goiko lobulua* ‘lóbulo superior’, *sudurraren bestibulua* ‘vestíbulo nasal’), qualifying adjectives (*ahosabai biguna* ‘paladar blando’), or ordinals (*hirugarren bentrikulua* ‘tercer ventrículo’). Table 1 shows the total number of patterns and the number

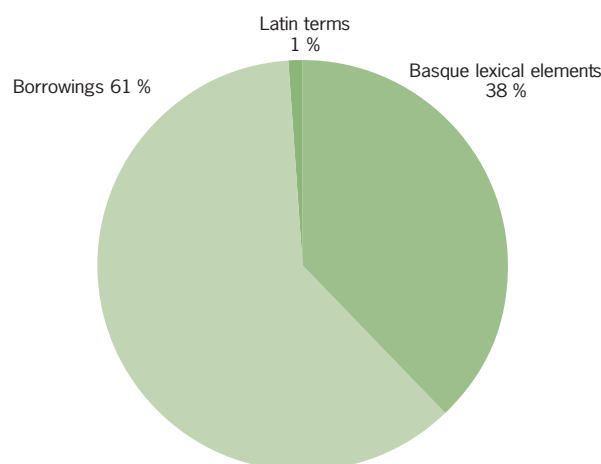

FIGURE 3. Nature of distinct lemmas of sequences: Basque lexical units, adapted borrowings, and Latin terms

of syntactic calques in relation to the number of elements of the sequence. As can be observed, most of the sequences in which the translators and experts matched follow genuine formation rules.

TABLE 1. Number of patterns containing genuine formation rules and morphosyntactic calques

Number of elements in the sequence	Genuine formation rules	Morphosyntactic calques	Total number of different patterns
2	9	2	11
3	21	4	25
4	19	1	20
5 / 6	4	0	4

3.2 Analysis of the mismatching sequences

As for the mismatches, we analyzed the different ways in which the translators and experts diverged: number or order of elements, lexical divergences, and morphosyntactic patterns or rules. Some of the sequences are only different in one of the variables, and other sequences combine several variation types.

As can be seen in Figure 4, most mismatches reflect different term formation rules (80.25 %). Only 18 % of the mismatches are due to differences in lexical selection. However, it should be pointed out that a great number of such lexical divergences are triggered by specific lexical elements that are part of many terms (*artikulazio/giltzadura* ‘articulación’, *muskulu/gihar* ‘músculo’, *gongoil linfatiko/nodo* ‘ganglio linfático/nodo’). 38 % of divergent sequences differ only in the formation rule, 18 % differ only in the lexical selection of one or several of the components (head or modifier) and 19 % of the sequences combine a lexical difference and a morphosyntactic divergence. 15 % are the mismatches that diverge in the number or order of the components and in the term formation rule: these two variables are

related, since different morphosyntactic rules result in different number and order of the components. In fact, the number of sequences that diverge only in the number or order of components is very low (1 %).

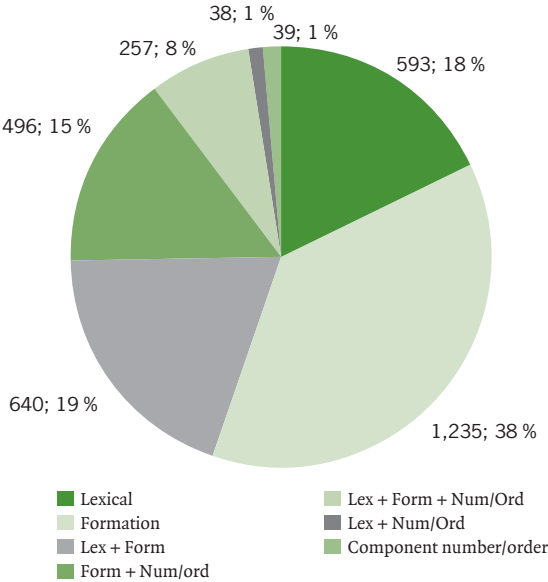

FIGURE 4. Percentage of the different kinds of (simple and complex) mismatches

Since the main goal of this paper is to evaluate the contribution that translators and experts make in the elaboration of terminology for Basque, we analyzed the variation types both in the heads and in the modifiers that appear in the sequences in relation to their genuine or borrowed nature (see table 2).

TABLE 2. Variation in the choice of borrowed or Basque lexical elements by translators and experts by the heads and the modifiers of the sequences analyzed

	Heads	Modifiers	Head (%)	Modifiers (%)
Borrowings (translators)	585	473	62.23 %	61.51 %
Basque units (experts)				
Borrowings (translators)	128	16	13.62 %	2.08 %
Borrowings (experts)				
Borrowings (translators & experts)	17	21	1.81 %	2.73 %
Basque units (translators & experts)	210	259	22.34 %	33.68 %

As can be seen in Figure 5, in 63 % of the cases the experts used Basque lexical elements in the sequences where the translators resorted to loanwords, and, on the contrary, in 8 % of the cases the experts used loanwords when the translators resorted to Basque units. In the seminars and forums carried out among experts and linguists, we found that overall the experts pre-

ferred to use Basque lexical units and that the choices where they preferred loanwords were motivated by precision. In fact, they employed both the genuine variant as well as the loanword in order to avoid polysemy. For example, like the translators the experts suggested *gongoil* to refer to ganglia of the nervous system, but employed the loanword *nodo* when referring to lymph glands (or lymph nodes): *gongoil sinpatikoak* vs *nodo (linfatikoak)*. In 27 % of the cases the lexical divergences occurred between the genuine forms and only in 2 % of the cases between loanwords.

If we count the lexical variants only once (Figure 6), we see that the percentage of the variation patterns goes down, which shows that the Basque lexical elements that experts prefer over borrowed forms are very productive in the terminology we are analyzing. It should also be pointed out that 47 % of the lexical variation occurs among genuine elements.

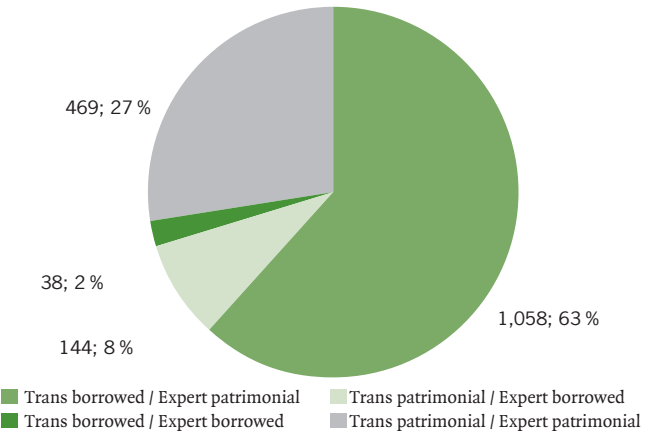

FIGURE 5. Lexical variation between experts and translators with respect to the patrimonial/borrowed nature of lexical elements

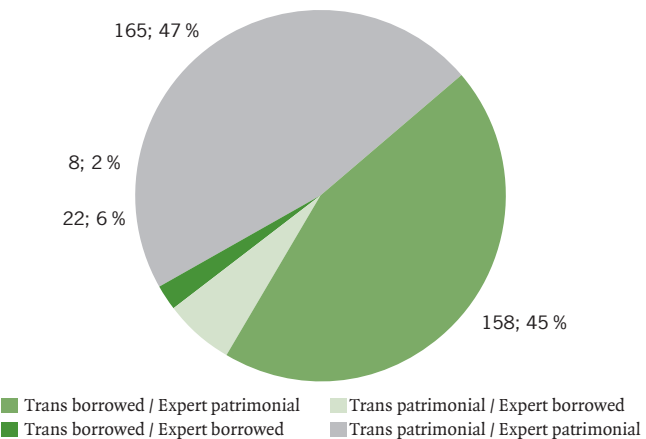

FIGURE 6. Lexical variation between experts and translators taking into account only different elements: the patrimonial/borrowed nature of lexical elements

As for morphosyntactic variation patterns, we detected 746 different ones among the 3247 sequences analyzed. As would be expected, the number of morphosyntactic variation patterns grows as the number of

components of the sequences grows, reaching a 0.67 ratio for sequences of more than 5 elements.

TABLE 3. Number and ratio of variation patterns with respect to the number of components

Number of elements in the sequence	Number of variation patterns	Sequence number	Variation ratio
2	32	909	0.04
3	184	1213	0.15
4	272	665	0.41
5	166	323	0.51
>5	92	137	0.67
TOTAL	746	3247	0.23

The variation patterns that repeat most in the sequences of two elements are to a large extent the ones that appear combined in the different segments of the larger sequences. The following table illustrates some of the most frequent variation patterns found:

TABLE 4. Most frequent variation patterns and number of occurrences

SPANISH	BASQUE		Patterns		Number of occurrences
	Translators	Experts	Translators	Experts	
lordosis cervical	lordosi zerbikala	idun-lordosia	N + Rel.Adj.	[N-N]	307
aorta abdominal	abdomeneko aorta	abdomen-aorta	PP _{GEN LOC} + N	[N-N]	103
intercarpiana	interkarpianoa	karpo artekoa	Rel.Adj. _{PREF}	N + Loc.N _{GEN LOC}	65
lumbosacra	lunbosakroa	gerri-errainetakoa	Rel.Adj. _{COMP}	[N-N] _{GEN LOC}	57
tróclea astragalina	astragaloko troklea	astragaloaren troklea	N _{GEN LOC} + N	N _{GEN POS} + N	44
visión palmar	ahurraren ikuspegia	ahur-ikuspegia	N _{GEN POS} + N	[N-N]	42
asta lateral	lakio laterala	alboko adarra	N + Rel.Adj.	Loc.N _{GEN LOC} + N	32
capa adventicia	geruza adbentizioa	adbentizia geruza	N + Rel.Adj.	[Nn]	28
cavidad abdominal	barrunbe abdominala	abdomenaren barrunbea	N + Rel.Adj.	N _{GEN POS} + N	13
cabeza del páncreas	pankrea-burua	arearen burua	[N-N]	N _{GEN POS} + N	12
región digital posterior	atzeko eskualde digitala	atzeko atzamar-eskualdea	Loc.N _{GEN LOC} + N + Rel.Adj.	Loc.N _{GEN LOC} [N-N]	150
músculo palatofaríngeo	muskulu palatofaringeo	ahosabai-eztarri giharra	N + Rel.Adj. _{COMP}	[N-N] N	101
surco palatino mayor	ildo palatino handia	ahosabai-ildo nagusia	N + Rel.Adj. + Qual.Adj.	[N-N] + Qual.Adj.	31
ganglios aórticos laterales	gongoil aortiko lateralak	alboko aorta-nodoak	N + Rel.Adj. + Rel.Adj.	Loc.N _{GEN LOC} [N-N]	23
tubérculo lateral del astrágalo	astragaloaren tuberkulu laterala	astragaloaren alboko tuberkulua	N _{GEN POS} + N + Rel.Adj.	N _{GEN POS} + Loc.N _{GEN LOC} + N	20
músculo cricoaritenoidio lateral	alboko muskulu krikoi-aritenoidioa	alboko krikoi-aritenoidio giharra	Loc.N _{GEN LOC} + N + [Rel.Adj.-Rel.Adj.]	Loc.N _{GEN LOC} + [N-N] + N	18
ganglio linfático del ligamento arterioso	arteria-lotailuaren gongoil linfatikoa	arteria-lotailuaren linfa-nodoa	[N-N] _{GEN POS} + N + Rel.Adj.	[N-N] _{GEN POS} + N + [N-N]	10
músculo recto lateral de la cabeza proximal del músculo redondo mayor	buruko aurreko muskulu zuzena muskulu biribil handiaren proximala	buruaren aurreko gihar zuzena gihar bilibil nagusiaren hurbileko lotunea	N _{GEN LOC} + Loc.N _{GEN LOC} + N + Qual.Adj. N + Qual.Adj. + Qual.Adj. _{GEN POS} + Rel.Adj.	N _{GEN POS} + Loc.N _{GEN LOC} + N + Qual.Adj. N + Qual.Adj. + Qual.Adj. _{GEN POS} + Qual.Adj. _{GEN LOC} + N	10 10
rama esofágica de la arteria tiroidea inferior	beheko arteria tiroidearen adar esofagikoa	beheko tiroide-arteriaren hestegorri-adarra	N _{GEN LOC} + N + Rel.Adj. _{GEN POS} + N + Rel.Adj.	N _{GEN LOC} + [N-N] _{GEN POS} + [N-N]	7
proximal del músculo braquiorradial	muskulu brakio-erradialaren proximala	beso-erradio giharraren hurbileko lotunea	N + [Rel.Adj. + Rel.Adj.] _{GEN POS} + Rel.Adj.	[N-N] N _{GEN POS} + Qual.Adj. _{GEN LOC} + N	6
distal del músculo extensor largo de los dedos	behatzetako muskulu hedatzaille luzearen distala	behatzen gihar hedatzaille luzearen urruneko lotunea	N _{GEN LOC} + N + Qual.Adj. + Qual.Adj. _{GEN POS} + Rel.Adj.	N _{GEN LOC} + N + Qual.Adj. + Qual.Adj. _{GEN POS} + Qual.Adj. _{GEN LOC}	7

As can be observed, in some variation patterns only Basque genuine morphosyntactic formation rules intervene, but nevertheless other patterns also contain exogenous elements, such as referential adjectives of different kinds. We analyzed the tendencies that the translators and experts had in choosing genuine or Spanish calqued formation rules. As can be observed in Figure 7, only in 1 % of all the cases did the experts and translators choose syntactic calques. Among the variation patterns, the cases in which the experts chose genuine rules and the translators used syntactic calques amount to 66 %.

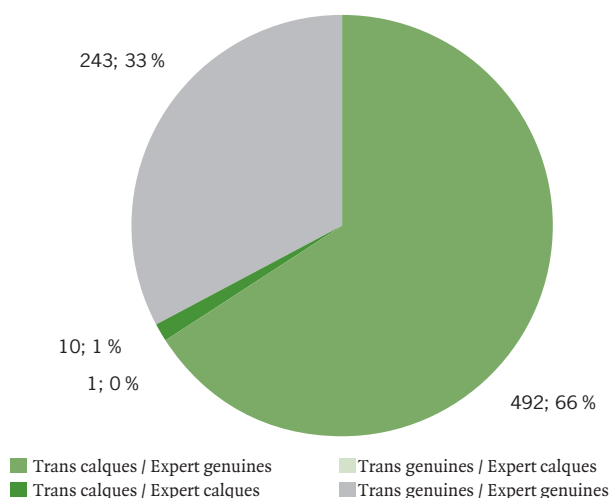

FIGURE 7. Patterns of morphosyntactic variation between experts and translators by their genuine/calqued nature

In our view, there are several factors that explain the great number of the cases where the translators calqued the Spanish formation rules. Firstly, translators consider the Greco-Latin forms as a distinguishing mark of anatomical terminology, and the Basque terminology collected in dictionaries and terminological data-bases reinforces this idea. However, the tendency to use syntactic calques also seems to be conditioned by the difficulty that translators have in finding a precise and adequate Basque equivalent for some simple referential adjectives, and especially for some prefixed and compound adjectives. Thus in the case of some locative adjectives such as *anterior* or *posterior*, the translators employed the Basque formation rule that consists of a locative noun and the genitive locative suffix *-ko* (*aurreko* ‘anterior’, *atzeko* ‘posterior’). Yet in the case of adjectives such as *medial* and *central*, the translators sometimes used the loanword (*aurpegi mediala* ‘cara medial’), and at other times the Basque formation rule (*erdiko ebakortza* ‘incisivo central’). The experts, in contrast, used the genuine rule in all instances (*erdialdeko aurpegia* ‘cara medial’, *erdialdeko ebakortza* ‘incisivo central’).

With regard to adjectives that refer to anatomical objects, the translators tended to use borrowed referential adjectives (*muskulu tibiala* ‘músculo tibial’, *faszia*

krurala ‘fascia crural’), whereas the experts systematically used root compounds (*tibia-giharra* ‘músculo tibial’) or postpositional phrases (*zangoaren faszia* ‘fascia crural’). Similarly, the translators calqued the sequences that contain adjectives with prefixes (*poltsa subakromiala* ‘bolsa subacromial’) or compound adjectives (*lotailu akromioklavikularra* ‘ligamento acromioclavicular’, *tolestura aritenopiglotikoa* ‘pliegue ariepiglótico’), whereas the experts employed genuine formation rules (*akromio azpiko poltsa* ‘bolsa subacromial’, *akromio-lepauztai lotailua* ‘ligamento acromioclavicular’, *aritrnoide-epiglotietako tolesa* ‘pliegue ariepiglótico’). It should be pointed out that by using genuine formation rules, the experts reached greater precision in terminology: when complex adjectives denote anatomical objects that relate two structures or organs, the experts employed compounds of the tandem type with the doubled element (*akromio-lepauztai*) and the appositional head (*lotailua*), but when the compound adjective denotes the group of two elements, the experts used the *dvan-dva* type of composition, with the plural genitive locative *-etako* linking the two elements (*aritrnoide-epiglotietako*). The translators also sometimes employed (although not invariably) composition in cases of locative compound adjectives (*aurre-beheko segmentua* ‘segmento anteroinferior’) but the experts used this composition rule invariably.

A type of variation among genuine formation rules that frequently appears is related to the use of the locative genitive (*-ko*) or the possessive genitive (*-ren*). The choice of the suffix is directly linked to the conceptualization of how the different anatomical structures relate to each other. Thus when providing the equivalent term for *tróclea astragalina*, the translators opted for the locative suffix (*astragaloko troklea*), whereas the experts decided that the underlying semantic relation is that of inalienable possession and therefore chose the possessive suffix (*astragaloaren troklea*). In only a few cases did the translators choose the possessive genitive suffix (*oin-zolaren ikuspegia* ‘visión plantar’) where the experts chose the locative genitive (*oinazpiko ikuspegia* ‘visión plantar’).

The variation in the number of elements of the sequences proposed by the translators and by the experts is sometimes related to precision. Thus in some cases the translators only used the name of a given structure (*etnoidea*, *pulbinarra*, *trapezioa*, *muskulu ankoneoaren proximala* ‘proximal del músculo ancóneo’), whereas the experts, less literally, employed the hypernym in apposition (*hezur* ‘hueso’, *nukleo* ‘núcleo’, *gihar* ‘músculo’, *lotune* ‘inserción’), which gives as a result a self-explanatory term (*etnoide hezurra*, *pulbinar nukleoa*, *trapezio giharra*, *ankoneo giharraren hurbileko lotunea*).

The order in which the elements are organized within a term is sometimes related to precision and on others to the degree in which the experts considered such orders as appropriate for the specialized registers. For example, different semantic features

are activated depending on whether the qualifying adjective *sakon* ‘profundo’ is chosen, which must be placed to the right of the noun, or the postpositional modifier *sakoneko*, which is always placed to the left of the noun. The translators invariably used the adjective *sakon* for all the terms that contain the adjective *profundo*/(a) (*plano sakona* ‘plano profundo’, *besoko arteria sakona* ‘arteria braquial profunda’). In contrast, the experts suggested the modifier *sakoneko* (*sakoneko plano* ‘plano profundo’, *besoaren sakoneko arteria* ‘arteria braquial profunda’).

The order of elements that the experts considered as inadequate for specialized registers includes the structures that contain modifiers with a postposed locative genitive. Thus for terms such as *fisura media anterior* and *nervio peronéo superficial*, the translators proposed *aurreko fisura erdikoa* and *perone-nerbio azalekoa*, respectively, and the experts systematically corrected these types of sequences by placing all postpositional modifiers to the left of the noun: *aurreko erdiguneko arteka* and *azaleko fibula-nerbioa*.

Lastly, we can mention instances where the lack of semantic control led the translators to make mistakes in providing the equivalents of sequences that involve the adjectives *medio*, *mediano* or *medial*, which acquire different meanings depending on the context. In Basque, the adjective *ertain* can only mean medium (size) and may be misleading when a locative relation is intended. Thus the experts corrected sequences where the translators used this adjective incorrectly. For a string such as *músculo cutáneo medio*, the translators suggested *ipurmasaileko erdiko muskulua* (locative), whereas the experts corrected it and proposed *ipurmasailaren gihar ertaina* (size). On the contrary, for the sequence *núcleos medianos* the translators proposed *núcleo ertainak* (size) and the experts corrected it into *talamoaren erdiguneko nukleoak* (locative). Finally, in some instances the translators made conceptual errors because they literally translated a sequence that was not correct. For example, in the sequence *núcleo de la célula muscular lisa* the adjective *lisa* modifies the noun *célula* incorrectly, because it should modify the noun *músculo*. Thus the experts corrected the translation (*muskulu-zelula lisoaren nukleoa*) into *gihar leuneko zelularen nukleoa* ‘núcleo de la célula del músculo liso’.

To conclude this section, we found that the experts that reviewed the anatomy atlas that has been analyzed in this paper made corrections in 80.85% of the sequences. The data that we have presented contradict the idea that experts have a greater tendency than specialized translators to use loanwords and calques. Among the items corrected by the experts, we find that 45% are replacements of borrowings by genuine forms. In fact, only in 6% of the cases do we find the reverse case, where the experts proposed loanwords rather than genuine forms. As for morphosyntactic variation patterns, 66% of such patterns are proposals to replace syntactic calques with genuine word formation rules. We find no instances where the experts proposed the reverse. Experts have a greater conceptual control of anatomical terminology and have shown a tendency and wish to develop anatomical terminology for Basque by using genuine resources. In some cases, linguists’ help has been required in order to decide on the most correct and adequate rule of term formation that fulfills the semantic-pragmatic motivation of the experts.

4 Conclusions

It is indisputable that translation has played a key role in the expansion and development of science. In the case of Basque, the contribution of translators is essential to compensate for the lack of teaching materials and reference books for universities. The agents in charge of language planning typically assume that experts have a greater tendency than specialized translators to use loanwords and calques. In this paper we have shown that this assumption is incorrect, at least in the case of anatomical terminology. In this collaborative research we have found that the semantic and morphosyntactic difficulties that the translators have faced have often led them to choose equivalents that are strongly dependent on the source language. In contrast, these difficulties have been overcome mostly by the synergic use of the semantic-pragmatic control of terminology by the experts together with the linguists’ capacity for linguistic analysis and more profound knowledge of morphosyntactic formation rules in Basque. ✱

References

- BAUD, Robert; FABRY, Paul; NAMER, Fiammetta; RUCH, Patrick; GRIESSER, Vincent; LOVIS, Christian; GEISSBUHLER, Antoine (2005). «Version francophone de la Terminologia Anatomica». Journées Francophones d'Informatique Médicale. Lille: Université Lille 2. <<http://www3.univ-lille2.fr/jfim2005/papiers/68-Baud-jfim2005.pdf>> [26-07-2012]
- BOULANGER, Jean-Claude (1991). «Une lecture socioculturelle de la terminologie». *Cahiers de Linguistique Sociale*, 18, p. 13-30.
- CABRÉ, M. Teresa (1999). «Elementos para una teoría de la terminología: hacia un paradigma alternativo». In: CABRÉ, M. Teresa (1999). *La terminología. Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 69-92.
- DÍAZ ROJO, José Antonio (2001). «La terminología médica: diversidad, norma y uso». *Panace@*, Vol. 2, No. 4, p. 40-46.
- ECHEVERRÍA, Elena; JIMÉNEZ, Isabel (2010). «La terminología anatómica en español, inglés y francés». *Panace@*, Vol. XI, first semester, p. 47-57.
- GAUDIN, François (1993). *Pour une socioterminologie: des problèmes pratiques aux pratiques institutionnelles*. Rouen: Publications de l'Université de Rouen, No. 182.
- GUTIÉRREZ RODILLA, Bertha (1998). *La ciencia empieza en la palabra. Análisis e historia del lenguaje científico*. Barcelona: Ediciones Península.
- ELORDUI, Agurtzane; ZABALA, Igone (2005). «Terminological Variation in Basque: Analysis of Texts of Different degrees of Specialization». *SKY Journal of Linguistics*, Vol. 18, p. 71-91.
- ESTOPÀ, Rosa; VALERO, Antoni (2002). «Adquisición del conocimiento especializado y unidades de significación especializada en medicina». *Panace@*, Vol. 3, No. 9-10, p. 72-82.
- MONTALT, Vicent; EZPELETA, Pilar; GARCÍA-IZQUIERDO, Isabel (2008). «The acquisition of Translation Competences through Textual Genre». *Translation Journal*, Vol. 12, No. 4. <<http://translationjournal.net/journal/46competence.htm>> [26-07-2012]
- MONTERO, Silvia; FABER, Pamela (2009). «Terminological competence in translation». *Terminology*, Vol. 15, No. 1, p. 88-104.
- PARODI, Giovanni (2007). «El discurso especializado escrito en el ámbito universitario y profesional: Constitución de un corpus de estudio». *Revista signos*, Vol. 40, No. 63, p. 147-178.
- ROSSE, Cornelius (2001). «Terminologia Anatomica; Considered from the Perspective of Next-Generation Knowledge Sources». *Clin Anat*, Vol. 14, No. 2, p. 120-133.
- ROULEAU, Maurice (2003). «La terminologie médicale et ses problèmes». *Panace@*, Vol. IV, No. 12, p. 143-152.
- WÜSTER, Eugen (1998[1979]). *Introducción a la teoría general de la terminología y a la lexicografía terminológica*. CABRÉ, M. Teresa (ed.). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- ZABALA, Igone; SAN MARTIN, Itziar; LERSUNDI, Mikel; ELORDUI, Agurtzane (2011). «Graduate Teaching of Specialized Registers in a Language in the Normalization Process: Towards a Comprehensive and Interdisciplinary Treatment of Academic Basque». In: CLAVEL, Begoña; MARUENDA, Sergio (ed.). *Multiple Voices in Academic and Professional Discourse: Current Issues in Specialised Language Research, Teaching and New Technologies*. Cambridge: Cambridge Scholar Publishing, p. 208-229.
- ZABALA, Igone; SAN MARTIN, Itziar; LERSUNDI, Mikel (2012). «La gestión de la variación terminológica en una lengua en proceso de normalización: el caso de la terminología anatómica del euskera». Paper presented at the XXX Congreso Internacional AESLA. Universitat de Lleida. April 19-21 2012. In: LLANES, Àngels; CIRO, Lirian Astrid; GALLEGÓ, Lúcia; MATEU, Rosa (ed.). *Applied Linguistics in the Age of Globalization*. Lleida: Edicions i Publicacions de la Universitat de Lleida, p. 289-294. (In press)

Notes

1. This research was funded by the research grant GARATERM-2 (US10/01) from the University of the Basque Country UPV/EHU and the Elhuyar Foundation.
2. Currently 60.8 % of students taking their university entrance exams do so in Basque. Moreover, 46.72 % of students study for their degrees completely or partially in Basque, 78 % of compulsory credits are offered in Basque, and 45.10 % of the professors are bilingual.
3. «Master» *Atlas de Anatomía* (2010). Marbán.
4. Angel Bidaurrezaga, Arkaitz Bengoetxea, Gontzal García del Caño, Izaskun Elezgarai, Jon Jatsu Azkue, Juan Luis Mendizabal, Inma Gerrikagoitia, Amale Caballero, Rafa Sarria, and Sonia Gómez.
5. In 2008 the University of the Basque Country UPV/EHU started an initiative called *Terminologia Sareak Ehunduz* (Weaving Terminology Networks) in order to publicize the real terminology that university professors use in their classes. This is being done by collecting the texts that professors use in teaching, extracting the terminology contained in them, and making it available for online search (Zabala et al., 2011).

¿Es la composición culta, en la actualidad, el procedimiento más productivo para la creación de neologismos?

GLORIA GUERRERO RAMOS Y MANUEL FERNANDO PÉREZ LAGOS

Universidad de Málaga

gguerrero@uma.es, mfperez@uma.es

Gloria Guerrero Ramos és doctora

en Filologia Espanyola per la Universitat de Màlaga (1986) i professora titular de Lingüística en l'Àrea de Lingüística General de la Universitat de Màlaga. És membre del grup de recerca Vernáculo Urbano Malagueño (VUM), i forma part de la Red de Observatorios de Neología del Castellano (NEOROC). Les seves publicacions giren a l'entorn de les seves línies de recerca principals: la lexicografia, la lexicologia, la terminologia i la neologia, com ara el llibre *Neologismos en el español actual* (2012, 3a ed.).

Manuel Fernando Pérez Lagos

és professor titular de Lingüística en l'Àrea de Lingüística General de la Universitat de Màlaga des del 2000. És membre del grup de recerca Vernáculo Urbano Malagueño (VUM), i forma part de la Red de Observatorios de Neología del Castellano (NEOROC). Les seves publicacions giren a l'entorn de les seves línies de recerca principals: la lexicografia, la lexicologia, la terminologia i la neologia.

Resum

Actualment, la composició culta és el procediment més productiu per a la creació de neologismes?

Amb aquest estudi pretenem demostrar que la composició culta, un fenomen gairebé exclusiu de la formació de neologismes especialitzats o neònims, a poc a poc ha anat guanyant terreny a la composició patrimonial com a procediment utilitzat també per a la creació de neologismes pertanyents a la llengua comuna; i que aquest fenomen ha patit un procés de banalització, com el que pateixen els neònims quan es divulguen, sense que per això perdin la seva condició d'especialitzats.

PARAULES CLAU: neologia; neònim; composició; banalització de termes

Resumen

Con el presente estudio pretendemos demostrar que la composición culta, un fenómeno casi exclusivo de la formación de neologismos especializados o neónimos, poco a poco ha ido ganando terreno a la composición patrimonial como procedimiento utilizado también para la creación de neologismos pertenecientes a la lengua común; y que dicho fenómeno ha sufrido un proceso de banalización, al igual que el que sufren los neónimos cuando se divulgan, sin perder por ello su condición de especializados.

PALABRAS CLAVE: neología; neónimo; composición; banalización de términos

Abstract

Are Non-native Compound Words the Most Productive Method for Creating Neologisms at Present?

In this study we seek to show that non-native compound words, almost exclusively a phenomenon in the formation of specialized neologisms or neonyms, have little by little been gaining ground on native compound words as a process that is also used for the formation of neologisms belonging to ordinary language; and that this phenomenon has suffered a process of vulgarization, in the same way as the one experienced by specialized neologisms when they are popularized, without as a result losing their own specialized condition.

KEYWORDS: neology; specialized neologisms; compound words; vulgarized terms

TERMINÀLIA 6 (2012): 26-36 · DOI: 10.2436/20.2503.01.42

Data de recepció: 02/06/2012. Data d'acceptació: 19/07/2012

ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

1 Introducción

Partimos en este trabajo de la idea de que en la prensa podemos encontrar no solo neologismos comunes o generales sino también neónimos, por un lado, y, por otro, que la composición culta es, si no el más, uno de los procedimientos más efectivos en la creación de ambos.

Desde el punto de vista teórico se ha escrito ya mucho sobre neología, en especial sobre la neología léxica, desde Matoré (1952) hasta Cabré (2002), pasando por Deroy (1971), Guilbert (1974), Guerrero Ramos (1995), Sablayrolles (2000) y un largo etcétera. La verdad es que todos coinciden, como ha señalado recientemente Díaz Hormigo (2009, p. 1027), en aceptar que «la neología hace referencia al proceso de creación de nuevas unidades léxicas, mientras que el neologismo es el resultado del proceso, esto es, el producto, que puede ser: a) una unidad léxica de creación reciente en su significante y en su significado; b) una unidad léxica de creación reciente solo en su significante; c) una unidad léxica recientemente tomada de otra lengua, o d) una unidad léxica con una acepción nueva pero con un significante ya existente». Dichos productos pueden ser clasificados, pues, en neologismos formales o de forma ubicados en el ámbito de la neología de forma; neologismos semánticos ubicados en el ámbito de la neología semántica; y neologismos de préstamo ubicados en el ámbito de la neología de préstamo. Sin embargo, para nosotros, como ya hemos manifestado otras veces, la neología de préstamo no es sino neología de forma o, en ocasiones, de sentido, ya que no solo existen anglicismos, galicismos, etc., sino también calcos semánticos o préstamos de sentido y, por tanto, nos atenemos a la división establecida por la mayoría de los estudiosos entre neología formal y neología semántica.

Teniendo en cuenta dicha clasificación, en el presente trabajo pretendemos estudiar una serie de neologismos, que consideramos especializados, recogidos a través de la prensa en el marco de la red de observatorios de neología del castellano de la que formamos parte. Para ello, haremos unas consideraciones previas.

En primer lugar debemos aclarar que utilizaremos la palabra *neologismo* con el sentido con que es definida en las dos acepciones que recoge el diccionario académico (DRAE): «m. Vocablo, acepción o giro nuevo en una lengua. // 2. Uso de estos vocablos o giros nuevos».

Son, como puede observarse, definiciones muy genéricas, pues no se especifica si se trata de palabras autóctonas o foráneas, pero nos sirven como punto de partida, sobre todo para apoyar nuestra hipótesis de que son neologismos tanto las creaciones propias como las importaciones foráneas, y, además, nos permiten considerar como neologismos los préstamos

que se producen entre las distintas áreas especializadas, y los que se producen desde la lengua común a las lenguas especializadas y viceversa. Nos referimos a casos como *ratón*, *fuerza*, *masa*, etc., que han sufrido procesos de ida y vuelta, es decir, se han trasvasado desde la lengua común a las especializadas dando lugar a nuevos términos (neologismos especializados o neónimos) y desde las especializadas a la común dando lugar a nuevas palabras o neologismos que, al menos en la primera fase de implantación, no han perdido todavía su especialización sino que han sufrido un proceso de vulgarización o banalización, en el sentido de divulgación. Evidentemente desde la lengua común se hablaría de sinonimia y desde la terminología de homonimia. Partimos, pues, por un lado, de la idea de que se pueden hallar neónimos no solo en los discursos altamente especializados escritos por especialistas y cuyos receptores son también especialistas, sino que se pueden encontrar en textos de divulgación, banalizados, como puede ser la prensa especializada e, incluso, la general. Por otro lado pensamos que cuando un término se usa en un contexto de divulgación, sufre un proceso de vulgarización, de banalización que supone la aceptación de una nueva unidad en dicho contexto. Por tanto, la banalización, como ya apuntara Adelstein (1996), es en sí un mecanismo de formación de neologismos.

En segundo lugar hemos de ser conscientes de que prensa se suele identificar con medios de comunicación, de ahí que incluso se llegue a oponer prensa escrita a prensa oral. Para nosotros prensa abarca tanto el lenguaje periodístico como el lenguaje de la publicidad. Por lenguaje periodístico entendemos con Martínez Albertos (1992, p. 77) «el lenguaje profesional usado por determinados expertos de la comunicación masiva para la producción de mensajes periodísticos, sea cual sea el medio o canal utilizado para su difusión: periódicos, radio y televisión». En cuanto a la publicidad todo el mundo sabe que ésta, en su mayor parte, al igual que la comunicación periodística, se realiza a través de los medios de comunicación de masas: prensa, radio y televisión, y de ellos el principal porcentaje es para la prensa. Pero, curiosamente y contrariamente a lo que podamos creer, el papel de la televisión o la radio en este sentido es mínimo comparado con el que puede ejercer la prensa escrita. Quizá la función de la radio y, sobre todo, de la televisión sea la de enfatizar, pero la de la prensa es la de fijar. Se ha dicho que lo escrito perdura siempre, de ahí la vieja concepción, errónea por otra parte, de la importancia de la lengua escrita sobre la oral.

En tercer lugar queremos manifestar que nuestro vaciado neológico sigue las pautas impuestas por NEOROC (<http://www.iula.upf.edu/rec/neoroc>), red de observatorios de neología del castellano peninsular, que recoge y estudia los neologismos en la prensa editada en España, creada bajo los auspicios del Observa-

tori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra (<http://www.iula.upf.edu/obneo>).

La red NEOROC a la que pertenecemos tiene por objetivo el estudio de la creación neológica en lengua castellana. Cada grupo de investigación participante del proyecto es el nodo de investigación de una variedad de la lengua, ocupándose del vaciado de neologismos de la prensa, del análisis de estos neologismos y del suministro anual de estos resultados para enriquecer la plataforma de trabajo en línea del proyecto. El Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra actúa en el proyecto como nodo coordinador, suministrador de metodología de trabajo y desarrollador de herramientas informáticas para el trabajo en red, el almacenamiento y el tratamiento automático de los datos.

2 Hipótesis

Nuestra hipótesis de partida, como ya postulamos en Guerrero Ramos (2008), es, por un lado, que en la prensa diaria, sobre todo en la escrita, no solo encontramos muestras de la renovación léxica del lenguaje general o común de los usuarios, sino que también es posible hallar novedades pertenecientes a diferentes campos de especialidad que forman parte de la comunicación profesional diaria; y, por otro, que la composición culta, quizás gracias al proceso de banalización que ha sufrido, es uno de los procedimientos de formación más importante.

Decíamos allí que el lenguaje periodístico ofrecido por los profesionales de la comunicación era una contribución magnífica para la fijación (casi normalizadora) de las novedades recientes, así como para la propuesta de nuevas creaciones ante las necesidades comunicativas que les surgen en su tarea diaria. Insistíamos de nuevo que no se trataba solo de hacer extensivas a la comunidad de hablantes innovaciones del léxico común, sino que también se contribuía a divulgar novedades terminológicas pertenecientes a diferentes campos de especialidad que cada día cobran mayor interés por parte de los ciudadanos de a pie:

Gracias a los medios de comunicación, el hablante medio tiene acceso no sólo a las nuevas palabras autóctonas o foráneas que giran en torno a la vida diaria, familiar y que, en la mayoría de los casos, son espontáneas y efímeras, sino a toda una terminología perteneciente a campos, a temáticas especializadas, que hoy goza de plena actualidad, reservada en el pasado a un uso muy restringido entre los especialistas de dichas materias (Guerrero Ramos, 2008, p. 292).

Al respecto Esteve Ramírez (1999, p. 41) señala:

El objetivo de la especialización periodística consiste en establecer una ‘inteligencia semántica’ entre los emiso-

res especializados y los receptores no especializados. Para ello, el periodista debe ‘traducir’ a un lenguaje periodístico y divulgativo —no vulgar— los mensajes con contenidos especializados salvando las dificultades semánticas que puedan existir en la transmisión del mensaje.

Intentaremos profundizar un poco más en esa relación entre un tipo específico de neología un tanto especializada (¿neonimia?) y un tipo de prensa, de discurso periodístico, dedicado al público en general y por tanto para nada especializado. Lo que ocurre es que, al menos en determinadas ocasiones, el periodista, como mediador, tiene que hacer el papel del especialista y «traducirle» a un público seguramente lego en la materia algún que otro tema que interesa mucho (en realidad es el público lector que compra, o no, los periódicos, el que va pidiendo los contenidos de los mismos). Indudablemente en estas ocasiones el periodista tiene que mantener irremediabilmente algunas denominaciones terminológicas (claramente afincadas en muchas ocasiones en un campo de especialidad específico y, por tanto, nada neológicas), que no pueden ser distintas para este nuevo público (y serán claramente neológicas para estos receptores). Serían, por tanto, lo que venimos denominando neologismos de receptor pero no de emisor, ya que realmente para los especialistas en su contexto no son nuevas pero sí lo son para los receptores no especializados que las ven por primera vez en sus discursos vulgarizados o banalizados.

Desde que apareció la teoría comunicativa de la terminología se ha extendido la concepción de que el nivel especializado no puede ser interpretado como un compartimento estanco al margen de la lengua común. En más de una ocasión, a partir de la propuesta de M. Teresa Cabré, se ha hablado de la necesidad de distinguir al menos tres niveles dentro del lenguaje especializado: uno altamente especializado, otro medio o semiespecializado y un tercero banalizado propio de la divulgación.

Si aplicamos estas particiones en el mundo de la prensa tendríamos que hablar de los tres niveles del discurso en los medios de comunicación que en su día propuso Gabriela Cabrera (2004): *nivel especializado* (ejecutado entre especialistas de un determinado campo con el objetivo de exponer sus investigaciones y someterlas a evaluación y crítica de expertos similares), el *nivel de divulgación* (de un periodista especializado o científico dedicado a dar a conocer avances o descubrimientos para un público semiespecializado que muestra interés por conocer de los mismos) y, por último, un *nivel de vulgarización* (de información a un público lego de temáticas o avances de alto o mediano impacto).

Sobre esto último ya hemos dicho que a través de los medios de comunicación se banalizaba la ciencia, sobre todo en temas de alto interés y gran actualidad:

Gracias, precisamente, a los medios de comunicación podríamos decir que la ciencia se ha banalizado, en el sentido de que, al menos, en lo que al léxico se refiere y lo que a mí particularmente me interesa, ha habido un acercamiento entre la lengua empleada por los especialistas y la empleada por la gente normal, de la calle. La razón es simple: hoy nos llegan noticias controvertidas, que son objeto de debate desde muchos puntos de vista (médico, psicológico, ético, etc.), como puede ser, por ejemplo, el tema de las células madre, con toda la terminología que conlleva. Pero se trata de una nueva realidad que hay que nombrar y no es posible hacerlo de un modo diferente por parte de unos y otros (Guerrero Ramos, 2008, p. 296).

No cabe duda de que en el tipo de textos que analizamos (prensa de divulgación) no encontraremos una neología planificada sino espontánea y perteneciente a la lengua general. No aparecerán, claro está, neologismos altamente especializados, pero no quiere decir que no encontremos neologismos con cierto grado de especialidad. Como hemos dicho, los periodistas no solo emplean su propio lenguaje especializado (el lenguaje periodístico) sino que en muchas ocasiones también son transmisores de otros lenguajes, es decir, hablan por boca de otros profesionales. Así, dentro de las páginas de un periódico podemos encontrar informaciones especializadas varias de economía, deportes, jurisprudencia, medicina, etc.

En nuestro vaciado encontramos muchas novedades producto de la nueva realidad social tecnológica: informática, economía y, especialmente relacionadas con el mundo que nos ha traído internet, la creación de redes sociales con el nuevo vocabulario que conlleva y la cantidad de páginas dedicadas a la medicina, a la salud y al culto al cuerpo: dietas milagro, estética, etc. Por tanto, la salud y la nutrición preocupan ahora mucho a la gente y, en ese sentido, los profesionales de la comunicación juegan un doble papel: por un lado, difunden la terminología especializada al dar cuenta de los avances científicos y técnicos y, por otro, para hacer accesible dicha información a todo el mundo someten a esa terminología a un proceso de banalización, de vulgarización que permita su comprensión, borrando o, mejor, estableciendo un acercamiento de las fronteras entre léxico común y léxico especializado.

Los parámetros generalmente utilizados para la detección de un neologismo son: la *diacronía* (una unidad es neológica si ha aparecido en un período reciente), la *lexicografía* (una unidad es neológica si no aparece en los diccionarios), la *inestabilidad semántica* (una unidad es neológica si presenta signos de inestabilidad) y la *psicología* (una unidad es neológica si los hablantes la perciben como una unidad nueva). Ahora bien, si de ellos el principal suele ser el lexicográfico, la primera reflexión ante estas voces especializadas o terminológicas presentes en textos comunes (de vulgarización) es la de que, para ser consideradas como neológicas, no han de estar presentes en un buen con-

junto de diccionarios especializados que consideremos corpus de exclusión. Sin embargo, lo normal es que sí aparezcan recogidas en tales obras y, por tanto, no pueden ser consideradas unidades neológicas en sus respectivos ámbitos; pero, insistimos, en sus respectivos ámbitos, es decir, que no son neologismos propiamente dichos sino usos nuevos de palabras o términos que han sufrido un trasvase de las lenguas especializadas a la común o entre los distintos lenguajes de especialidad.

Por otro lado, aunque una obra lexicográfica de carácter general pretenda dar cuenta de todo el lenguaje general (o de uso), no puede abarcarlo absolutamente todo, y se le quedan fuera muchas de estas voces especializadas que ahora son de interés general. En esta ocasión, sí que podemos considerar estos vocablos como neológicos, pues, aunque se trate de préstamos internos, son sin duda usos neológicos en el nuevo ámbito.

Estamos diciendo con todo esto que la neologidad de una misma unidad puede variar según los usuarios del texto en que aparece. Compartimos con Solé (2002, p. 84) la opinión de que una unidad léxica que no es nueva en un texto entre especialistas, puede ser considerada por el receptor como una nueva unidad en un texto de aprendizaje o en un texto de divulgación, dirigido al público en general.

Esto significa distinguir, por tanto, entre neologismos de emisor y neologismos de receptor. No serán neologismos desde el punto de vista de un determinado emisor, pero sí lo serán desde el punto de vista de un determinado receptor, es decir, puede que no sean neologismos usados por los especialistas en su campo, pero sí lo serán cuando se usen por primera vez en contextos banalizados, «vulgarizados», ya que en ese contexto supone un uso nuevo, desconocido, para un público menos restringido que el de la propia especialización. Y es que, como ha señalado Adelstein (1996, p. 1), «la banalización de todo término entraña necesariamente la creación de un neologismo en el léxico común, dado que es una palabra nueva que se incorpora», pero no deja de ser un término.

3 Corpus de estudio

El corpus recogido por nuestra antena neológica en Málaga (NEOUMA) ha sido extraído de los dos periódicos principales de la ciudad: *El Sur* y *La Opinión de Málaga* (ninguno es gratuito), entre 2004 y 2010. Las voces que vamos a considerar nos van a permitir observar, por un lado, cuáles son los mecanismos de creación más efectivos y, por otro, cómo alguno de ellos, cual es el caso de la composición culta que nos ocupa, tras sufrir un proceso de banalización o vulgarización en sí mismo, trasciende los límites de la especialidad para convertirse también en uno de los más eficaces en lo que a la creación de neologismos de la lengua común se refiere.

Entendemos con Adelstein (1996, p. 7) que la banalización no es solo el proceso por el que un término se difunde y pasa al léxico común, sino que también es un proceso que da lugar a la creación neológica en tanto que se incorporan nuevas unidades al léxico general. En ese sentido, la composición culta, como proceso de formación de palabras, se banaliza igualmente y ya no solo sirve para la creación científico-técnica en su más alto grado de especialización sino que se utiliza en la misma banalización de los términos al ser trasvasados a discursos medios y a los de divulgación. De ahí que compita con procesos tan importantes hasta ahora como el de la prefijación, el de la sufijación o el préstamo, como puede observarse en la tabla 1, que distribuye por tipo de neologismo todos los neologismos recogidos por NEOUMA durante 2004-2010.

En el período de tiempo estudiado hemos recogido un total de 784 neologismos formados por composición culta, de los cuales, como puede observarse en la tabla 2, hemos considerado 110 terminológicos, lo que quiere decir que 674 son pertenecientes a la lengua común. Estamos, por tanto, en condiciones de afirmar que la composición culta se ha convertido en uno de los procedimientos más efectivos para la creación de palabras nuevas en todos los ámbitos. Se trata de un procedimiento de composición en alza no solo en la creación científico-técnica, de la que es un procedimiento propio, sino también en la especialización banalizada e, incluso, en la creación no especializada.

La composición culta es un procedimiento de formación de palabras que suele presentar unas características específicas. Pensamos que son precisamente estas características las que han provocado que haya sido y sea objeto de discusión a la hora de intentar su análisis o descripción, sobre todo en cuanto a la naturaleza y función de sus componentes y en cuanto a la determinación del lugar que ha de ocupar entre los distintos procedimientos de creación. Quizás una de las propiedades más atractivas de este procedimiento haya sido la entera disposición que parece presentar al usuario de la lengua para que con enorme facilidad pueda acudir a sus componentes creadores y, tomando uno de ellos, construya sus nuevas palabras del lenguaje común uniéndolos a voces tradicionales y también, como veremos

Neologismos NEOUMA (2004-2010)			
Formales	Composición		
	Composición culta		784
	Composición		547
	Conversión		42
	Derivación		
	Prefijación		846
	Prefijación y sufijación		17
	Sufijación		859
	Lexicalización		6
	Sintagmación		136
	Truncación		
	Abreviación		96
	Siglación		22
	Acronimia		70
	Variación		23
Semánticos			
Sintácticos			
Otros			
Préstamos	Alemán		
	Préstamo		6
	Préstamo adaptado		3
	Inglés		
	Préstamo		1045
	Préstamo adaptado		69
	Catalán		
	Préstamo		31
	Préstamo adaptado		1
	Francés		
	Préstamo		27
	Préstamo adaptado		6
	Griego		
	Préstamo		2
	Préstamo adaptado		1
	Italiano		
	Préstamo		25
	Préstamo adaptado		5
	Latín		
	Préstamo		43
	Préstamo adaptado		4
	Ruso		
	Préstamo		3
	Préstamo adaptado		0
	Vasco		
	Préstamo		28
	Préstamo adaptado		1
	Otros		
	Préstamo		87
	Préstamo adaptado		38

TABLA 1. Neologismos NEOUMA (2004-2010)

más adelante, cree nuevos elementos adaptando voces patrimoniales al formato de los clásicos elementos griegos y latinos.

Esto supone, por tanto, que el llamado procedimiento de composición culta, habitualmente empleado para la formación de vocabulario técnico y científico (con un funcionamiento interno similar al de las antiguas composiciones griegas y latinas: determinado + determinante) cada día es más empleado para las nuevas necesidades léxicas que el hablante común siente diariamente.

Así, de entre los neologismos recogidos, hemos seleccionado 211 voces que pueden considerarse propias de campos de especialidad (terminológicas). Si nos detenemos en estos neologismos comprobaremos, como se muestra en la tabla 2, que gran parte de los seleccionados han sido creados mediante el procedimiento de composición culta. También es muy numeroso el uso del mecanismo de prefijación (la mayoría prefijos cultos). Son escasos los casos de sufijación y de préstamo. Y el resto son casos particulares (abreviación, marcas registradas, etc.). Además, la mayoría de las creaciones son creaciones sustantivas (148 / 70.1 %): 68 masculinas y 70 femeninas. Son 57 (27 %) las formaciones adjetivas y solo 6 (2.9 %) las verbales.

3.1 Prefijación

Como puede observarse en la tabla 2, hemos encontrado 52 neologismos formados por prefijación, de los cuales el prefijo *anti-* es extremadamente productivo en todas las parcelas; aparece en 12 ocasiones aportando 8 vocablos especializados. Las voces que les siguen son dos sustantivos femeninos (una de ellas compuesta culta: *angiogénesis*, que también es un neologismo) y el resto adjetivos también técnicos: *osteoporótico*, *retrovírico*, *seborreico*, *sicótico*...

Neónimos NEOUMA (2004-2010)		Categoría gramatical			
Tipo de neologismo	211	Sustantivo masculino	Sustantivo femenino	Adjetivo	Verbo
	Prefijación (52)	10	20	21	1
	Sufijación (16)	1	5	5	5
	Composición culta (110)	34	50	26	
	Composición (3)	2	1		
	Sintagmación (2)		2		
	Préstamo inglés (4)	4			
	Préstamo latino (6)	3	1	2	
	Abreviación (2)	2			
	Acronimia (2)	1		1	
	Neologismo semántico (2)	2			
	Otros (11)	10	1		

TABLA 2. Neónimos NEOUMA (2004-2010)

Los prefijos *intra-* (2 voces), *inter-* (1 voz), *trans-* (4 voces), *sub-* (1 voz) y *supra-* (4 voces) son empleados generalmente junto a adjetivos indicadores de zonas o elementos del cuerpo (solo *transgénesis* y *transesterificación* son sustantivos femeninos).

Los prefijos *hiper-* y *poli-* también aparecen con su significación de abundancia y pluralidad en la formación de sustantivos femeninos como *hiperlordosis* y *poli-contusión*. También están los casos adjetivos bien con *poli-* (*poliquístico*), bien con *pluri-* (*pluripatológico*).

Los prefijos *pre-* y *pos(t)-* también son habituales en creaciones adjetivas del campo médico-sanitario: *precancerígeno* y *post-traumático*. Véase la tabla 3.

antiangiogénesis	intercraneal	precancerígeno -na
anticoagulación	intracraneal	preclampsia
antiosteoporótico	intravascular	sobretasación
antiretroviro -ca	metanfetamina (2)	subdural
antirretroviral (5)	microinjerto	supraespinoso -sa (2)
antiseborreico -ca	monopolo	suprainguinal
antisicótico	para-fenilediamina	supramolecular
antisicótico -ca	pluripatológico -ca	transanal
apiluminiscencia	policontusión (2)	transesterificación
eucrita (2)	polifenol	transgénesis (2)
exanguinación	poliquístico -ca	transvaginal
hemitórax	polisaturar	triacetona
hiperdiploidía	posterapéutico -ca	triperóxido
hiperlordosis (2)	post-traumático -ca (2)	

TABLA 3. Prefijación

3.2 Composición culta

Tenemos más del doble de voces (110) que las formadas por prefijación (generalmente el mecanismo más productivo de renovación del léxico general).

Como es habitual en este tipo de formaciones los segundos componentes pueden ser otro elemento compositivo o raíz clásica (*algoterapia*, *cervicalgia*, *condromalasia*, *neuroscopio*, *pubalgia*, *volemia*), o bien otra palabra del léxico general (*apolipoproteína*, *geolocalización*, *hidrofresadora*, *microrrotura*, *nanociencia*), una palabra que puede ser a su vez un compuesto culto (*geoastrónomo*, *cronopatología*, *estesioneuroblastoma*, *lipo-hiperdistrofia*, *neuroendoscopia*, *ortopantomografía*, *septorrinoplastia*, *termomicrobiología*).

También, como suele ocurrir en estos compuestos, gran parte son sustantivos (solo 26 adjetivos) y muchos más femeninos que masculinos (nombres de disciplinas, dolencias y enfermedades...). Véase la tabla 4.

actioleo	estilema	nanomedicina
aerofrenado	etiléster	nasogástrico -ca
algoterapia	fenólico -ca	necrodáctil
apolipoproteína	fibroblasto	neumatólogo
amiloide	fibromialgia	neurocientista
anóxico -ca	filopátrico -ca	neuroendoscopia
arqueoastrónomo	fitogenético -ca	neuroendoscópico -ca
benzedrina	flavonol	neuroinvasión
beta-amiloide	flebotónico -ca	neuroscopio
buprenorfina	frigocarbonatore	odotipo
calciferol	geoglifo	oleuropeína
campímetro	geolocalización	ortofoto
carángidos	geomecánico -ca	ortopantomografía (2)
cervicalgia	gigajulio	oseométrico -ca
ciclofalina	glicósido	pancuronio
ciclogénesis (3)	glifosato	petrodiesel
cleptocracia	hidrofresadora	plásmido
clorimetría	hidroxietil	pseudoaneurisma
colo-rectal	hipernatremia	pseudoanorexia
condromalasia	hiponatremia	psicoléptico
cromatogretia	incisocontuso -sa	pubalgia (3)
cronopatología	linfedema	pulviometalurgia
cuadricipital	lipohiperdistrofia	quetamina
cumulonimbus	manitol	resistógrafo
electroactivo	mefedrona	rosuvastatina
electrohidráulico -ca (2)	mesoescolar	sacrocoxígeo -a
ematoencefálico -ca	metiléster	septorrinoplastia
espeleotema	microrrotura (3)	serotonina (2)
espiroideo -a (2)	múldos	telectroscopio (2)
espondilólisis	músculo-esquelético	termomicrobiología
espondilolistesis	mycoides	troncular
espondololisis	nano-antena	vasocelular
estesioneuroblastoma	nanociencia	volemia

TABLA 4. Composición culta

3.3 Sufijación

Solo las 16 voces que siguen han surgido desde un procedimiento de sufijación. Algunas de ellas son adjetivos derivados de sustantivos pertenecientes a este nivel de especialización, pero que no han sido recogidos por nuestra antena porque ya están presentes en los diccionarios de uso considerados corpus de exclusión (*artroscópico*, *laparoscópico*) o verbos surgidos del mismo modo (*lobotomizar*, *mastectomizar*). Véase la tabla 5.

albúmica	estanina
anfetamínico	halitósico -ca
artroscópico -ca	laparoscópico -ca
bariátrico -ca	lobotomizar
condral	mastectomizar
crionización (2)	poseidonia
crionizar (2)	sulfurizar

TABLA 5. Sufijación

3.4 Otros mecanismos de formación

Agrupamos aquí el resto de voces con cierto nivel de especialización que hemos recopilado y comentaremos algún grupo brevemente.

Solo tres aparecen como compuestos (*coronavirus*, *herpesvirus*). Son dos los compuestos sintagmáticos cuando se trata de un mecanismo que sí suele ser muy productivo en el nivel especializado (*cúpula vaginal*). Aparecen también recogidos los nombres de algunas sustancias o preparados que podríamos considerar neología semántica por la lexicalización del nombre propio o marca registrada del producto (*botox*, *orfidal*, *tonalín*). Recogemos como préstamos latinos los nombres científicos de algunas plantas aquí usados como nombres genéricos y designativos de la planta (*chorisia insignis*, *capricolum*, *lilium*, *phyllium*). Véase la tabla 6.

betacarotena	hymenopus
coronavirus	lorazepam
herpesvirus	metotrexate
cúpula vaginal	oryctes
vacuna genética	raltegravir
hemodinámico -ca	túnidos
botox (4)	ziritione
omega-3 (2)	capricolum
coltán	chorisia insignis
orfidal	eupatorium
tonalín	lenticularis
actemra	lilium
brachichiton (2)	phyllium
criptonita	

TABLA 6. Otros procedimientos

4 Conclusiones

Tras el análisis precedente, si nos detenemos solo en el mecanismo de formación culta, podemos concluir (véanse los contextos en el anejo I) que casi todas las voces extraídas están relacionadas con el mundo de la medicina, de la salud y de la nutrición, con una única finalidad: vivir más y mejor. También encontramos compuestos cultos referidos a sustancias o a alimentos que sirven para proporcionar una mejor imagen: el culto al cuerpo que la sociedad actual está imponiendo. Ante noticias de esta índole los periodistas se ven obligados a ir introduciendo todo un vocabulario relacionado con ámbitos especializados que van vulgarizando al explicarlo, haciendo aclaraciones entre paréntesis la mayoría de las veces, u ofreciendo algún sinónimo si es posible en otras ocasiones. Poco a poco la composición culta va calando en la sociedad y va contaminando también al léxico común, de forma que, bien de mane-

ra intencionada por parte de las administraciones para asegurar lo que se viene denominando lenguaje políticamente correcto (como los encargos que se han hecho para acabar con los usos sexistas de las lenguas o los eufemismos que se proponen para no herir la sensibilidad de ciertos colectivos), bien de manera espontánea, cada vez son más las creaciones que surgen en la lengua mediante el procedimiento que nos ocupa.

Podemos comprobar la afirmación que acabamos de hacer si tenemos en cuenta los datos que nos ofrece nuestro corpus general en la tabla 1. Allí podemos observar que, si bien la neología de préstamo sería el primer proceso más productivo para la incorporación de neologismos en nuestra lengua, seguido de la sufixación y de la prefijación, la composición culta ocuparía el cuarto lugar, lo que significa que poco a poco, como hemos dicho, va ganando terreno a tales procedimientos para convertirse en uno de los más utilizados. La razón parece fácil: cumple con una de las principales características del lenguaje humano, la economía, pero sobre todo, responde a las necesidades de prestigio que la sociedad actual requiere. Queremos decir con esto que parece que las propias creaciones se dignifican si los elementos con los que se crean son cultos o parecen cultos, como *nadalmanía*, *obamamanía*, etc.

De los 674 neologismos extraídos formados por composición culta que no hemos considerado especializados está claro que los elementos más productivos son: *auto-* con ejemplos como *autoinvitarse*, *autoemplazarse* o *autohandling*; *ciber-* con ejemplos como *ciberacoso*, *ciberataque*, *cibercrimen*, *ciberdelito*, *ciberladrón* y, unido a anglicismos, *cibercelebrity*; *eco-* con ejemplos como *ecosocialista*, *ecomillonaria*; *euro-* con ejemplos como *eurobroma*, *euroescéptico*, *eurofans*; *foto-* con ejemplos como

fotoperiodista, *fotogalería*; *geo-* con ejemplos como *geoturístico*, *geourbano*; *macro-* con ejemplos como *macrobotellón*, *macrocorrupción*, *macrohospital*, *macroredada*, *macromentira*, *macroministro*; *mega-* con ejemplos como *megahospital*, *megamartes*, *megapijo*, *megavendido*; *micro-* con ejemplos como *microbotellón*, *microcrédito*, *microblogging*, *micropyme*; *mini-* con ejemplos como *minipiso*, *miniciudadano*, *minicrisis*, *minigira*, *miniconcierto*; *retro-* con ejemplos como *retrofuturista*, *retroiluminación*, *retropop*; *semi-* con ejemplos como *semientallado*, *semidesconocido*; *socio-* con ejemplos como *sociofamiliar*, *sociosanitario*, *socioeducativo*; *tecno-* con ejemplos como *tecnobici*, *tecnoemocional*, *tecnópolis*; *tele-* en *teleasistencia*, *telerealidad*, *televoto*, *telecurso*, *teledesayuno*, *telemensaje*; *video-* con ejemplos como *videoartista*, *videosaludo*, *videoblog*, *videochat*, *videocurrículo*, *videopregunta*. Sin embargo, parece que elementos muy productivos hasta no hace mucho, como *narco-*, *hiper-* o *radio-*, han bajado en su producción de nuevas unidades frente a elementos como los que acabamos de mencionar. Véase el anejo II.

Las voces no especializadas creadas mediante el procedimiento de composición culta que comentamos muestran una neología que refleja la sociedad tecnificada actual o en la que la sociedad se refleja; una neología espontánea en la mayoría de los casos, que imita a la creación científico-técnica, que es más o menos efímera, impuesta por las modas, los cambios sociales, culturales y, por supuesto, las nuevas tecnologías, en especial internet, y que forma parte de la vida de los individuos. De ahí, pues, que como ha señalado M. Teresa Cabré en alguna ocasión, la neología actualmente ha de abordarse como una disciplina interdisciplinar que va más allá de la lingüística, es decir, que no es posible estudiarla solo desde la lingüística. ✨

Bibliografía

- ADELSTEIN, Andreína (1996). «Banalización de términos con formantes de origen grecolatino». En: *Actas del V Simposio de Riterm* [en línea: <<http://www.riterm.net/5simposio/adels.htm>>]. Ciudad de México: Colegio de México; Unión Latina. [Consulta: 20/07/11].
- CABRÉ, M. Teresa (2002). «La neología, avui: el naixement d'una disciplina». En: CABRÉ, M. Teresa; FREIXA, Judit; SOLÉ, Elisabet (ed.) (2002). *Lèxic i neologia*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Observatori de Neologia, p. 29-42.
- CABRÉ, M. Teresa et al. (2002). «Evaluación de la vitalidad de una lengua a través de la neología: a propósito de la neología espontánea y de la neología planificada». En: CABRÉ, M. Teresa; FREIXA, Judit; SOLÉ, Elisabet (ed.) (2002). *Lèxic i neologia*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Observatori de Neologia, p. 159-202.
- CABRÉ, M. Teresa; ESTOPÀ, Rosa (ed.) (2009). *Les paraules noves. Criteris per detectar i mesurar els neologismes*. Barcelona: Eumo Editorial; Universitat Pompeu Fabra.
- CABRERA, Gabriela (2004). «Niveles del discurso terminológico mass media y neologismos». En: *El estado del arte de la Terminología y la Neología en Uruguay* [en línea: <<http://dtl.unilat.org/neologia/cabrera.htm>>]. París: Unión Latina. [Consulta: 14/07/11].
- DEROY, Louis (1971). «Néologie et néologismes: essai de typologie générale». *La banque des mots*, 1, p. 5-12.

- DÍAZ HORMIGO, M. Tadea (2009). «Neología léxica, motivación lingüística y lenguaje publicitario». En: VEYRAT, Montse; SERRA, Enric (ed.) (2009). *La lingüística como reto epistemológico y como acción social*. Madrid: Arco Libros, p. 1027-1036.
- Diccionario de la lengua española. 22^a ed. Madrid: Espasa, 2001. [CD-ROM de 2003].
- ESTEVE RAMÍREZ, Francisco (1999). *Comunicación especializada*. Madrid: Ediciones Tukumán.
- GONZÁLEZ CALVO, José Manuel; MONTERO CURIEL, M. Luisa; TERRÓN GONZÁLEZ, Jesús (ed.) (1999). *Actas V Jornadas de Metodología y Didáctica de la Lengua Española. El Neologismo*. Cáceres: Universidad de Extremadura. Servicio de Publicaciones, Instituto de Ciencias de la Educación.
- GUERRERO RAMOS, Gloria (1995). *Neologismos en el español actual*. Madrid: Arco Libros.
- GUERRERO RAMOS, Gloria (2008). «Neología y campos de especialidad en prensa». En: CABRÉ, M. Teresa et al. (ed.) (2008). *Literalidad y dinamicidad en el discurso económico. VI Actividades de IULATERM*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 291-322.
- GUILBERT, Louis (dir.) (1974). «La néologie lexicale». *Langages*, 36, París: Didier-Larousse.
- MARTÍNEZ ALBERTOS, José Luís (1992). «El lenguaje periodístico ante el neologismo». En: *El neologismo necesario*. Madrid: Fundación EFE, p. 75-86.
- MATORÉ, Georges (1952). «Le neologisme: naissance et diffusion». *Le Français Moderne*, 20, p. 87-92.
- OBSERVATORI DE NEOLOGIA (2004). *Metodología del trabajo en neología: criterios, materiales y procesos*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Observatori de Neologia. (Papers de l'IULA. Sèrie Monografies; 9).
- SABLAYROLLES, Jean François (2000). *La néologie en français contemporain, examen du concept et analyse de productions néologiques récentes*. París: Champion.
- SOLÉ, Elisabet (2002). «Textos i neologismes». En: CABRÉ, M. Teresa; FREIXA, Judit; SOLÉ, Elisabet (ed.) (2002). *Lèxic i neologia*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Observatori de Neologia, p. 79-90.

ANEJO I. Neónimos formados por composición culta contextualizados

- actioleo**: «De los bífidus activos se pasó al omega-3 y de ahí al tonalín, al 'regula plus', al actioleo». *Diario Sur*, 21/06/2008
- algoterapia**: «Proponen tratamientos corporales y faciales: reflexoterapia, shiatsu, algoterapia». *Diario Sur*, 14/02/2005
- amiloide**: «[...] de la proteína APP, a partir de la cual se forma el amiloide 'beta'». *Diario Sur*, 22/06/2006
- apolipoproteína**: «El 'transportista' del virus es una apolipoproteína de tipo E». *Diario Sur*, 22/06/2006
- benzedrina**: «[...] alcoholes intensos, también de benzedrina beta- disuelta en café para favorecer un insomnio que [...]». *Diario Sur*, 11/03/2005
- beta-amiloide**: «La acumulación excesiva en el cerebro de proteínas beta (en forma de placas beta-amiloide) [...]». *La Opinión de Málaga*, 21/03/2009
- buprenorfina**: «[...] éxtasis (9), esteroides anabolizantes (9), LSD (7), buprenorfina (6) y setas (5)». *La Opinión de Málaga*, 01/11/2010
- calciferol**: «La vitamina D, también llamada calciferol y perteneciente al grupo de las liposolubles [...]». *Diario Sur*, 21/12/2007
- cervicalgia**: «[...] problemas cervicales (rectificación cervical, hiperlordosis cervical, cervicalgia)». *Diario Sur*, 14/02/2005
- colo-rectal**: «[...] diagnóstico precoz de cáncer colo-rectal en la provincia de Málaga. *La Opinión de Málaga*, 01/04/2009
- ematoencefálico -ca**: «[...] atravesar la barrera del cerebro y actuar sobre las neuronas (barrera ematoencefálica)». *La Opinión de Málaga*, 21/01/2009
- espiroideo -a**: «El bebé ingresó de nuevo en el hospital por fractura espiroidea de húmero izquierdo». *La Opinión de Málaga*, 01/11/2010
- espondilolisis**: «Menos frecuentes son la espondilolisis y la espondilolistesis. Ambas producen dolor lumbar». *Diario Sur*, 29/11/2005
- espondilolistesis**: «Menos frecuentes son la espondilolisis y la espondilolistesis. Ambas producen dolor lumbar». *Diario Sur*, 29/11/2005
- espondololisis**: «[...] sufrió una espondololisis, una fractura por estrés de la vértebra L-5». *La Opinión de Málaga*, 21/04/2009

- estesioneuroblastoma:** «Chantal Sébire padecía estesioneuroblastoma, una enfermedad muy rara». *Diario Sur*, 21/03/2008
- fibromialgia:** «La fibromialgia y el síndrome de fatiga crónica causan dolor y agotamiento extremo». *Diario Sur*, 03/04/2005
- flebotónico -ca:** «[...] con medicación a base de fármacos flebotónicos [...]». *Diario Sur*, 24/05/2005
- geolocalización:** «La USGS recoge información a través de la geolocalización». *La Opinión de Málaga*, 01/03/2010
- hipernatremia:** «Estar por debajo de esos niveles se denomina ‘hiponatremia’, mientras que su aumento se define como ‘hipernatremia’». *Diario Sur*, 03/07/2006
- hiponatremia:** «Estar por debajo de esos niveles se denomina ‘hiponatremia’, mientras que su aumento se define como ‘hipernatremia’». *Diario Sur*, 03/07/2006
- incisocontuso -sa:** «[...] donde eran atendidos de heridas incisocontusas». *Diario Sur*, 21/04/2008
- linfedema:** «[...] tratamientos que hasta ahora no existían, como una unidad de linfedema». *Diario Sur*, 14/02/2005
- lipohiperdistrofia:** «[...] la lipohiperdistrofia, que es la acumulación de la grasa en el cuello, espalda y pechos». *Diario Sur*, 01/12/2009
- microrrotura:** «Tiene una microrrotura fibrilar». *La Opinión de Málaga*, 21/03/2008
- nanociencia:** «Nanotecnología o nanociencia». *Diario Sur*, 21/03/2009
- nanomedicina:** «Un centro de nanomedicina para 2010». *Diario Sur*, 01/09/2008
- nasogástrico -ca:** «[...] “sin advertirle de que debía utilizar la vía nasogástrica”, según su testimonio». *Diario Sur*, 02/08/2009
- necrodáctil:** «[...] de las pruebas necrodáctiles realizadas para conocer la filiación del inmigrante». *Diario Sur*, 16/09/2005
- neurocientista:** «Según los investigadores responsables del proyecto, el neurocientista Marcel Just [...]». *La Opinión de Málaga*, 01/06/2008
- neuroendoscopia:** «La neuroendoscopia permite curar a niños con hidrocefalia obstructiva». *Diario Sur*, 23/02/2006
- neuroendoscópico -ca:** «[...] aplicación de las técnicas neuroendoscópicas en los casos de hidrocefalia no obstructiva». *Diario Sur*, 23/02/2006
- neuroinvasión:** «[...] ya que la neuroinvasión es mayor cuanto más altos los niveles de ApoE 4». *Diario Sur*, 22/06/2006
- neuroscopio:** «Se introduce un neuroscopio que permite operar desde un ordenador». *Diario Sur*, 23/02/2006
- ortofoto:** «La Guardia Civil ha hecho uso del sistema de ortofotos de la Diputación». *Diario Sur*, 22/10/2009
- ortopantomografía:** «La ortopantomografía, una prueba radiológica de la dentadura, para determinar su edad». *La Opinión de Málaga*, 22/10/2009
- «[...] que se efectuase al presunto pirata una ortopantomografía, prueba radiológica de la dentadura». *Diario Sur*, 22/10/2009
- oseométrico -ca:** «[...] las correspondientes pruebas oseométricas no se podrá determinar [...]». *Diario Sur*, 01/07/2009
- pancuronio:** «[...] el paralizante bromuro de pancuronio y cloruro de potasio para detener el corazón». *Diario Sur*, 23/02/2006
- pseudoaneurisma:** «[...] pseudoaneurisma arteria subclavia derecha». *Diario Sur*, 01/09/2008
- pseudoanorexia:** «Hay muchos casos también de pseudoanorexias, que no son anorexias nerviosas pero que lo parecen». *La Opinión de Málaga*, 02/02/2010
- psicoléptico:** «Les siguieron psicolépticos o sedantes, hipotensores para bajar la tensión». *Diario Sur*, 24/05/2005
- sacrocoxígeo -a:** «La columna tiene 33 vértebras: 7 cervicales, 12 dorsales, 5 lumbares y 9 sacrocoxígeas». *Diario Sur*, 29/11/2005
- septorrinoplastia:** «Doña Letizia se somete a una septorrinoplastia por una desviación de tabique». *Diario Sur*, 01/09/2008
- serotonina:** «[...] genes que regulan la serotonina –neurotransmisor del estado emocional». *La Opinión de Málaga*, 01/12/2008
- telectroscopio:** «Nueva York y Londres, unidas por un telectroscopio». *Diario Sur*, 21/06/2008
- termomicrobiología:** «[...] se basan en la termomicrobiología y pueden ser muy efectivos en muertes no naturales y crímenes». *Diario Sur*, 21/05/2009
- vasocelular:** «Los cánceres de piel, carcinoma vasocelular y el escamoso [...]». *La Opinión de Málaga*, 02/11/2009
- volemia:** «[...] al disminuir la volemia en el sistema vascular o a nivel corporal –deshidratación». *Diario Sur*, 03/07/2006

ANEJO II. Neologismos formados por composición culta contextualizados

- ciberacoso:** «[...] pero sufre como millones de adolescentes en todo el mundo las consecuencias del ciberacoso». *Diario Sur*, 25/05/2009
- ciberataque:** «Un ciberataque contra la ‘ley Sinde’ tumba las webs del PP y CiU». *Diario Sur*, 21/12/2010
- cibercelebrity:** «[...] mucho más que una simple ‘cibercelebrity’ y más que la personificación del ‘dolce farniente’». *La Opinión de Málaga*, 02/04/2010
- cibercrimen:** «El cibercrimen se quintuplica en el último año en España». *Diario Sur*, 21/05/2009
- ciberdelito:** «[...] en los foros policiales internacionales contra el ciberdelito, agrega la nota». *Diario Sur*, 01/10/2008
- ciberladrón:** «[...] los ciberladrones». *Diario Sur*, 21/10/2008
- ecosocialista:** «[...] con el visto bueno de socialistas, convergentes y ecosocialistas». *Diario Sur*, 30/01/2006
- eurofans:** «Denuncian los ‘eurofans’ en su página web que Marchante [...]». *Diario Sur*, 21/01/2010
- fotogalería:** «Más fotogalerías». *La Opinión de Málaga*, 21/05/2010
- fotoperiodista:** «Según Javier Bauluz, fotoperiodista y único español galardonado con el Pulitzer [...]». *Diario Sur*, 05/04/2006
- geoturístico -ca:** «[...] a la promoción internacional de una denominación geoturística regional que no le favorece». *La Opinión de Málaga*, 01/03/2009
- geourbano -na:** «[...] de ciudad geourbana o ‘lugar de lugares’». *Diario Sur*, 24/05/2005
- macrobotellón:** «Un despliegue policial frustra el macrobotellón en el campus de Teatinos». *Diario Sur*, 01/05/2010
- macrohospital:** «Este macrohospital tendría un coste, con equipamiento incluido, de 600 millones de euros». *La Opinión de Málaga*, 21/03/2009
- macroministro:** «El presidente socialista quiere para su macroministro de Trabajo y Asuntos Sociales [...]». *Diario Sur*, 18/04/2004
- megahospital:** «En el mejor de los casos, el megahospital no estaría en marcha antes de seis o siete años». *Diario Sur*, 01/03/2010
- megapijo:** «Ernesto Sevilla interpreta a Zeus, un megapijo». *Diario Sur*, 01/11/2010
- microblogging:** «Twitter, la red de ‘microblogging’ adalid del tiempo real en la Red». *La Opinión de Málaga*, 01/03/2010
- microbotellón:** «La supresión supone ya microbotellones por la ciudad». *La Opinión de Málaga*, 02/08/2009
- microcrédito:** «El concepto de microcrédito nace de la mano del economista Muhammad Yunus». *Diario Sur*, 01/06/2010
- micropyme:** «[...] con acceso a Internet se conectan por Banda Ancha, frente al 90 % de las micropymes». *Diario Sur*, 01/12/2008
- minipiso:** «Torremolinos no tolerará los minipisos y obligará a dos plazas de garaje por casa». *Diario Sur*, 01/05/2008
- semientallado -da:** «Las siluetas semientalladas, trabajo de alta costura en bordados, jaretas, pliegues y frunces». *La Opinión de Málaga*, 21/09/2010
- socioeducativo -va:** «Pueden realizar actividades socioeducativas orientadas al intercambio cultural». *La Opinión de Málaga*, 21/07/2008
- «[...] con dificultades en el aprendizaje en situación de desventaja socioeducativa». *La Opinión de Málaga*, 21/06/2010
- sociofamiliar:** «[...] con algunos factores sociofamiliares peculiares que presentan un perfil de riesgo». *La Opinión de Málaga*, 21/02/2010
- sociosanitario -ría:** «Atención sociosanitaria en el Vega de Mar». *Diario Sur*, 01/06/2010
- «Con la apertura de las nuevas dependencias sociosanitarias [...]». *Diario Sur*, 21/09/2010
- tecnoemocional:** «Debate entre el artificio y la sofisticación de la cocina tecnoemocional y molecular». *Diario Sur*, 21/10/2008
- tecnópolis:** «[...] por las características de la tecnópolis el sistema de transporte que ‘mejor se adecua es el cercanías’». *Diario Sur*, 21/11/2010
- teleasistencia:** «Un total de 883 personas del municipio reciben el servicio de teleasistencia a través del Ayuntamiento». *La Opinión de Málaga*, 21/06/2010
- teleconcurso:** «Los teleconcursos sólo se podrán emitir de madrugada». *La Opinión de Málaga*, 01/05/2010
- teledesayuno:** «Las personas que reciben un teledesayuno no lo olvidan nunca». *Diario Sur*, 01/12/2009
- telemensaje:** «[...] por medio de un telemensaje». *Diario Sur*, 21/03/2009
- telerrealidad:** «Productora de series innovadoras de éxito y programas de telerrealidad». *Diario Sur*, 01/05/2009
- «Buscarán a los concursantes de su nueva apuesta de telerrealidad». *Diario Sur*, 21/06/2010
- televoto:** «Ha introducido un modelo de votación mixta entre el televoto del público». *La Opinión de Málaga*, 21/01/2009
- videoblog:** «Primeras impresiones de la película en el videoblog de Francisco Griñán». *Diario Sur*, 22/04/2010
- videochat:** «Es un placer verte en este videochat». *Diario Sur*, 01/12/2010
- videocurrículo:** «El Ayuntamiento comienza a grabar videocurrículos de desempleados». *Diario Sur*, 01/04/2009
- videopregunta:** «Envía tus videopreguntas». *Diario Sur*, 21/04/2008
- videosaludo:** «Enviando un videosaludo a la cantante». *Diario Sur*, 01/05/2008

TERMINÀLIA parla amb...

Salvador Alegret i Sanromà, catedràtic emèrit de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans

Salvador Alegret i Sanromà (Barcelona, 1947)

Doctor en Ciències Químiques (1978), ha estat catedràtic de Química Analítica de la Universitat Autònoma de Barcelona des del 1991 fins al 2009. Actualment, és catedràtic emèrit d'aquesta universitat i catedràtic honorari de Química de la Universitat de Santo Tomás de Manila, a les Filipines. S'ha especialitzat en quimiosensors i biosensors aplicats a sistemes de control de processos biomèdics, ambientals i industrials. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), n'ha estat secretari general i vicepresident entre els anys 2002 i 2009. És autor de nombrosos articles de recerca i

de diverses patents. També és autor del *Diccionari de l'utilitat química* (1977) i coautor de les versions catalanes del *Compendi de nomenclatura de química analítica. Regles definitives de 1977*, amb Enric Casassas (1987), i del *Compendi de nomenclatura de química analítica. Regles definitives de 1997*, amb Elisabeth Bosch (2007), tots dos compendis de la Unió Internacional de Química Pura i Aplicada (IUPAC, International Union of Pure and Applied Chemistry). Actualment dirigeix el programa de recerca «CiT (Terminologia de ciències i tecnologia» de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC.

En l'àmbit del coneixement de la química a la universitat, en quina llengua s'ensenya, en quina llengua es produeix nou coneixement i en quina llengua es publica?

A les universitats catalanes, des de la darreria del franquisme, s'ensenya química en català, tant a les aules com als laboratoris. Ara bé, de fet, no hi ha cap precepte que hi obligui, ja que el professor és qui decideix en quina llengua fa les classes. Per tant, el català hi és present —potser en la majoria de centres—, però també hi és l'espanyol i, en cursos superiors (màsters i doctorats), cada vegada més es fan les classes en anglès.

En aquest context, doncs, si es produeix un nou coneixement en un laboratori català és molt probable

que la llengua catalana hi sigui present, i també en la divulgació mèdica local de l'esdeveniment. Ara bé, en l'àmbit de les ciències experimentals, la disseminació internacional d'un nou coneixement es comunica i s'informa en anglès, a través de les revistes especialitzades i dels congressos internacionals.

Hi ha disponibles textos docents (manuais, obres de referència) en català? Què cal fer per a afavorir-ho?

Hi ha poca cosa en català. Els textos docents són cada vegada més en anglès, amb alguna traducció a l'espanyol. En ciències experimentals, on els manuals envelleixen de seguida, la rapidesa amb què es fan les diverses noves edicions angleses d'un mateix text docent d'èxit deixa

obsolet qualsevol programa de traducció, sigui en la llengua que sigui. Aquest és el cas del Projecte Scriptorium de l'IEC —ara en estat letàrgic per falta de recursos—, el qual fa l'esforç de posar a l'abast de l'estudiant universitari català, en la seva llengua, traduccions de manuals científics de referència internacional. Com per exemple, l'*Anàlisi química quantitativa*, de Daniel C. Harris, de més de nou-centes pàgines. D'aquesta obra, se'n va fer una traducció catalana l'any 2006 (de la sisena edició nord-americana), i actualment, ja ha aparegut la vuitena edició anglesa (2011). El ritme del mercat editorial en llengua anglesa no és comparable al de la nostra llengua. D'altra banda, la producció de manuals universitaris de química d'autors catalans, malauradament, és insignificant.

Què està passant amb el corpus textual de nivell d'alta especialització en llengua catalana, a conseqüència del predomini de l'anglès com a llengua vehicular del coneixement?

És fàcil d'imaginar. En l'àmbit de l'alta especialització científica, el català reula, en general. Podríem analitzar algunes excepcions relacionades amb les ciències més lligades al territori, com la botànica; però, en el cas de la química, cada vegada hi ha menys bibliografia científica d'alta especialització en català.

Cal comentar un fenomen en relació amb això, de l'àmbit de les ciències més abstractes. A l'Institut d'Estudis Catalans, trenta anys o més enrere, en la represa de les seves publicacions, encara eren ben presents treballs de recerca originals en física o química a les publicacions de la Secció de Ciències. És a dir, encara hi havia aquella tradició fundacional de l'IEC: ciència de qualitat i

escrit ha anat canviant de mitjans i de registre aquests darrers anys.

Si dins de l'àmbit de les ciències es difonen els nous conceptes en llengua anglesa, hi ha creació en català de nous termes *ad hoc*?

El català és una llengua de tradició científica. El científic català no és diglòssic. Quan parla de ciència, des dels aspectes més planers als més especialitzats, no li cal acudir a una altra llengua, com malauradament passa amb molts científics de països de cultures sense tradició científica moderna. Els científics d'aquests països, dins del seu àmbit lingüístic, han de recórrer, en el seu dia a dia professional, a l'anglès o a les antigues llengües colonials. El científic català, amb consciència lingüística, té, en general, una base i un coneixement suficient del seu idioma que li permet posseir un llenguatge d'especialitat d'acord amb les seves necessitats professionals i socials. Sap fugir dels calcs i dels manlleus innecessaris i, temptativament, fa la composició o la derivació terminològiques adients. En casos excepcionals, quan l'adaptació al català d'un neologisme anglès —cosa que ha de fer pràcticament cada dia!— se li resisteix, ho resol a través dels gabinets lingüístics de les

universitats o de les bases de dades lingüístiques del TERMCAT, i, en últim terme, ho debat amb els seus col·legues (moltes vegades en el si de les societats o acadèmies científiques). Al capdavant de tot aquest procés, algunes vegades, hi ha creació de solucions terminològiques genuïnament catalanes.

Quines característiques intrínseques té la terminologia química? Què caldria millorar del procés de normalització terminològica en química?

La química té unes característiques terminològiques pròpies. D'una banda, com a ciència experimental, té una terminologia lligada als pro-

El català científic és ben viu, però el seu ús escrit ha anat canviant de mitjans i de registre aquests darrers anys

en català. Això s'ha anat esmorteint. Només els matemàtics serveixen encara aquesta tradició. En canvi, hi ha una florida com mai de revistes de primer nivell en llengua catalana dedicades a la divulgació científica, com la *Revista de la Societat Catalana de Química*, la *Revista de Física* o la *Revista de Tecnologia*. O com el cas paradigmàtic de *Mètode*, de la Universitat de València. Per tant, en alguns àmbits científics, el català escrit no es fa servir per a la difusió del coneixement especialitzat dins el nostre àmbit lingüístic, però sí que és ben viu en la divulgació, dins dels Països Catalans, del coneixement generat a casa i arreu. En definitiva, el català científic és ben viu, però el seu ús

La química té unes característiques terminològiques pròpies

cessos, als procediments o als protocols que es fan servir per obtenir els diferents productes químics; també té una terminologia relativa a les propietats dels productes i de les matèries primeres. De l'altra, la química moderna té una nomenclatura pròpia

per anomenar els compostos. És una nomenclatura sistemàtica, la qual cosa vol dir que a qualsevol compost real o imaginari hi podem associar un nom, per mitjà d'unes regles (actualment avalades per la IUPAC). Això, a la pràctica, fa que qualsevol molècula química pugui ser codificada en un nom i, alhora, que qualsevol nom es pugui descodificar en una entitat química; en definitiva, la cosa fa el nom i, per tant, el nom, quan el sents per primera vegada, ja et comunica una certa informació sobre l'estructura i les propietats químiques del compost en qüestió.

Seria una molt bona mesura universitària la formació terminològica científica en llengua catalana

Respecte a la segona part de la pregunta, cal dir que la química gaudeix d'un grau de normalització elevat a casa nostra. Ara bé, tal com hem dit, davant de l'anglès i de l'espanyol, cal estar amatents a les restriccions funcionals i a les reduccions formals que tothora pateix i patirà la nostra llengua, tant en l'àmbit oral com en l'escrit. La clau de volta de tot plegat reposa i reposarà en els professionals d'aquesta disciplina dels Països Catalans i en la seva adscripció conseqüent a la nostra llengua i a la nostra realitat nacionals.

Quina és la vostra opinió sobre la conveniència que en els plans d'estudis de les carreres científicotècniques hi hagués una formació lingüística i terminològica obligatòria? Aquesta mesura serviria perquè els científics augmentessin les seves competències lingüístiques en català?

Evidentment, seria una molt bona mesura universitària la formació terminològica científica en llengua catalana, com una matèria curricula-

lar com qualsevol altra. Els estudiants i els professors haurien de ser el màxim de competents en els llenguatges de les seves especialitats.

Vull fer un comentari, una mica al marge. Ara, a la universitat, es promouen màsters en llengua anglesa per capacitar millor l'alumne. Es dona la punyent paradoxa que mentre el professorat es «desvia» per aquest nou repte pedagògic, difícilment trobes una actitud de disponibilitat lingüística semblant en alguns professors a l'hora d'impartir les classes en català. Però la química, d'això, no en té cap culpa: són figures d'un altre paner!

gies i, d'acord amb la Declaració de Berlín (2003) —assumida també per l'IEC—, cap a l'accés lliure al

El català és una llengua de tradició científica

coneixement de les ciències i les humanitats. El programa «CiT (Terminologia de ciències i tecnologia)» proporcionarà una biblioteca electrònica oberta d'obres terminològiques (BiblioCiT), tant històriques com de nova creació, de naturalesa i estructura diver-

A Manila, envoltat d'alumnes de la Universitat de Santo Tomás on exerceix de catedràtic honorari de Química

Expliqueu-nos el projecte de terminologia que dirigiu a l'IEC. Quins són els objectius més importants i quin és l'estat actual?

Dins de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC, des de fa ja uns quants anys, duc a terme un treball que té per objecte posar a l'abast —mitjançant edicions electròniques en línia— obres terminològiques, bàsicament de l'IEC o d'institucions vinculades. Aquest projecte és una acció més de l'IEC cap a l'«obertura» pública dels seus fons, aprofitant les noves tecnolo-

gies (vocabularis, diccionaris, diccionaris enciclopèdics, obres terminològiques, nomenclàtors, manuals, etc.), publicades en llicències *creative commons* i amb un respecte màxim cap a l'autoria i la identitat originals de l'obra. La biblioteca serà suportada per una única base de dades, la qual permetrà interrogar els continguts discretament o globalment, per mitjà d'un cercador avançat (CercaCiT). El programa també dedicarà una atenció especial a la terminologia continguda en el corpus de revistes científiques de l'IEC, l'Hemerote-

A la XXI Feria del Libro de Antropología e Historia, Mèxic (2009)

ca Científica Catalana, que aplega una quarantena de revistes especialitzades. Per mitjà d'eines avançades de cerca i de mineria de dades, s'analitzaran els contextos conceptuals i temporals dels termes científics catalans apareguts en aquest corpus de revistes, algunes de les quals tenen un segle d'existència.

L'accés públic al portal CiT és previst per a principis del 2013, si bé ja es poden consultar fora de la plataforma obres tan emblemàtiques com el *Diccionari de geologia* o el *Diccionari enciclopèdic de medicina* (segona edició revisada, 2012), exhaurides

El ritme del mercat editorial en llengua anglesa no és comparable al de la nostra llengua

en les seves edicions impreses, o les edicions electròniques del nou *Diccionari jurídic català* o del *Diccionari de les ciències ambientals*.

Per mi, totes aquestes noves eines són una continuïtat i un homenatge a l'esforç d'aquells mestres i amics

meus —Enric Casassas, Heribert Barrera i Lluís Marquet—, que al final dels anys seixanta conceberen, juntament amb altres membres, dins de la Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques, un diccionari de ciència i tecnologia, els treballs inicials del qual anaren a parar a la *Gran enciclopèdia catalana*, obra cabdal per a la fixació de la terminologia científica catalana moderna.

CONSELL DE REDACCIÓ

Formació en terminologia

L'acostament a la terminologia en la formació dels científics: el cas de les ciències de la salut

BERTHA M. GUTIÉRREZ RODILLA

Facultat de Medicina
Universidad de Salamanca

Els estudiants que accedeixen a qualsevol de les titulacions de l'àmbit científic i tècnic s'han d'enfrontar no només a l'aprenentatge dels coneixements específics propis de la carrera que han decidit estudiar, sinó també al llenguatge en què aquests coneixements s'expressen. Un llenguatge amb el qual s'han de familiaritzar des que entren a la facultat per poder comprendre i assimilar la informació que van rebent, però del qual, a més, han de demostrar el domini amb una competència que els permeti l'expressió oral i escrita correcta quan acabin els estudis.

A la pràctica, això no és sempre ni simple ni fàcil, perquè en la major part d'aquestes titulacions científicotècniques no s'inclou com a matèria d'estudi ni el llenguatge ni la terminologia pròpia de cada domini de coneixement, ja que es considera que aquest vocabulari específic es pot aprendre sense gaire esforç al mateix temps que s'assimilen els diferents conceptes. No obstant això, el fet de no tenir un mínim de coneixement dels termes que designen aquests conceptes, ni tampoc dels diferents modes d'expressió que el discurs científic adopta en diverses àrees, provoca que l'alumnat no entengui en moltes ocasions les explicacions que es fan a l'aula o el que llegeix en els materials d'estudi. En relació amb això, n'hi ha prou de saber, a tall d'exemple, que els especialistes en educació mèdica estimen que els estudiants de preclíniques, és a dir, dels tres primers cursos de Medicina, han d'aprendre uns quinze mil termes, xifra molt superior a la del vocabulari d'un curs bàsic de qualsevol idioma estranger, que volta les cinc mil paraules. Aquest és un factor molt important en l'aparició del fracàs acadèmic durant els primers anys d'universitat —com ho avalen diversos treballs elaborats sobre aquesta qüestió—, el qual se sol acompanyar de desànim o, fins i tot, d'abandonament dels estudis.

TERMINÀLIA 6 (2012): 41-44 · DOI: 10.2436/20.2503.01.43
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

Entre les moltes raons que porten a la falta de comprensió del llenguatge especialitzat i a les dificultats del seu ús, la menys important no és la diferència de significat que un terme pot tenir en el llenguatge general i en el científic. És el cas, per exemple, dels termes *acció* i *efecte*, que en el llenguatge comú tendim a utilitzar com si fossin sinònims, mentre que en farmacologia el segon terme és conseqüència del primer. Molt relacionat amb aquest fet és l'ús impropriedat de termes en l'àmbit comú, el significat dels quals xoca clarament amb el que s'empra en el domini especialitzat. És el cas, per exemple, del terme *colitis*, que en essència significa 'inflamació del còlon' però que els parlants, tret dels metges, utilitzen per a referir-se a la diarrea. O també de conceptes que es banalitzen i que es divulguen a través dels mitjans, de manera que s'indueix a pensar en explicacions que no tenen cabuda en ciències, com ocorre amb els famosos *colesterol bo* i *colesterol dolent*, com si els processos biològics tinguessin alguna similitud amb les pel·lícules de l'Oest. De la mateixa manera, influeix de manera negativa en la comprensió i l'ús de la terminologia l'existència de termes polisèmics —com ara *tarsitis*, referit a la inflamació tant dels ossos del tars com de la parpella— i de termes sinònims —*medicines complementàries*, *alternatives*, *no acadèmiques*, *paral·leles*, *suaus*, etc. Com també ho fa el canvi de significat que poden experimentar els termes amb el pas del temps, molt relacionat amb l'avenç en el coneixement d'un determinat problema. Aquest podria ser el cas d'*humor*, que va adquirir en la medicina clàssica el significat d'*'element fonamental en la composició de l'ésser viu'*, però que ara ja no només té aquest significat, sinó que va haver de deixar pas a altres conceptes i termes que el van anar substituint successivament per expressar aquesta mateixa idea de «component elemental de l'ésser viu», com ara el de *fibra* o el de *cèl·lula*.

Com hem avançat, no és comú l'estudi del llenguatge i de la terminologia en la major part de les disciplines científicotècniques; no obstant això, sí que s'ha aconseguit d'implantar en algunes titulacions, particularment de l'àmbit biosanitari, com ara Medicina, Odontologia o Farmàcia. En concret, en el cas de la primera, s'ha aconseguit que la Terminologia es consideri matèria troncal, que s'ha de cursar juntament amb altres matèries com ara Metodologia del Treball Científic o Documentació. En el grau d'Odontologia s'ha instal·lat com a matèria obligatòria però no troncal, mentre que en el de Farmàcia forma part d'un gran bloc denominat Fisiopatologia, en què s'ofereixen alguns rudiments de terminologia. I si bé s'ha de celebrar la inclusió d'aquestes matèries en les carreres biosanitàries, la docència planteja alguns problemes, com ara la falta de formació, en alguns casos, dels que se n'encarreguen i, en d'altres, encara pitjor, la seva falta d'interès: no tots els professors estan preparats

per a dur a terme aquesta tasca i tampoc no tots ho fan de gust, ja que encara en són molts els que pensen que dedicar temps a aquests assumptes és treure'n a d'altres de més rellevants. Un altre inconvenient important té a veure amb el fet que la terminologia biosanitària s'imparteix generalment en el primer curs del grau. Això fa que les barreres conceptuals siguin notables, ja que els estudiants que acaben d'arribar a la facultat lògicament no en saben gaire, de medicina o d'odontologia, i desconeixen completament els conceptes dels quals se'ls pretén ensenyar el nom. Aquest fet, que *a priori* suposa un obstacle, es pot utilitzar, tal com veurem tot seguit, per a incrementar la motivació i l'interès per l'aprenentatge de la terminologia. D'altra banda, la inqüestionable influència que l'anglès científic exerceix sobre la resta de les llengües no ha aconseguit canviar el fet que el vocabulari de les ciències de la salut estigui encunyat encara en un percentatge altíssim a partir de la combinació de formants clàssics, grecs i llatins. I aquests estudiants no en saben gens, de grec o de llatí. I en honor a la veritat, el seu nivell de castellà tampoc no és excel·lent... Per tant, les condicions lingüístiques no són, en principi, les millors.

Malgrat les dificultats assenyalades, es poden aconseguir molts bons resultats i un alt nivell de satisfacció de l'alumnat amb l'ensenyament de la terminologia especialitzada. Almenys, aquesta és la nostra experiència. Atès que, com hem assenyalat, aquesta docència comença quan els estudiants ingressen a la facultat i no tenen coneixements mèdics previs, l'aprenentatge en aquest cas no pot anar dels conceptes als noms, sinó dels noms als conceptes. I per fomentar aquest aprenentatge és bastant efectiu jugar amb un desig insatisfet que tenen aquests estudiants de primer, que consisteix en les ganes d'aprendre odontologia o medicina i el seu gran desencant quan veuen que res del que els ensenyen en aquest primer curs —*bioquímica*, *estadística*, *física*...— no és ni medicina ni odontologia —o ells ho entenen així— encara que aquestes siguin, evidentment, les seves bases científiques. Amb la nostra assignatura els oferim la possibilitat de perdre la por a aquest llenguatge biosanitari tan mitificat, tan críptic; ens hi apropem i en desentranem els codis, almenys els més elementals. I a ells els sembla que això sí que té alguna cosa a veure amb el fet d'aprendre medicina. Perquè realment és així, ja que és impossible aprendre una ciència sense aprendre, a la vegada, el llenguatge en què aquesta ciència s'expressa.

Després d'algunes classes teòriques en què passem revista als trets que poden caracteritzar el llenguatge especialitzat i als mecanismes generals de formació dels termes, ens centrem en la part més important, que és la pràctica, en què resollem exercicis de tot tipus: des de les clàssiques preguntes de resposta múltiple, que serveixen per a ratificar els coneixements rebuts a les classes teòriques, fins a llistes de termes bastant

similars que s'han de completar combinant prefixos, sufixos o arrels, passant per la descomposició de termes en els seus constituents fonamentals i, a partir d'aquests constituents, crear altres termes nous. Amb poques pràctiques els estudiants comprenen perfectament la mecànica per mitjà de la qual es formen bona part dels tecnicismes i coneixen un nombre considerable de veus mèdiques, alhora que estan capacitats per a poder desentranyar-ne el significat de moltes altres que encara no coneixen, però que quan s'hi enfrontin per primer cop sabran perfectament com dissectionar per arribar a comprendre'n el significat. D'aquesta manera es convencen que una vegada interioritzades unes quantes regles generals, aquest llenguatge que semblava tan inaccessible en realitat no ho és. Ens ocupem especialment de la terminologia de l'anatomia i la fisiologia, perquè és la que més necessiten en les primeres etapes de la facultat, però també de la relacionada amb la patologia general, al mateix temps que aprofitem per a introduir alguns conceptes elementals de la patologia clàssica. I d'aquesta manera supleen les mancances conceptuals i lingüístiques, que com assenyalàvem més amunt no són gens menyspreables, amb un gran entusiasme i una gran receptivitat. De fet, en les enquestes que elabora la delegació d'alumnes, aquesta assignatura es troba entre les preferides de primer, cosa que a alguns no els deixa de cridar l'atenció.

Però a més a més del que hem dit anteriorment, referit a l'aprenentatge de la terminologia especialitzada en sentit estricte, també dediquem unes quantes sessions a estudiar el llenguatge de les ciències de la salut —i, en definitiva, el de les ciències en general— des d'altres perspectives amb una actitud crítica: la hipotètica precisió, l'encara més hipotètica neutralitat, alguns dels problemes més urgents dels molts que té plantejats —polisèmia, sinonímia, eponímia, etc.—, el pes de l'anglès sobre la resta de les llengües de comunicació

científica, l'anomenat *llenguatge de divulgació*, etc. Sense oblidar-nos d'una cosa importantíssima en les professions que ens ocupen, com és el llenguatge amb què es relacionen el professional sanitari i el malalt; els problemes de comunicació amb el pacient emigrant i la funció d'interprets i mediadors, i l'apropament i la valoració de la terminologia mèdica popular, avui dia encara implantada en amplis sectors de la població, particularment en el món rural, el coneixement de la qual és imprescindible per a poder desenvolupar amb èxit la pràctica clínica. Per a tot això, ens servim de textos diversos, que analitzem i discutim en comú: treballs especialitzats, articles d'opinió sobre la ciència i el seu llenguatge, informacions procedents de blogs relacionats amb aquests assumptes, enquestes fetes a diferents grups de persones, etc. Això ens porta al darrer punt que ens agradaria abordar en aquest repàs breu, que té relació amb els instruments de què disposem per dur a terme les tasques d'ensenyament i d'aprenentatge de la terminologia i, en general, del llenguatge científic. En l'àmbit concret de les ciències de la salut, no es pot dir que hi hagi una falta total de recursos per a apropar-se a la terminologia biosanitària, sobretot si es tracta d'aprendre-la en llengua anglesa, perquè hi ha molts llibres d'exercicis per a practicar amb els termes, procedents sobretot dels Estats Units. Però, certament, no són tants —pràcticament cap— per al domini del castellà. I en altres àmbits científics i lingüístics la situació és encara pitjor. A l'espera que s'elaborin més materials d'aquest tipus en altres llengües distintes a l'anglesa que permetin als nostres estudiants exercitar-se en el maneig de la terminologia, al professor li cal *fabricar* els seus propis materials, amb més o menys encert.

De la mateixa manera, encara que sempre és possible trobar treballs sobre el llenguatge biosanitari, lligats en general a la formació i interessos de qui els confecciona —lingüistes, terminòlegs, lexicògrafs,

científics, traductors, correctors d'estil, documentalistes, etc.—, aquests treballs solen ser parcials o fragmentaris, interessats en els detalls concrets que preocupen els seus autors: diccionaris, usos verbals o preposicionals, sigles, tipologia textual, fraseologia, bases de dades, eines informàtiques, nomenclatures, tesaurus, col·locacions, anglicismes, ortotipografia, etc. Es troben a faltar obres que analitzin aquest llenguatge especialitzat des d'una perspectiva més àmplia, més general, en les quals s'estudiï *in extenso* el llenguatge de les ciències de la salut, amb tots els seus problemes i varietats. I si no existeix aquesta obra de conjunt, encara n'hi ha menys que se centrin en l'ensenyament o l'aprenentatge d'aquest llenguatge. Aquesta escassa proposta didàctica que constatem encara crida més l'atenció si dirigim el focus al camp de les noves tecnologies, on no és possible trobar materials que sàpiguen aprofitar les múltiples opcions que ofereix una eina com ara Internet.

Així doncs, tenint en compte el que s'ha plantejat, ens podem preguntar si en el nostre país hi ha demanda per a estudiar el llenguatge de les ciències de la salut —i, en general, tots els llenguatges especialitzats—,

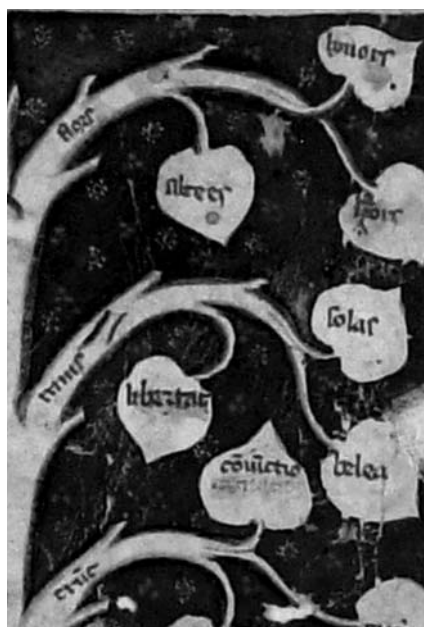
perquè una resposta afirmativa s'hauria de traduir en una gran quantitat de publicacions al voltant d'aquest assumpte. Segons la nostra opinió, sens dubte, la resposta és afirmativa. Per tant, el que ens hem de preguntar és per què no es reflecteix en un gran nombre de treballs sobre el tema. No en sabem la resposta, però en tot cas sí que sabem que, per començar, la recerca en aquest àmbit no està degudament sistematitzada i, tot i que s'ha fet força recerca en alguns aspectes, encara cal continuar fent-ne en molts d'altres, com ara en el disseny d'objectius d'aprenentatge, que tinguin en compte les característiques específiques del llenguatge especialitzat —en el nostre cas, el biosanitari— i proposin un marc metodològic en què aquests objectius es puguin aconseguir. També són necessàries més anàlisis sobre les funcions dels textos especialitzats, la identificació i caracterització dels diferents tipus textuais o la traducció mèdica, entre d'altres, i la seva aplicació a la docència. I, evidentment, falta fer el salt al món electrònic, on pràcticament tot està per fer.

Traducció de TERMINÀLIA

Apunts sobre la situació de la formació en terminologia avui

MERCÈ LORENTE CASAFONT
Consell de Redacció

Les dades

Aquests apunts no pretenen ser un estudi exhaustiu i sistemàtic sobre l'oferta formativa que hi ha en terminologia a Europa, només són una primera aproximació sobre la ubicació actual de la terminologia dins dels estudis universitaris i de formació contínua. Les dades provenen de l'oferta per al curs 2012-2013 de trenta universitats, totes ubicades a l'Europa occidental.

Hi han col·laborat quinze professors de terminologia de sis països diferents, que han respost una enquesta preparada per TERMINÀLIA en català, castellà i anglès, enviada l'estiu del 2012 a més de cinquanta contactes. Les dades s'han completat i ampliat amb comprovacions de les ofertes en els webs institucionals.

Han col·laborat en aquests apunts els següents professors de terminologia, a qui volem agrair públicament la dedicació i l'interès: Amparo Alcina, Gerhard Budin, Maria Josep Cuenca, Joaquín García Palacios, Roberto Guarasci, Gloria Guerrero, Bertha M. Gutiérrez Rodilla, John Humbley, Marella Magris, Ana María Monterde, Micaela Rossi, Xavier Rull, Chelo Vargas, Igone Zabala i Maria Teresa Zanolà.

Les universitats participants

Universitats catalanes

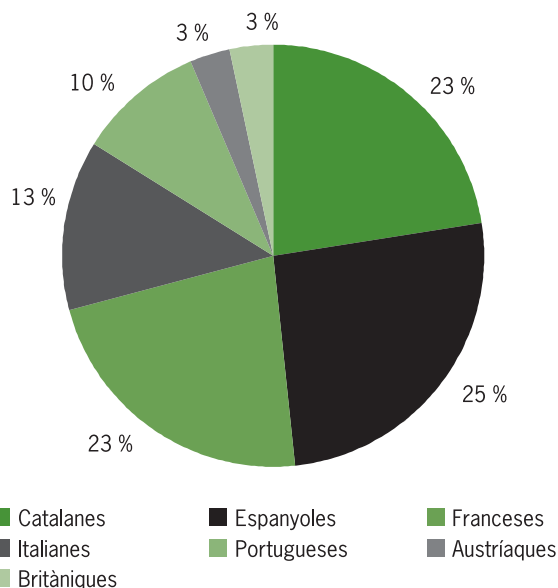
- Universitat Autònoma de Barcelona
- Universitat d'Alacant
- Universitat de València
- Universitat Jaume I
- Universitat Politècnica de València
- Universitat Pompeu Fabra
- Universitat Rovira i Virgili

Universitats espanyoles

- Universidad de Cádiz
- Universidad de Córdoba
- Universidad de Granada
- Universidad de Las Palmas de Gran Canaria
- Universidad de Málaga
- Universidad de Salamanca
- Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea
- Universidad Pablo de Olavide

Altres universitats europees

- Universidade do Algarve
- Universidade Nova de Lisboa
- Università Cattolica del Sacro Cuore (Milano)
- Università di Calabria
- Università di Genova
- Università di Trieste
- Université d'Evry
- Université de Lyon 2 Lumière
- Université de Nanterre Paris X
- Université de Paris 3
- Université de Paris Diderot (Paris 7)
- Université de Toulouse II Le Mirail
- Université Nice Sophia Antipolis
- University of Surrey
- University of Vienna

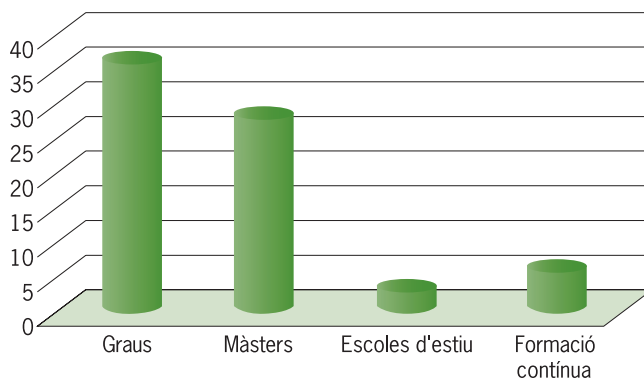

GRÀFIC 1. Universitats participants en l'estudi

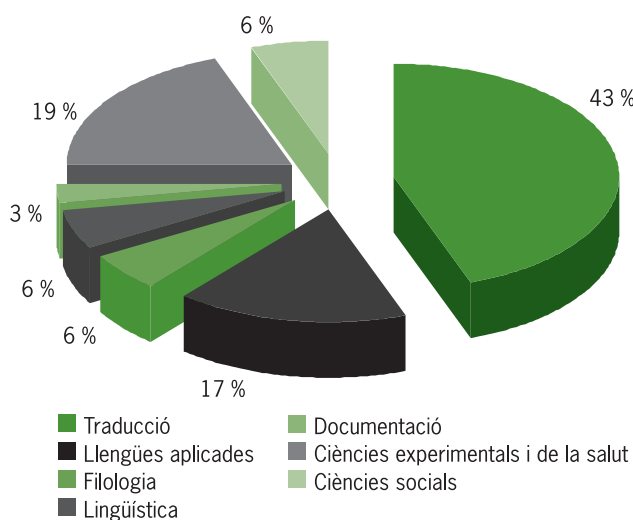
La terminologia a la universitat

A les universitats participants en l'estudi la terminologia té una presència repartida en estudis de grau i estudis de màster, força equilibrada en general: 36 estudis de grau i 28 màsters amb continguts de terminologia. És menor, en canvi, l'oferta d'escoles o cursos d'estiu de terminologia, o de cursos o tallers d'educació contínua dedicats a la terminologia: 3 i 6 respectivament a les universitats enquestades.

Cal destacar que a les universitats catalanes la presència de la terminologia està distribuïda gairebé al 50 % entre graus i màsters, mentre que a les universitats de la resta de l'estat espanyol la presència de la terminologia és molt més gran en el grau que en el màster (74 % vs. 26 %). En canvi, a les universitats d'altres països europeus la distribució s'inverteix, amb un 60 % en màsters i un 40 % en graus; canvi de tendència que podria explicar-se per una oferta de màsters molt més especialitzada que la de les universitats espanyoles (màsters en indústries de la llengua, en traducció jurídica o en traducció mèdica, per exemple).

GRÀFIC 2. La terminologia a les universitats segons el nivell d'estudis

GRÀFIC 3. La terminologia en els graus segons l'àmbit d'especialitat

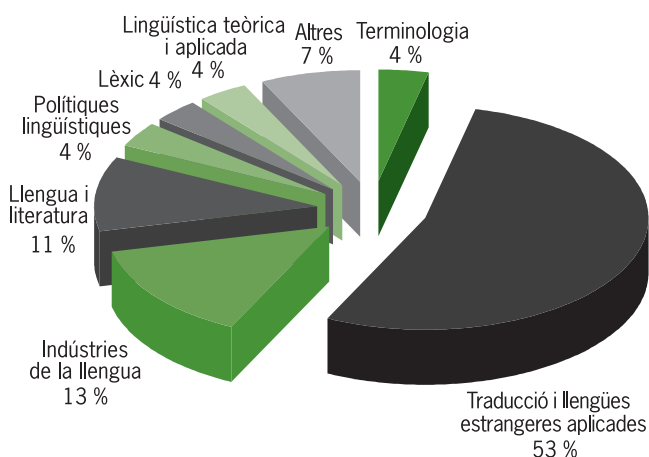
La terminologia en els graus

Els graus universitaris que inclouen formació en terminologia corresponen majoritàriament a l'àmbit del llenguatge. Més del 70 % dels graus que s'ofereixen són de Traducció i Interpretació, Llengües Aplicades, Filologia o Lingüística. Aquesta desviació pot estar condicionada per la procedència de les enquestes; però cal dir que molts dels enquestats han cercat informació sobre altres graus de les seves respectives universitats i que les comprovacions fetes a Internet confirmen aquesta concentració de la formació de la terminologia lligada a estudis lingüístics.

Els graus oferts en ciències experimentals i de la salut, i en ciències socials que inclouen terminologia en els respectius plans d'estudis no superen un terç de l'oferta total. Convé destacar el retrocés de la presència de la terminologia dins dels estudis de Documentació i Biblioteconomia, que han comentat alguns dels enquestats, motivada per la conversió de les llicenciatures en graus en el marc dels acords de Bolonya.

Polítiques lingüístiques que afavoreixen la transversalitat

Tot i que en l'estudi observem que la formació en terminologia és ben present en graus de medicina, odontologia, economia o dret d'universitats de tot arreu, el cas de la Universitat del País Basc és una mostra evident de com una política lingüística forta per a la normalització d'una llengua minoritzada afavoreix la implantació transversal de la matèria de terminologia. El Departament de Filologia Basca imparteix matèries de terminologia específica en tots els graus de la universitat.

GRÀFIC 4. La terminologia en els màsters segons l'àmbit d'especialitat

La terminologia en els màsters

Si la distribució de la terminologia per estudis és clarament desequilibrada a favor dels graus de ciències del llenguatge, en el cas dels màsters el desequilibri és encara més espectacular. Només hem documentat un màster en estudis econòmics i un altre de farmàcia a Itàlia que inclouen continguts parcials de terminologia en els seus programes.

Únicament hi ha un màster dedicat completament a la terminologia: el Màster online en Terminologia de la Universitat Pompeu Fabra.

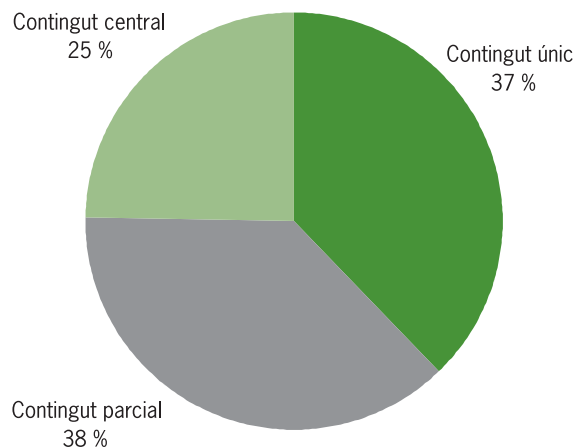

La matèria de terminologia

Si entrem una mica en el detall, podem observar que dins dels graus i dins dels màsters els continguts de terminologia poden ser transmesos per la via d'assignatures obligatòries o optatives, o bé poden formar part d'assignatures més generalistes en què la terminologia ocupa un espai central o parcial.

La concentració alta de la terminologia com a matèria de grau o de màster en traducció o en llengües aplicades condiciona els resultats mostrats en aquest gràfic. Les assignatures de terminologia vinculades a aquests graus i màsters són obligatòries.

En el gràfic indiquem si les assignatures són de terminologia o terminografia (contingut únic); si són bàsicament de terminologia combinada amb un altre ítem, com ara corpus, lexicografia o discurs (contingut central); o si la terminologia només és un apartat (contingut parcial) dins d'assignatures més generals, de lèxic, de sociolingüística o de comunicació.

Gràfic 5. Presència de la terminologia en les assignatures obligatòries

Formació permanent per a professors i professionals

Les limitacions d'aquests apunts no ens permeten presentar un panorama mínimament complet de la presència de la terminologia com a matèria objecte de cursos per a professors o d'actualització professional, que haurà de ser objecte d'un dossier futur.

Molta d'aquesta oferta és fora de l'àmbit universitari, vinculada a sindicats i a col·legis professionals, o a empreses de serveis o de tecnologies associades a la traducció i a la gestió de la terminologia. En les universitats consultades, destaquen els cursos i els tallers especialment orientats als professors de matèries científiques o al personal d'administració i serveis de les universitats, com ara el *Curs de Terminologia per a Professors* de la Universitat Rovira i Virgili, o la iniciativa *Terminologia Sareak Ehunduz [Teixint Xarxes terminològiques]* de la Universitat del País Basc.

El programa Terminologia Sareak Ehunduz [Teixint xarxes terminològiques]

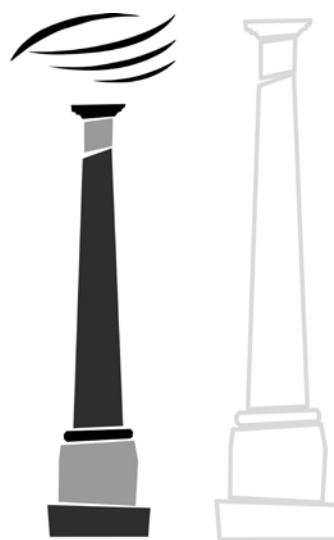
El Departament de Filologia Basca de la Universitat del País Basc, amb el suport del Vicerectorat d'Euskera i Plurilingüisme, ofereix als professors universitaris que imparteixen docència en euskera un programa que inclou formació en terminologia i l'elaboració d'un glossari de la terminologia usada en la seva assignatura. Fins ara hi han participat al voltant de 200 professors. Els termes recollits en els glossaris esmentats s'estan carregant actualment en una eina que permetrà la consulta i la discussió de la terminologia en línia. Les facultats implicades fins ara són Medicina i Odontologia, Farmàcia, Ciència i Tecnologia, Economia i Empresa, diverses escoles d'Enginyeria, Informàtica, Psicologia, Filosofia i Ciències de l'Educació, Relacions Laborals i Dret.

Terminologia a l'estiu

A més de cursos d'estiu puntuals, com ara *Terminologie specialistiche e servizi di traduzione*, organitzat per la Università Cattolica del Sacro Cuore de Milà, l'oferta estiuenca s'ha concentrat en els darrers anys en dos grans focus, d'orientacions teòriques ben diferenciades: l'Escola Internacional d'Estiu de Terminologia (EET) de la Universitat Pompeu Fabra i la International Terminology Summer School (TSS), impartida alternativament a la Universitat de Viena i a la Universitat de Colònia.

L'Escola Internacional d'Estiu de Terminologia (EET), organitzada pel grup IULATERM de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra, va començar a oferir-se al juliol de 1997 i va celebrar-se cada dos anys ininterrompudament fins a l'estiu de 2009. Durant aquestes set edicions l'oferta d'aquesta escola d'estiu s'organitzava al voltant de la transmissió dels principis de la teoria comunicativa de la terminologia, desenvolupada per M. Teresa Cabré el 1998, i de tallers pràctics amb un alt component tecnològic. L'oferta s'emmarcava en el marc formatiu de RITERM (la Xarxa Iberomericana de Terminologia), com a oferta de formació superior, i per això s'impartia en castellà. L'obertura i la implantació de l'oferta formativa del Programa de postgrau online de Terminologia, que passava a cobrir els objectius de formació internacional, va condicionar que l'Escola d'Estiu aturés temporalment la seva oferta per ser repensada.

La Terminology Summer School (TSS) està organitzada per un consorci format per les institucions següents: TermNet, University of Applied Sciences in Cologne, Leuven University, Lessius College Antwerp, Kent State University i University of Vienna. S'imparteix anualment, un any a Colònia (Alemanya) i l'altre a Viena (Àustria), en anglès. El professorat prové de totes les institucions organitzadores. L'escola és coneguda com la veu actualitzada de la teoria general de la terminologia, desenvolupada per Eugen Wüster l'any 1968.

IUL@online: programa en línia de formació superior de terminologia

ROSA ESTOPÀ BAGOT

Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra

En els últims vint-i-cinc anys, la formació a distància en línia ha suposat un canvi de model docent, en relació amb la formació tradicional, que ha tingut un gran impacte en la docència universitària, sobretot de postgraduació. Tanmateix, aquesta nova formació no ha implicat només un canvi de paradigma, sinó una autèntica revolució en la manera d'entendre l'ensenyament i l'aprenentatge.

En aquest nou escenari internacional de la universitat, el 2004 el grup IULATERM va oferir per primera vegada un programa de formació superior en terminologia, dissenyat i dirigit, des de l'inici i fins a l'actualitat, per M. Teresa Cabré, impartit a través d'Internet (<http://www.iula.upf.edu/iulonlca.htm>). Avui dia es pot dir que el programa ha arribat a una certa maduresa perquè aquest curs 2012-2013 s'inicia la desena edició del programa de formació en castellà i la segona edició en anglès.

L'estructura del programa IUL@online és modular i està formada per tres cursos de nivells, objectius i enfocaments distints:

- Curs de postgrau online de Fonaments de la Terminologia;
- Diploma de postgrau online: Terminologia i Necessitats Professionals;
- Màster online en Terminologia.

El màster està configurat pels dos cursos inicials, per tres tallers i per una memòria de màster. Així, els dos cursos inicials es complementen amb tallers predominantment pràctics, que es poden cursar independentment o integrats en el màster. Els tallers que actualment s'ofereixen són els quatre següents:

- Metodologia del Treball en Terminologia (I i II);
- Problemes del Treball Terminològic;
- Gestió de la Terminologia en Memòries de Traducció;
- Neologia.

Els dos primers mòduls s'estructuren en unitats. Cada unitat inclou de manera consecutiva els elements següents:

- un article en el qual s'exposen els continguts corresponents a cada unitat;
- un test amb la finalitat de reforçar la informació que s'ha adquirit després de la lectura de l'article;
- un forum orientat, per mitjà del qual l'estudiant comparteix amb la resta de companys i amb el professor de la unitat opinions sobre una qüestió inicial;
- un apartat de consultes que garanteix la interacció entre el professor i l'estudiant, el seguiment adequat del tema i la resolució dels dubtes acadèmics que puguin aparèixer al llarg de la unitat;
- finalment, un o dos exercicis obligatoris i una o dues activitats opcionals de lectura i comprensió.

Els tallers s'estructuren a l'entorn d'exercicis de casos pràctics que cal resoldre amb l'ajuda del professorat i del material de suport (eines informàtiques, bibliografia, exemples d'exercicis solucionats similars). En els tallers s'usen diferents eines informàtiques, algunes creades pel mateix grup de recerca IULATERM, com ara TERMINUS, un gestor integral per al treball en terminologia que inclou la cadena completa del treball terminogràfic. Aquesta eina permet elaborar glossaris, vocabularis i lèxics a partir de corpus que l'estudiant configura i analitza per mitjà de diverses eines d'exploració de corpus entre les quals podem destacar un extractor de terminologia.

Finalment, la memòria final del màster és un treball aplicat tutoritzat per un professor orientador que acompanya l'estudiant en tot el procés d'elaboració.

Totes les aules digitals del programa disposen de: a) diversos canals de comunicació (xats,

fòrums, àgores) que permeten la relació entre els alumnes i entre alumnes i professorat; b) suport individualitzat d'un tutor acadèmic per a qüestions tant tècniques com administratives; c) acompanyament del professorat; d) material didàctic propi creat per a aquest programa; e) recursos bibliogràfics en línia; f) exercicis d'autoavaluació i exercicis que revisa el professorat; g) instruments metodològics; h) eines informàtiques per a la realització dels exercicis; i) eines d'avaluació dels cursos.

Singularitats d'IULA@online

Les principals singularitats del programa són les següents:

- La modularitat: el programa està estructurat en mòduls de diferents nivells, que es poden cursar independentment; la qual cosa implica que cada estudiant pot anar al seu ritme.
- L'autonomia: l'estudiant és totalment autònom a l'aula virtual.
- La integració, tant de l'alumnat de diversos països com de l'alumnat amb formacions diferents.
- L'ús d'eines tecnològiques innovadores per al treball en terminologia, entre les quals destaca la integració en els cursos del gestor TERMINUS.

IUL@online en xifres

Algunes xifres dels cursos d'IUL@online mostren la consolidació d'aquest programa de formació.

a) En el marc del programa IUL@online en castellà iniciat el 2004, s'han dut a terme:

- deu edicions del curs de postgrau;
- vuit edicions del diploma de postgrau;
- sis edicions dels tallers;
- set edicions de les memòries de màster.

Hi han participat 580 alumnes de vint països diferents.

b) I en el marc del programa IUL@online en anglès iniciat el 2009, s'han dut a terme:

- sis edicions del curs de postgrau;
- dues edicions del diploma de postgrau;
- una edició dels tallers.

Hi han participat vuitanta-tres alumnes de vint països diferents. ✿

ALARCÓN NAVÍO, Esperanza (ed.) (2010)
La traducción en contextos especializados.
Propuestas didácticas
Granada: Atrio, 340 p.
ISBN: 978-84-96101-86-9

Aquest llibre és la suma de diversos articles d'investigadors i professors de vuit universitats espanyoles (Universidad de Granada, Universidad de Málaga, Universidad de Córdoba, Universidad de Murcia, Universidad Pablo de Olavide de Sevilla, Universitat d'Alacant, Universitat Politècnica de València, Universidad Autónoma de Madrid) i de dues institucions europees, que reflexionen o exposen resultats de la seva recerca en didàctica de la traducció. Atès que aquest tipus de recerca, en especial els projectes d'innovació docent, tenen sovint molt poca difusió entre els docents de traducció de la resta d'universitats, només això ja és un bon motiu per llegir aquest llibre i assabentar-se de les diferents propostes i projectes que s'estan duent a terme arreu.

D'altra banda, algunes de les reflexions teòriques i les propostes sobre l'elaboració de currículums als nous graus de Traducció i Interpretació que compleixin amb el nou panorama que imposa l'espai europeu d'educació superior (EEES) són molt interessants i oportunes en aquest moment en què a moltes facultats on s'imparteixen estudis de traducció i interpretació s'estan duent a terme canvis en els plans d'estudis. Molts dels articles mostren exemples d'exercicis i materials didàctics que poden resultar útils als docents de traducció que estan buscant idees per adaptar les seves assignatures a la nova metodologia, en especial als professors de traducció especialitzada.

Potser la característica que més crida l'atenció d'aquest llibre és la seva diversitat, tant pel que fa a l'estil, la redacció i la llargària dels articles com al grau de profunditat amb què es tracten els temes, l'enfocament teòric o pràctic, les combinacions lingüístiques de les quals es parla, les llengües en què està escrit (anglès, francès i castellà) i, fins i tot, el grau de coneixements suposats al públic receptor. Alguns articles semblen dirigits a persones foranes al món de la traducció o de l'ensenyament mentre que d'altres van

dirigits clarament als professors de traducció especialitzada. Tanmateix, aquest fet fa que, sigui quin sigui el perfil del lector, trobi capítols molt interessants i de fet, atesa la gran quantitat de contribucions (vint-i-cinc) i d'autors (trenta-sis), és lògic que s'hi observi aquesta gran diversitat.

Atès que a cada capítol s'escolta clarament la veu de cada autor, fins al punt que de vegades es troben postures gairebé contraposades, tractarem breument cada article, cadascun dels quals s'emmarca en un dels cinc blocs principals en què s'ha dividit el llibre.

El primer bloc porta per títol «La enseñanza-aprendizaje de la traducción en el espacio europeo de educación superior. Reflexiones teóricas, aspectos culturales y propuestas didácticas» i el nom ja indica la diversitat de les sis contribucions que inclou. Es tracta bàsicament de reflexions teòriques sobre el nou panorama obert pel model de l'EEES, sobre el paper i el perfil del professorat de traducció i sobre certes disciplines que els autors consideren que haurien de tenir més protagonisme en els plans d'estudis, com ara la culturologia. D'entre les reflexions, destaca l'encert d'Emilio Ortega Arjonilla, que parla dels prejudicis en els models d'ensenyament de traducció i traça un perfil realista del bon professor.

El segon bloc es titula «La terminología y la formación del traductor o intérprete en ámbitos especializados» i conté cinc propostes concretes molt interessants. La primera parla de la creació de recursos terminològics pensats per a les necessitats reals dels traductors especialitzats i posa l'exemple de l'Eco-Lexicon, una base de coneixement mediambiental que s'ha creat a la Universidad de Granada; la segona proposa l'ús de corpus i la multimodalitat per activar lèxic a l'aula de traducció; la tercera analitza el perfil professional del traductor com a lexicògraf, terminòleg i gestor de projectes lingüístics i fa propostes per desenvolupar-lo en assignatures com ara Terminolo-

gia Bilingüe; la quarta suggereix una seqüenciació per a les classes de terminologia que culmina amb l'elaboració d'un glossari terminològic adient per a les necessitats del traductor i n'aporta un exemple detallat; la cinquena exposa la metodologia per dissenyar unitats didàctiques pràctiques de recerca terminològica a la classe d'interpretació i l'explicita amb una proposta concreta.

El tercer bloc, «Sobre la enseñanza-aprendizaje de la traducción jurídica y económica», reuneix quatre articles molt diversos, i potser el terme *jurídico* no és gaire rigorós, ja que aquest àmbit només es tracta de forma molt tangencial. En el primer capítol s'exposen materials i propostes didàctiques per treballar-los en l'àmbit de la traducció financera; en el segon es tracten les bases metodològiques per afrontar amb encert la traducció econòmica; en el tercer es fa una proposta per incloure la traducció jurídica i administrativa entre el rus i el castellà en els plans d'estudis; en el quart, escrit en francès, es planteja l'anàlisi dels elements jurídics i polítics en els còmics com a exercici preliminar per a la traducció especialitzada. Cal assenyalar la importància i l'encert dels dos primers capítols d'aquest bloc, atesa la manca de materials didàctics en els àmbits de la traducció financera i econòmica en general.

Dintre del quart bloc, «Sobre la enseñanza-aprendizaje de la traducción científica y técnica», trobem una altra vegada quatre capítols. El primer proposa una aproximació didàctica per treballar la traducció en l'àmbit de l'automoció a la classe de traducció científica i tècnica; el segon exposa com s'ha d'enfocar la consulta a experts com a recurs didàctic a l'aula de traducció especialitzada i proposa pautes molt encertades; el tercer explica els fonaments i el desenvolupament d'una recerca duta a terme a l'aula per ensenyar traducció en l'àmbit biosanitari de l'anglès al castellà; i el quart, que està escrit en anglès, és una anàlisi con-

trastiva de la fraseologia dels apartats de conclusions dels articles de recerca mèdics en anglès i en castellà, feta a partir d'un corpus de publicacions especialitzades en medicina.

Finalment, el cinquè bloc porta per títol «Nuevas tecnologías de la información y traducción especializada, localización de software, traducción audiovisual y multimedia» i engloba sis articles. El primer justifica la importància de l'ús didàctic de les memòries de traducció; el segon és una proposta didàctica teòrica i pràctica per ensenyar a localitzar videojocs; el tercer presenta les eines informàtiques orientades a la traducció que existeixen actualment i parla de la tradumàtica, la terminòtica i la localització; el quart és un resum d'una tesi doctoral que estableix paràmetres i criteris per avaluar les eines i els recursos informàtics disponibles per als traductors professionals; aquests paràmetres es fan servir per comparar *de facto* alguns diccionaris, programes per comptar paraules i connectors, eines d'anàlisi de corpus i memòries de traducció; el cinquè presenta un projecte d'innovació docent que s'ha dut a terme per aplicar, amb gran èxit, les diferents modalitats de traducció accessible als museus; el sisè i últim capítol del llibre proposa una sèrie d'exercicis i tasques, justificades teòricament i metodològicament, per a l'ensenyament de la traducció audiovisual en el context dels graus de Traducció i Interpretació.

Tal com es pot veure, els continguts del llibre són molt diversos i també molt interessants, és a dir que el conjunt és molt recomanable per a tots els docents de traducció i disciplines afins.

MARIANA OROZCO JUTORÁN
Departament de Traducció i d'Interpretació
Universitat Autònoma de Barcelona

Xarxa Panllatina de Terminologia (Realiter) (2012)
Lèxic panllatí de l'energia eòlica [recurs en línia]
Gatineaux: Bureau de la Traduction du Gouvernement
du Canada, 505 p.
<http://www.realiter.net/IMG/pdf/pan-energie-power.pdf>

Lenergia eòlica no és cap descobriment actual, els humans la utilitzen de diverses maneres des de fa milers d'anys (600-700 aC) i des del 1891 la converteixen en energia elèctrica. Durant les últimes dècades, però, l'aprofitament de l'energia eòlica ha rebut un fort impuls tecnològic.

El creixent interès per les energies renovables i la necessitat de l'intercanvi de coneixement en l'àmbit internacional de les tecnologies que hi estan relacionades donen sentit a la publicació del *Lèxic panllatí de l'energia eòlica*, una obra elaborada per membres de la Xarxa Panllatina de Terminologia (Realiter).

Les obres que publica Realiter tenen en comú la tria d'àrees d'interès actual i generalitzat. Així, trobem altres títols com el *Lèxic panllatí del canvi climàtic* o el *Lèxic panllatí de la geomàtica*. Potser el més destacable d'aquesta col·lecció de lèxics és el mètode amb què s'elaboren: mitjançant un treball col·laboratiu d'àmbit internacional, els especialistes i lingüistes implementen les equivalències en la llengua pròpia del seu país.

El Lèxic que us presentem conté més de tres-centes entrades en català, espanyol (amb les variants de Mèxic quan hi ha diferències), anglès, francès, gallec, italià, portuguès i romanès, treballades a partir del buidatge de documents tècnics d'empreses i de monografies en anglès i francès, i recollides per l'Oficina de Traducció del Govern del Canadà. Pel que fa a aquesta selecció, podem observar que s'han seleccionat només substantius, excepte en el cas de l'adjectiu *freewheeling* ('a roda lliure'), i, també, que la presència de sigles és gairebé inexistent.

Tot i que no es tracta d'un recull exhaustiu, sí que abasta els termes més representatius de la tecnologia eòlica i recull termes comuns d'àmbits com ara la meteorologia, l'aerodinàmica, la transformació de l'energia i el medi ambient.

Aquest lèxic, des del punt de vista formal, s'estructura en diverses parts en les quals es repeteix la mateixa

informació, però ordenada per cadascuna de les llengües que inclou. Se segueix l'ordre alfabètic continu i tots els termes s'acompanyen amb la categoria gramatical. A més, seguint les característiques generals dels lèxics publicats per Realiter, no conté definicions, encara que en la fase de treball sí que s'utilitzen per assegurar que les equivalències corresponen al mateix concepte. Aquest fet converteix aquesta publicació en una eina orientada, sobretot, a l'especialista, ja coneixedor de la matèria, que cerca la terminologia correcta, o bé al lingüista que a partir de l'equivalència que ofereix el Lèxic podrà fer un treball de cerca que n'asseguri l'adequació al context. Només així es pot evitar l'ús de falsos amics que l'homonímia provoca entre diferents termes. Per posar un exemple en català, força transparent si observem els equivalents de les altres llengües, podem comprovar que el terme català *vent* (*guy cable*) no correspon al mateix concepte de *vent* en el sintagma *vent aparent* (*relative wind*).

D'altra banda, alguns dels articles terminològics recullen, en determinades llengües, un gran nombre d'equivalències, cosa que ens fa pensar que més que un treball prescriptiu es tracta d'un treball descriptiu.

Pel que fa a la terminologia catalana, aquest lèxic és la primera obra terminològica amb equivalències en català que tracta de manera monogràfica l'energia eòlica. És un fet rellevant si tenim en compte que habitualment els documents relacionats amb l'energia eòlica són en anglès, per la qual cosa es genera poca bibliografia en català, tant pel que fa a documents acadèmics (manuals, documentació de classe, treballs de fi de carrera, etc.) com pel que fa a la documentació de l'empresa i també de la recerca. Tot i això, darrerament, entre els especialistes s'observa una tendència a utilitzar més els termes propis en català. Per exemple, per esmentar una forma que apareix en el Lèxic, *pitch*, que s'usava anteriorment en anglès, aquesta s'ha substituït gradualment per la forma *pas* (*pas cíclic*, *pas*

col·lectiu, etc.). La maduració i generalització de la tecnologia afavoreix que aquests termes s'adaptin a la nostra llengua, tot i que els termes corresponents als nous conceptes s'hi continuen introduint en anglès.

El TERMCAT, com a membre de Realiter, ha dut a terme la compleció de les equivalències en català amb la col·laboració dels especialistes Santi Parés, d'AWS Truepower, i Francesc Vidal, de l'Institut Català d'Energia de la Generalitat de Catalunya.

Pel que fa als equivalents en català, val a dir que, juntament amb termes que són fàcils de resoldre (comuns amb la llengua general o amb força tradició dins la terminologia catalana d'àrees afins), ens trobem amb termes que requereixen un estudi més profund o, fins i tot, creació lèxica. Són termes que o bé s'han consolidat en anglès dins la nostra comunitat d'especialistes o bé són propis de la realitat canadenca i no tenen un clar referent en el nostre context. En aquest darrer cas, el treball del terminòleg s'apropa al treball del traductor que ha de buscar una equivalència prou transparent que correspongui al concepte d'origen.

Durant la fase de compleció del català, el TERMCAT va normalitzar dos termes: el substantiu *càrrega de derivació* i l'adjectiu *autoportant*, que forma part del terme *torre autoportant*. A banda d'aquests dos termes n'hi va haver setze més que van requerir un estudi més profund. Per posar-ne alguns exemples, podríem esmen-

tar *panemone*, aturada en posició coincident, *rosa d'energia* o *rosa de rugositats*.

Alguns termes en català d'aquest lèxic poden sobtar els especialistes: en els casos en què, en l'àmbit professional, de manera espontània, ja s'utilitzaven calcs de l'anglès. Aquest és el cas, per exemple, del terme *xarxa de capacitat insuficient* (*weak grid*), que, en general, entre especialistes s'anomena *xarxa dèbil*.

Tots aquests aspectes fan que aquest lèxic tingui un interès especial per a l'alumnat de les tecnologies relacionades amb la generació eòlica i d'altres matèries afins, però també per al professorat i els tècnics de la indústria i per als traductors i terminòlegs que treballen amb llenguatges d'especialitat. Tots plegats podran trobar en aquesta obra, disponible en línia, alternatives a l'ús dels anglicismes en el camp de la tecnologia eòlica.

ORIOL GOMIS BELLMUNT
Grup de recerca CITCEA
Universitat Politècnica de Catalunya

SÍLVIA LLOVERA DURAN
Servei de Llengües i Terminologia
Universitat Politècnica de Catalunya

La societat civil defensa el català i respon als atacs del Govern del PP

Al'STEI Intersindical tenim la percepció que existeix una «agenda», dissenyada per lobbies d'opinió, en contra de les llengües pròpies i executada per partits nacionalistes espanyols d'àmbit estatal que governen a les diferents comunitats autònomes. Aquesta agenda és molt clara, està ben definida, consensuada, organitzada i planificada, i necessita una resposta i un pla d'actuació amb els mateixos paràmetres. Ells s'organitzen a tot l'Estat i en diferents àmbits, fins i tot el judicial, per a planificar l'atac sistemàtic, i nosaltres donam resposta, la majoria de vegades cadascú dins el seu territori. No veig que aquesta estratègia, amb els anys que fa que es practica, ens hagi dut a bon port, ans al contrari, cada pic estam pitjor.

El Govern de les Illes Balears, ara en mans del Partit Popular (PP), en una actuació sense precedents d'ençà del final de la dictadura, romp el consens que s'havia mantingut fins ara en matèria de llengua al nostre Parlament i desplega en tots els àmbits l'agenda programada per coneguts lobbies ideològics. Sembla la divisió entre nosaltres; canvia el nom de la llengua (formenterenc, eivissenc, menorquí, mallorquí); parla de la imposició catalanista, de la politització a les aules, de la «llibertat» d'elecció de llengua al primer ensenyament; vol dur «la normalitat del carrer» a les institucions; vol treure el requisit del coneixement de la llengua pròpia per a accedir a un lloc de feina de les administracions autonòmica i local i que la llengua catalana no sigui la d'ús preferent, etc.; vol eliminar el decret que regula que el 50 % dels ensenyaments, com a mínim, s'han de fer en català; vol implan-

tar un pla plurilingüe (l'STEI Intersindical ja ha interposat un recurs de reposició); desobeeix el mandat de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, i impossibilita la reciprocitat en la recepció de les ràdios i televisions públiques que tenen la mateixa llengua, i, amb tot això i més, obstaculitza la normalització de la llengua catalana en aquesta part del territori.

Com podem veure, el Govern Bauzá ataca els tres pilars de la normalització lingüística: l'Administració, l'ensenyament i els mitjans de comunicació.

Al mateix temps la societat civil s'organitza i dona respostes ràpides i contundents que sorprenen a propis i aliens. Es presenten més de dotze mil al·legacions en contra de la reforma de la llei de funció pública, es porta a terme una vaga de fam protagonitzada per l'organització Jubilats per Mallorca i més de cinquanta mil persones, convocades pel Consell de la Societat Civil de Mallorca (Obra Cultural Balear, STEI Intersindical, entre altres orga-

nitzacions), es manifesten a favor del català pels carrers de la ciutat de Palma fins al davant el Consolat de Mar, seu del Govern de les Illes Balears. També hi ha accions de protesta a les illes de Formentera, Eivissa i Menorca, impulsades per les associacions i entitats com ara Acció Cultural de Menorca, l'Institut d'Estudis Eivissencs, l'Associació Vuit d'Agost de les Pitiüses, etc. S'hi poden afegir el Moviment per la Llengua i les campanyes diverses d'«Enllaçats per la Llengua».

La campanya dels llaços va néixer als centres educatius de secundària, com a símbol de la resistència i de la defensa del català a les illes. Va tenir molt d'èxit des del primer moment, per la seva claredat i senzillesa. Els llaços es varen estendre pertot i han obtingut un suport molt gran a tot el territori. La comunitat educativa se'l penja al damunt i també a les façanes dels centres. Aquest fet va molestar molt el president de la comunitat, que va fer enviar una circular perquè es retiressin els llaços de les façanes dels centres. El conseller d'educació va arribar a afirmar que el llaç violeta en defensa de la igualtat de les dones era un valor compartit, però el llaç quadribarrat no ho era. La indignació de la ciutadania ha estat molt gran i la campanya dels llaços s'ha escampat per pobles, viles i ciutats a balcons, façanes i edificis emblemàtics.

També s'han fet lectures continuades en defensa del català a diferents localitats de Mallorca i de Menorca: «Enllaçats per la Paraula». A les Pitiüses s'han promogut diferents accions, entre les quals podem trobar «Fes sonar el català per una escola arrelada».

L'STEI i l'Assemblea de Mestres i Professors en Català van portar la

La societat civil defensa el català i respon als atacs del Govern del PP

M. ANTÒNIA FONT I GELABERT

campanya dels llaços a Catalunya per Sant Jordi i al País Valencià pels volts del 25 d'abril. El que passa a la llengua en una part del territori n'afecta el conjunt i tots n'hem de ser conscients.

Més endavant, el 14 de juny, aquestes mateixes entitats varen dur la denúncia de l'atac al català fet pel Govern presidit per José Ramon Bauzá (PP) al Parlament europeu, a Estrasburg. La compareixença va ser davant l'intergrup de minories del Parlament i vàrem disposar de quinze minuts per a fer una breu exposició dels fets i un temps més ampli per a contestar les preguntes i ampliar la informació. Presentàrem i donàrem a conèixer la llengua catalana a tot el territori. Denunciàrem el maltractament institucional cap al català del Govern Bauzá, demanàrem un rescat europeu de les desigualtats lingüístiques i socials, ja que consideràrem que aquests

fets no són assumptes interns dels estats, com tampoc no ho són els problemes pressupostaris i de dèficit. A continuació, demanàrem la igualtat de drets de les comunitats lingüístiques d'Europa i l'obligatorietat del coneixement de les llengües pròpies dins els seus territoris. També demanàrem la revisió, actualització i ratificació per part de tots els estats membres de la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries. El president de l'intergrup es va comprometre a dur preguntes de la situació del català a les illes Balears a la Comissió Europea i a revisar al cap d'un any com està el tema.

Un dels darrers èxits de la nostra lluita ha estat la resposta contundent que s'ha produït a les escoles —per la bona feina feta durant anys per part dels mestres a totes les illes— quan el 87 % dels pares i mares han exercit la seva «llibertat»

i han triat el català com a llengua del primer ensenyament dels seus fills i les seves filles.

Són moltes accions de presa de consciència i de resposta social de les diferents entitats, sindicats i partits polítics. Ara el que necessitam és la creació d'un front unitari de resposta que s'està començant a articular. Entre tots i totes continuarem defensant el que és una lluita legítima fins que aconseguim viure en plenitud de drets i recuperar les llibertats nacionals per al conjunt dels Països Catalans.

M. ANTÒNIA FONT I GELABERT
STEI Intersindical
Illes Balears

Jornades Científiques i Professionals de Traducció Mèdica

Del 20 al 22 de setembre de 2012 es van celebrar a Barcelona les Jornades Científiques i Professionals de Traducció Mèdica, organitzades per Tremédica (l'Associació Internacional de Traductors i Redactors de Medicina i Ciències Afins) i l'APTIC (l'Associació Professional de Traductors i Intèrprets de Catalunya) amb la col·laboració de l'Institut d'Educació Contínua (IDEC), centre adscrit de la Universitat Pompeu Fabra (que va cedir l'auditori de l'edifici del carrer Balmes per a la celebració de l'acte).

Aquesta trobada d'abast internacional va aplegar al voltant de 200 persones, especialment professionals autònoms de la traducció bio sanitària, però també investigadors, acadèmics, estudiants i treballadors d'organismes públics i privats vinculats amb la traducció, la terminologia, la medicina o la farmàcia.

La taula inaugural, copresidida per Jose Luís Díez Lerma (president de l'APTIC) i Elena Sánchez Trigo (vocal de la junta directiva de Tremédica), va incloure els seus discursos protocol·laris i la benvinguda institucional de Xavier Mas, director del programa de postgrau de Traducció Biomèdica i en Ciències de la Salut de l'IDEC. Tot seguit, en qualitat de coordinadors de l'acte, Lorenzo Gallego-Borghini (Tremédica) i Maya Busqué Vallespí (APTIC) van presentar les dues associacions professionals que organitzaven les jornades.

El discurs d'obertura va anar a càrrec del prestigiós lingüista i lexicògraf José Martínez de Sousa, que va opinar sobre alguns dels criteris més dubtosos de la nova *Ortografía* de la RAE i va rebre una merescudíssima ovació del públic. A continuació, Javier Bezos (Fundéu BBVA) va impartir un taller sobre tipografia

i notacions científiques, en què va abordar la diferència entre les llengües naturals i les llengües formals, així com les convencions, nomenclatures i codis aplicables a l'escriptura de la ciència. El primer dia de les jornades va concloure amb una ponència de Gustavo Silva (traductor a l'Organització Mundial de la Salut, Ginebra) que va tractar les dificultats de traducció anglès-espanyol en el camp de la salut pública i va oferir tot un seguit d'exemples concrets de termes problemàtics.

El segon dia de les jornades va ser, de lluny, el més intens, atès que va incloure més de vuit hores de ponències, tallers i conferències. Va arrencar amb un interessant taller de Karina Tabacinic (Instituto de Enseñanza Superior en Lenguas Vivas «Juan Ramón Fernández», Buenos Aires) sobre la traducció de les preposicions com a connectors en el discurs biomèdic. Si una cosa va quedar ben clara després de les dues hores i mitja de taller en profunditat és que les preposicions poden transmetre significats molt diferents segons el context, de manera que no tenen equivalències exactes i unívokes en tots els

casos; cal fer-ne una anàlisi adequada abans de traduir-les.

A continuació, Mónica Parcet (Laboratoris Bayer, Leverkusen) va dictar una ponència que no estava relacionada amb qüestions lingüístiques o gramaticals, sinó amb el coneixement contextual, que resulta fonamental per a la traducció en l'àmbit de la medicina i ciències afins; així, els assistents van poder conèixer els ets i uts de les fases i processos que se segueixen en la investigació i el desenvolupament de medicaments.

Maria Antònia Julià, de l'Àrea de Projectes Terminològics del TERM-CAT, va parlar seguidament sobre els criteris terminològics en biomedicina, tot oferint exemples pràctics a partir de l'activitat del dia a dia d'un centre que, gràcies a un treball impecable i a un esforç constant de millora en les eines terminològiques que posa a disposició del públic, ha esdevingut una referència a Catalunya, però també en el món castellanoparlant i arreu del món: el TERMCAT.

Després de dinar, Gemma Sanza (traductora autònoma, Benicàssim) va recalcar el paper de les xarxes socials i l'ús que podem fer-ne els

professionals de la llengua. A continuació, Xavier Mas (director del programa de postgrau de Traducció Biomèdica i en Ciències de la Salut de l'IDEC) va impartir un taller sobre les interferències i dificultats de traducció del llenguatge mèdic respecte al llenguatge general, que va tenir molt bona acollida. L'últim bloc del

Hurtado (traductora i correctora autònoma) sobre la correcció ortotipogràfica i d'estil de textos biomèdics, concretament els protocols d'assajos clínics, amb alguns exemples pràctics i polèmics. Coral Barrachina (química i traductora autònoma, València) va oferir als assistents una impecable classe magistral sobre nomenclatura

La cerimònia de clausura va anar a càrrec de Xavier Mas (en nom de l'IDEC de la Universitat Pompeu Fabra), Bertha M. Gutiérrez Rodilla (presidenta de Tremédica) i Maya Busqué (membre de la junta directiva de l'APTIC). A continuació, els integrants de la comissió organitzadora van pujar a l'escenari: Lorenzo Gallego-Borghini, Maya Busqué, Gonzalo Claros, Carol Ferré, Tomás Pérez, Anna-Lluïsa Subirà i Xavier Mas, per sortejar entre els assistents diccionaris i material terminològic cedit per diferents entitats públiques i privades.

L'èxit d'assistència i de participació de les jornades va posar de manifest l'interès de la traducció especialitzada com a professió de futur i va fer palès que la col·laboració entre les associacions i el món acadèmic pot donar lloc a iniciatives formatives serioses, interessants i que responen a les necessitats reals del mercat professional. A més, l'acte no només va contribuir a la formació continuada dels assistents, sinó que també els va oferir una excel·lent ocasió de conèixer companys, posar-los cara, intercanviar opinions i treballar en xarxa en un ambient cordial, distès i agradable.

MAYA BUSQUÉ VALLESPÍ
Associació Professional
de Traductors i Intèrprets de
Catalunya (APTIC)

dia va abordar la traducció veterinària i va comptar amb les excel·lents ponències de Llorenç Serrahima (veterinari i traductor autònom, Sant Cugat) i Anna Romero (Chef du Monde, Barcelona). La veterinària és una disciplina afí a la medicina però amb una idiosincràsia pròpia, per això la traducció de veterinària mereixia (i va aconseguir) un espai propi a les jornades.

El darrer dels tres dies va començar amb un taller a càrrec de Carmen

tura de compostos orgànics, en què va anar explicant pas a pas què hi ha darrere de fórmules químiques complexes que, abans de traduir, evidentment cal entendre. Finalment, Olga Campos va impartir una ponència sobre l'objecte de la seva tesi doctoral: la desterminologització, un concepte obscur que va quedar una mica més clar després de la seva intervenció i també, val a dir, després de l'interessant debat i les puntualitzacions del públic.

Amelia de Irazazábal

(1926-2004)

Admirada Amelia

ROBERTO MAYORAL
Universidad Granada

NATIVIDAD GALLARDO
Universidad de Granada

TERMINÀLIA 6 (2012): 60-62 · DOI: 10.2436/20.2503.01.45
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Durant la segona meitat dels anys vuitanta es van produir grans canvis en la formació de traductors i intèrprets a Espanya. Es va gestar la reforma que conduiria la diplomatura a la llicenciatura, amb grans canvis en l'estructura curricular, que s'han mantingut en el que és essencial fins avui dia. Un dels canvis més innovadors va ser la introducció de matèries instrumentals com ara la Terminologia, la Documentació i el que en aquells temps es denominava Informàtica Aplicada a la Traducció. La iniciativa per a aquesta reforma es va originar a la Universidad de Granada, en el si d'un grup del qual formàvem part, i ens vam inspirar en models com ara el canadenc i el dels països nòrdics.

En aquells moments, el paradigma dominant en el camp de la terminologia era el de l'escola de Viena, tot i que ja es podia presenciar l'emergència d'altres tendències que anunciaven un nou paradigma de la disciplina. Aquestes manifestacions es materialitzaven en figures com ara M. Teresa Cabré, Juan Carlos Sager i els quebequesos. Les relacions entre totes aquestes tendències no sempre van ser cordials, com és natural que passi entre paradigmes científics enfrontats. A l'Estat espanyol, l'escola de Viena trobava el seu màxim i gairebé únic exponent en Amelia de Irazazábal i el seu grup TermEsp, de l'Instituto de Información y Documentación en Ciencia y Tecnología (ICYT), del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC).

Amelia de Irazazábal era doctora en Ciències Químiques, matèria en què també va exercir de professo-

Amelia de Irazazábal. Admirada Amelia

ROBERTO MAYORAL I NATIVIDAD GALLARDO

Font: CSIC

Amelia de Irazazábal acompanyada del professor Manuel Barreiro de la Universitat de L'Havana, i de les seves companyes del grup TERMESP, Julia Zarco (a l'esquerra de la foto) i Sofia Álvarez (al costat d'Amelia)

ra durant uns quants anys a la Universidad de Valladolid, i es va casar amb un enginyer. De les tendències terminològiques dominants en aquells moments al món i de les pròpies circumstàncies personals, resulta lògic que la tasca d'Amelia de Irazazábal es fixés com a meta la terminologia en tant que eina de normalització en la comunicació entre científics i tècnics (d'aquí la seva gran tasca de col·laboració amb els experts); també podem entendre que el seu treball mantingués un vincle estret amb la disciplina de la documentació i que, per a ella i el seu grup dins de l'ICYT del CSIC, la terminologia consistís fonamentalment en documentació terminològica (d'aquí la seva gran aportació en l'elaboració de tesaurus). Aquest enfocament de la terminologia va trencar amb el seu origen associat a la lexicologia en l'afany de constituir una nova disciplina independent.

Enfront d'aquests interessos terminològics i de manera paral·lela, es materialitzaven a Espanya i al món línies de treball que vinculaven de manera estreta la terminologia a diferents aspectes: 1) la comunicació no només entre experts sinó en general, 2) la formació de traductors i intèrprets, 3) les indústries de la llengua i 4) la planificació lingüística. Aquestes noves perspectives van propiciar un retrobament de la terminologia amb els seus orígens lexicològics, sense que hagués de renunciar a la seva naturalesa de nova disciplina.

Vam conèixer personalment Amelia de Irazazábal a Granada pels volts de l'any 1986, a les Jornades Europees de Traducció i Interpretació. Posteriorment, la seva presència i la del seu grup a Granada va ser permanent, any rere any, amb la impartició de seminaris de terminologia quan la nova matèria encara no s'havia introduït en els plans d'estudis; amb el seu protagonisme en esdeveniments com ara els Col·loquis Iberoamericans d'Ensenyament de la Terminologia (Granada, 1991 i 2002) i en l'Exposició de Lingüística Informàtica i de

Terminologia Científicotècnica (Madrid, 1987), i amb el seu generós mestratge al llarg de tota la vida.

Amelia de Irazazábal sempre es va mantenir lleial a l'escola terminològica de Viena, però les seves relacions amb altres maneres de pensar dins de la disciplina mai no van revestir la virulència que es va manifestar en altres casos en què el contacte va prendre la forma de col·lisió. Gràcies a la seva prudència, comprensió i saviesa, i també a la d'altres figures destacades del camp de la terminologia —fonamentalment M. Teresa Cabré—, la convivència dins de l'Estat espanyol entre diverses escoles i interessos terminològics s'ha assemblet més aviat a la idíl·lica convivència d'Al-Àndalus que no pas a un camp de batalla entre tendències. Creiem que la convivència i col·laboració entre les diferents línies del treball terminològic que hem presenciat a Granada no té comparació amb cap altre temps ni lloc. Aquesta convivència i el respecte a les opcions individuals de cadascú, així com la voluntat d'informar els nostres estudiants sobre quines són totes les opcions possibles, ha inspirat el treball dins de les universitats espanyoles i creiem que ha constituït un dels nostres majors èxits.

Ens va impressionar la seva manera d'abordar les coses, la seva intel·ligència, optimisme, entusiasme, generositat, intuïció, honradesa intel·lectual i, en definitiva, la seva saviesa terminològica. Era tan humil que acostumava a demanar disculpes per la intromissió en el camp de l'ensenyament i en algunes ocasions es considerava una «proteïna estranya» en el desenvolupament de les seves activitats terminològiques, tot i que ens acabava convencent que el seu treball relacionava la llengua espanyola amb la ciència i la tecnologia. Va plasmar la necessitat de la terminologia i el seu paper en la transferència del coneixement especialitzat en aquest exemple aclaridor que acostumava a utilitzar: «El análisis por microscopia electrónica determinó una darta que se había producido en el proceso de fusión en caliente y matizado y que se había manifestado por el proceso tribológico.»

Sempre va fomentar un enfocament integrador, valorant tant les qüestions lingüístiques com les relatives al camp d'especialitat, i va respectar la diversitat lingüística en terminologia. Naturalment, va crear escola i va ser la primera que va sortir a Europa, on va subministrar veritable terminologia científica al banc de dades Eurodicautom. La seva passió pel vocabulari científic i tècnic, del qual va ser una de les millors especialistes, es va plasmar en les moltes iniciatives de caràcter institucional que va emprendre. Primer des del CSIC, amb la creació l'any 1977, juntament amb el professor Criado de Val, d'Hispanoterm. Més endavant, la seva activitat a favor de la terminologia en llengua espanyola la va orientar, a través de programes de recerca sobre la normalització de la llengua científica espanyola que va desenvolupar a l'ICYT i l'Instituto de Información y

Documentación en Ciencias Sociales y Humanidades (ISOC), i en els quals vam tenir l'oportunitat de participar, a crear i dirigir el grup de terminologia que a partir del 1985 es va denominar TermEsp i que va constituir el cor de la terminologia per a l'espanyol. Impulsora de la terminologia científica en llengua espanyola, sempre va lluitar per la cooperació amb Iberoamèrica, on és molt estimada i admirada, i on va ser protagonista indiscutible de la posada en marxa de Riterm (Red Iberoamericana de Terminología), de la qual era presidenta honorífica, i, per descomptat, per la normalització de la llengua científica espanyola. En els darrers anys, va organitzar el treball terminològic amb una orientació de recerca interuniversitària, participant en grups de recerca de la Universidad de Granada, Alcalá i Comillas, i compartint el seu magisteri amb els seus alumnes de doctorat i amb tots nosaltres. Estem convençuts que el seu impuls i la seva excepcional contribució al treball terminològic en llengua espanyola continua donant fruits.

Amelia de Irazazábal no ens ha llegat una gran obra teòrica sobre la terminologia, però tampoc creiem que fos el seu propòsit en cap moment. Ella no va pretendre innovar amb escrits teòrics sobre la teoria de la terminologia, sinó que més aviat va voler aplicar amb rigor el que altres teòrics havien formulat anteriorment. Però, com a especialista, sabia que la terminologia era necessària per a la comunicació i per a la transferència del coneixement especialitzat. Com a gran comunicadora que era, va transmetre el seu magisteri i saviesa sense comparació. D'aquesta manera, el seu esforç es va aplicar principalment a camps aplicats com ara la terminografia, l'elaboració de tesaurs, la normalització, la traducció i divulgació de l'obra d'altres mestres, la gestió i la formació. Va saber aglutinar els científics, els lingüistes i els traductors mitjançant la terminologia. La seva producció va ser descomunal en volum, i del màxim rigor i qualitat. I la seva faceta més reconeguda i expandida va ser l'ensenyament de la terminologia i la formació de terminòlegs. Així li va reconèixer sempre la resta de la comunitat científica, que li va fer justícia en considerar-la en tot moment la mare de la terminologia a Espanya. Com a reconeixement al seu treball en el camp de la terminologia, l'any 2003 va ser distingida amb el guardó més prestigiós en aquest camp de coneixement, el premi Eugen Wüster. Indubtable-

Foto: ILLA

Amelia de Irazazábal va morir el 27 de novembre de 2004. Durant la inauguració del IX Simposi Iberoamericà de Terminologia RITERM 2004, celebrat a Barcelona del 29 de novembre al 2 de desembre, els membres de la xarxa van voler tenir-la present

ment, Amelia de Irazazábal, amb la seva gran personalitat i mestratge va imprimir un caràcter propi a tot el que va fer, però correspondrà a altres persones deduir i jutjar quina ha estat la seva contribució als estudis de terminologia.

Amelia, com a persona amb la qual vam conviure, era extremament generosa, entranyable i bona, i ens va honorar amb la seva gran amistat i el seu afecte. Per a nosaltres va ser una gran amiga i mestra, sempre disposada a compartir la seva saviesa i experiència, i a ajudar. Vam compartir els seus darrers anys estretament. Era una persona de mentalitat oberta i respectuosa, que s'adaptava amb facilitat a diferents ambients i edats, i de la qual recordem la seva capacitat camaleònica per a acomodar-se a diferents situacions.

Amelia de Irazazábal no tindria tot el respecte i admiració que sentim per ella els qui la vam conèixer i no continuaria estant, avui dia, viva en els nostres records si, a part de ser una professional pionera i amb una capacitat titànica de treball, no hagués estat una gran persona, amb qualitats que l'han convertida en un model a seguir. Les seves qualitats només ens evoquen agraïment, afecte i admiració.

La terminologia espanyola ja no serà la mateixa sense Amelia de Irazazábal. No l'oblidem i la trobem a faltar, a ella, la seva veu i el seu bon judici.

Sempre seràs en el nostre cor. ✿

Traducció de TERMINÀLIA

Nota en record d'Amelia de Irazazábal, sempre present en el meu record

M. TERESA CABRÉ CASTELLVÍ

Institut Universitari de Lingüística Aplicada
Universitat Pompeu Fabra

TERMINÀLIA 6 (2012): 63-64 · DOI: 10.2436/20.2503.01.46
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica)
<http://terminalia.iec.cat>

Una nota breu de record per a l'Amelia, companya inicial de fatigues terminològiques i bona amiga, la persona a la qual tantes vegades m'havia referit com a històrica de la terminologia a Espanya.

La nostra relació va començar ara ja fa més de trenta-cinc anys... Just m'havien encarregat l'organització del TERMCAT quan la vaig conèixer a Viena el 1985 en un congrés organitzat per Infoterm, quan jo encara no havia percebut que la terminologia catalana requeria un model diferent del que, des d'una centralitat pretesament universal, ens empenyien a adoptar.

L'Amelia era wüsteriana, era raonablement i racionalment wüsteriana, no sé si pel fet que era aleshores l'únic pensament en terminologia, o perquè es dedicava, dins de l'Instituto de Información y Documentación en Ciencia y Tecnología (ICYT), a la documentació. El treball terminològic que duïen a terme en aquest centre del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) s'encaminava a la construcció de tesaurus o a l'adaptació a l'espanyol de tesaurus concebuts en una altra llengua. El grup de l'ICYT, que tot seguit es passà a denominar grup TermEsp, treballava aleshores en la versió espanyola del tesaurus SPINES. No sé si eren conscients que el seu objectiu final —els tesaurus com a eina per a la recuperació d'informació— era determinant en la seva orientació o si venia del fet que tots els membres del grup eren dones científiques —i els experts en ciències experimentals tenen una visió dels termes diferent de la que tenim els lingüistes, o millor dit els filòlegs.

L'Amelia era doctora en Química i, com a bona representant d'aquest col·lectiu, predicava la bondat de la univocitat terminològica, la necessitat que els termes tinguessin caràcter designatiu, com deia Wüster, per assegurar la precisió de la comunicació entre experts. No va sortir mai d'aquesta via. De vegades em desconcertava perquè jo li explicava la meua resistència a acceptar que aquesta visió no era massa convenient per a la terminologia catalana entesa en el marc de la promoció d'una llengua per a l'ús. I ella no em contraargumentava, però quan la sentia parlar de nou de la terminologia seguia sense esmentar la possibilitat d'altres visions alternatives. Suposo que aleshores encara no teníem el pensament terminològic ben elaborat i jo no li sabia transmetre allò que amb els anys hem desenvolupat com un dels principis fonamentals de la terminologia aplicada: el principi d'adequació. L'Amelia no era una teòrica, sinó una especialista que coneixia de primera mà com era de necessària la terminologia per a la representació i transferència del coneixement científic.

Tot i ser wüsteriana, sempre va respectar la diversitat lingüística en terminologia. Algú pot al·legar que una cosa i l'altra no tenen res a veure. Doncs sí, en aquell context dels anys vuitanta la terminologia internacional només tenia un punt de referència: l'Organització Internacional per a l'Estandardització (ISO), organisme en el qual només estaven representades les llengües d'estat. I un objectiu: la normalització, també de la terminologia.

Estimava la terminologia catalana a través dels qui la practicàvem; reconeixia el treball del TERMCAT i deia sovint que li agradaria per al castellà un centre de característiques semblants. No s'ha acomplert mai aquell desig. La necessitat de coordinació terminològica no sembla ser una prioritat per a les institucions espanyoles, ni les administratives ni les acadèmiques.

També repetia contínuament que s'havia de crear un comitè de terminologia a l'Asociación Española de Normalización y Certificación (AENOR), paral·lel al CT/37 de l'ISO. Aquest comitè, l'AEN/CTN 191 de terminologia, el va impulsar l'Asociación Española de Terminología (AETER) just un any després que l'Amelia ens deixés. Hauria estat satisfeta de veure que aquell desig insistent va quallar per fi en una realitat. Potser l'Amelia, però, hauria trobat que l'existència d'aquest comitè no feia avançar l'organització concreta de la terminologia, encara que visualitzés la terminologia espanyola en els òrgans internacionals de normalització.

Somiava que el Centro de Información y Documentación Científica (CINDOC) seria un dia el node central de la xarxa terminològica del castellà. El seu somni va començar a declinar amb la jubilació. Sense la seva empenta, sense aquella capacitat que tenia de fer veure als altres la importància de la terminologia, el grup TermEsp es va anar diluint a poc a poc fins a desaparèixer, almenys del paisatge terminològic estatal i internacional. Esforços i il·lusions malmesos per la falta de visió d'una institució que no va acceptar que, malgrat la jubilació forçada, l'Amelia volia continuar cooperant en el projecte al qual havia dedicat tants anys de lluita. I com que es resistia a abandonar-lo, va treballar fins a la seva mort en projectes de terminologia de la Universidad de Alcalá. I va continuar participant en el programa de doctorat de la Universidad de Granada.

L'Amelia es movia bé en els cercles internacionals, sobretot en les institucions vieneses. Parlava bé l'alemany i coincidia amb el pensament terminològic canònic. No en va, ella va ser qui va organitzar a Espanya el primer seminari de terminologia, al qual va convidar dos pesos pesants del moment: Helmut Felber, successor d'Eugen Wüster en la direcció d'Infoterm, i Heribert Picht, professor a la Facultat d'Economia de la Universitat de Copenhaguen. Aquests organismes van reconèixer la seva gran aportació a la terminologia concedint-li el premi Eugen Wüster l'any 2003. Havien de passar molts anys més perquè es convoqués institucionalment un segon seminari a la Universidad Internacional Menéndez Pelayo a Santander.

No podria tancar el meu record de l'Amelia sense fer present la persona. Dona de fortes conviccions religioses i ideològiques,

però per damunt de tot d'una obertura mental absoluta. Respectuosa amb les creences d'altri, generosa amb tothom, acollidora com una bona mare i tendra com una bona amiga. Sempre disposada a escoltar i ajudar.

La terminologia espanyola no seria el que ha estat sense ella, malgrat que les institucions oficials no li reconeguessin ni en el seu moment ni pòstumament la tasca continuada que va fer. En canvi, les persones que seguim en l'àmbit terminològic li reconeixem i valorem el seu treball, i la recordem sempre com la persona, l'experta, la científica que va posar les bases de la terminologia de l'espanyol. La terminologia espanyola la troba a faltar, però també les terminologies de les comunitats de l'Estat espanyol no castellanoparlants. ✿

Amèlia de Irazazábal amb M. Teresa Cabré a la Universidad Menéndez Pelayo de Santander, l'estiu de 1995, en què es va celebrar el curs *La terminología en las lenguas de España*

Bibliografía més rellevant d'Amelia de Irazazábal*

- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1953). *Aportación al estudio de la resina de 'Podophyllum Emodi L.'*. Director de tesis: Ricardo Granados Jarque. Madrid: Universidad de Madrid. Facultad de Ciencias. [document inèdit]
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (ed.). *Curso de introducción a la terminología*. Madrid: Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto de Información y Documentación en Ciencia y Tecnología (ICYT). Ediciones 1981, 1988, 1989, 1991.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; VÁZQUEZ VALERO, Manuela (1982). «Congreso Internacional sobre la Disponibilidad Universal de Publicaciones». *Revista Española de Documentación Científica*, 5, 4, p. 375-388.
- VÁZQUEZ VALERO, Manuela; IRAZAZÁBAL, Amelia de (1984). «La producción científica española en el área de la metalurgia según la base de datos 'C.A. SEARCH' (CHEMICAL ABSTRACTS)». *Revista Española de Documentación Científica*, 7, 2, p. 131-144.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; et al. (1986). «Inventario automatizado de recursos terminológicos en español y portugués». A: *Segundas Jornadas Españolas de Documentación Automatizada*. 20-21-22 de Noviembre de 1986. Ponencias y comunicaciones. Málaga: Dirección General de Fomento y Promoción Cultural. Consejería de Cultura, p. 111-124.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1987). «El Grupo de Terminología del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (TERMESP)». *Revista Española de Documentación Científica*, 10, 4, p. 473-477.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1988). «El Eurodicatautom, banco de datos de la CEE, una herramienta al Servicio de los traductores». A: *Jornadas Europeas de Traducción e Interpretación*, Granada, 1988. Granada: Universidad de Granada, p. 103-114.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; ÁLVAREZ, Sofía; ZARCO, Julia (1989). «EURODICAUTOM, El Banco de datos terminológicos de la CEE». *Revista Española de Documentación Científica*, 12, 1, p. 11-22.
- LAGUNA, Emilio; IRAZAZÁBAL, Amelia de; VALLE, Antonio (1989). «Confección automática de tesauros». *Revista Española de Documentación Científica*, 12, 2, p. 129-140.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; ANDRÉS, Miguel P. de (1990). «La terminología en metalurgia y siderurgia». *LIBE: La Industria de Bienes de Equipo*, 29, 215, p. 19-22.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1990). «Aplicación de la cadena elaboración-desarrollo de tesauros en un microordenador a la confección del tesoro de la programación del CSIC, 1987-1988». A: *Terceras Jornadas Españolas de Documentación Automatizada DOCUMAT 90*. Palma: Universitat de les Illes Balears. Secretariat de Publicacions i Inter-canvi Científic, p. 876-889.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1992). «España, puente entre Iberoamérica y la Comunidad Europea, en la normalización de la terminología científica». A: ALBRECHT, Jörn; BAUM, Richard (ed.) (1992). *Frachsprche Und Terminologie. In Geschichte Und Gegenwart*. Tübingen: Gunter Narr, p. 256-262.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1993). «La terminología científica». *Política Científica*, 38, p. 52-58.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de, ÁLVAREZ, Sofía; VALLE, Antonio (1994). *Catálogo de recursos terminológicos detectados en España*. Madrid: Centro de Información y Documentación Científica; Unión Latina.
- ARNTZ, Reiner; PICHT, Heribert (1995). *Introducción a la terminología*. Traducción de Amelia de Irazazábal. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1996). «Terminología y documentación». A: CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (ed.) (1996). *Jornada Panllatina de Terminologia: Perspectives i Camps d'Aplicació*, 14 de desembre de 1995. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 47-55.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; ANDRÉS, M. Isabel de; FERRANDIZ, Susana (1997). «La terminología científica normalizada, un producto estratégico desde el punto de vista internacional». A: *Nazioarteko Terminologia Biltzarra: Donostia, 1997*, Azaroa, 12-13-14. Vitoria-Gasteiz: IVAP; UZEI, p. 595-613.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (1999). «Situación de la terminología española». A: CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (ed.) (1999). *Terminología y modelos culturales*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada, p. 19-36.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; FERNÁNDEZ, Purificación; ANDRÉS, M. Isabel de (1999). «Los corpora bilingües correspondientes a áreas científico-técnicas, que incluyen la lengua española». A: VEGA, Miguel Ángel; MARTÍN GAITERO, Rafael (ed.) (1999). *Lengua y cultura. Estudios en torno a la traducción*. Volumen II de las Actas de los VII Encuentros Complutenses en torno a la traducción. 24-29 de Noviembre de 1997. Madrid: Universidad Complutense de Madrid. Instituto Universitario de Lenguas Modernas y Traductores, p. 707-712.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (2000). «Elaboración automática de tesauros multilingües». A: GONZALO GARCÍA, Consuelo; GARCÍA YEBRA, Valentín (ed.) (2000). *Documentación, terminología y traducción*. Madrid: Síntesis, p. 123-132.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; GÓMEZ DE ENTERRÍA, Josefa; FLORIÁN, Loreto (2002). «De la teoría a la práctica en el diseño de un corpus de léxico científico de la química (catalizadores)». A: CORREIA, Margarita (ed.) (2002). *Terminologia, desenvolvemento e identidade nacional*. VI Simpósio Ibero-Americano de Terminologia. Universidad de La Habana, Ciudad de La Habana, 16 a 19 de novembro de 1998. Lisboa: Colibri, p. 553-562.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de; GALLARDO, Natividad (2002). «Elaboración de un vocabulario multilingüe del campo temático de la siderurgia». A: ALCINA, Amparo; GAMERO, Silvia (ed.) (2002). *La traducción científico-técnica y la terminología en la sociedad de la información*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I, p. 189-200.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (2002). «El CINDOC del CSIC y la terminología en lengua española». A: PÉREZ LAGOS, Fernando; GUERRERO, Gloria (ed.) (2002). *Panorama actual de la terminología*. Granada: Comares, p. 147-158.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (2003). «En memoria de Ángel Martín Muncio». A: GALLARDO, Natividad (2003). *Terminología y traducción: un bosquejo de su evolución*. Granada: Editorial Atrio, p. 19-21.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (2003). «La cooperación en terminología». A: GALLARDO, Natividad (2003). *Terminología y traducción: un bosquejo de su evolución*. Granada: Editorial Atrio, p. 363-364.
- IRAZAZÁBAL, Amelia de (2004). «¿Podremos coordinar, al fin, la terminología científica en lengua española?». A: SEQUERA, Reyes (ed.) (2004). *Ciencia, tecnología y lengua española. La terminología científica en español*. Madrid: Fundación Española para la Ciencia y la Tecnología, p. 43-50.

* Bibliografía recopilada per Gemma Martínez-Ayuso, documentalista de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra. Les referències s'han ordenat per ordre cronològic, i no per l'ordre alfabètic dels autors.

Activitats i publicacions de la Societat Catalana de Terminologia

Activitats previstes per al 2013

- ✿ Al maig tindrà lloc l'XI Jornada de la SCATERM, que dedicarem a la terminologia en l'educació, específicament a primària i a secundària.

Publicacions

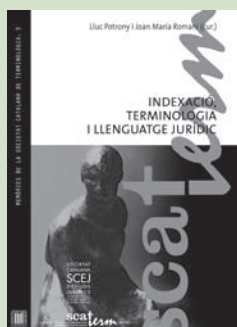
- ✿ Butlletí de la Societat Catalana de Terminologia. És una publicació bimestral en línia que s'edita regularment des del mes de març de l'any 2007. S'adreça especialment als socis de la SCATERM i, en general, a totes les persones que estan interessades en la terminologia.
- ✿ Col·lecció «Memòries de la Societat Catalana de Terminologia». Aplega treballs derivats de les activitats més rellevants organitzades per la SCATERM, especialment les de les jornades i els seminaris anuals:

MARTÍ, Jaume; SALSE, Marina (coord.) (2010). *La terminologia i la documentació: relacions i sinergies*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia; Universitat de Barcelona. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 1)

COROMINA, Eusebi; MESTRES, Josep M. (cur.) (2010). *Aspectes de terminologia, neologia i traducció*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia; Universitat de Vic. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 2)

POTRONY, Lluís; ROMANÍ, Joan Maria (cur.) (2011). *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic*. Barcelona: Societat Catalana de Terminologia; Societat Catalana d'Estudis Jurídics. (Memòries de la Societat Catalana de Terminologia; 3)

Podeu consultar el web de la SCATERM per a concretar i actualitzar dates i informacions. Pel que fa a l'adquisició de les nostres publicacions podeu consultar el portal de Publicacions de l'IEC.

Normes de presentació d'originals

Llengües. Les propostes d'articles enviades han de ser en català o en anglès. Es poden acceptar també originals en espanyol i en francès.

Formats. Els articles s'han d'enviar en un format de qualsevol processador de textos, preferentment MS Word o Open Office. L'arxiu ha d'incloure tot el contingut (títol, autoria, cos de l'article, imatges, taules, bibliografia, annexos, notes, resums i paraules clau) en la distribució prevista.

Resums i paraules clau. Cal incloure un resum de l'article en català i un altre en anglès (com a màxim, de setanta paraules cadascun) i una llista de paraules clau en català i en anglès (com a màxim, cinc paraules per llengua). Si la proposta és en espanyol o en francès també s'ha d'incloure el resum i la llista de paraules clau en la llengua original.

Extensió màxima. L'extensió màxima del document, incloent-hi imatges, resums i bibliografia, no pot excedir els 7.000 mots o les 12 pàgines a un espai i mig.

Gràfics. El material de suport gràfic (taules, gràfics, esquemes, fotografies, figures) inclòs en l'article s'ha de presentar també en arxius independents separats del text, preferentment en format TIFF o JPEG, i amb una resolució mínima de 300 ppp.

Tipus de lletra. Per al cos de l'article i la bibliografia, cal fer servir la lletra Times New Roman de 12 punts. Les citacions textuais, si són breus, van inserides en el text, es componen en regular rodona i entre cometes baixes («»); i, si són llargues, van entrades i es componen en regular rodona de la família Times New Roman d'11 punts. Les notes, si n'hi ha, van en Times New Roman de 10 punts.

Apartats. Els títols dels apartats han d'anar numerats (exemple: 1, 1.1, 1.1.1, 1.1.2...), amb el mateix cos de lletra, en negreta rodona. La primera línia de cada paràgraf ha d'anar entrada.

Interlineat. A un espai i mig, en tots els casos. Els paràgrafs no se separen amb cap interlineat extra. Cal deixar una línia en blanc entre títol i text i dues línies entre text i títol.

Notes. Com a criteri general, no hi ha d'haver notes. Si no es pot evitar, es poden posar un màxim de vuit notes breus al final del text i una única nota que remeti al títol de l'article, per a fer referència a projectes, premis o dedicatòries.

Bibliografia. Les referències bibliogràfiques que hagin de figurar dins el text han d'aparèixer entre parèntesis de la manera següent: (Cognom de l'autor/a, any, p. 000-000).

Al final de l'escrit hi ha d'haver les referències bibliogràfiques completes, ordenades alfabèticament segons els exemples següents:

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol del capítol». A: COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol del llibre. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, p. 000-000.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). «Títol de l'article». Títol de la Revista, volum de la revista, número de la revista (tal com s'indica en l'original), p. 000-000.

Títol del diccionari. Número d'edició. Lloc d'edició: Editorial, any.

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol [en línia]. Lloc d'edició: Editorial. [Consulta: dia mes any].

COGNOM, Nom; COGNOM, Nom (any). Títol [recurs electrònic]. Lloc d'edició: Editorial. 1 disc òptic (CD-ROM).

Abreviatures. Per a la bibliografia, cal unificar les abreviatures amb les formes següents (tant si són en singular com en plural): ed. (editor/a o editors/ores), dir. (director/a o directors/ores), coord. (coordinador/a o coordinadors/ores), p. (pàgina o pàgines).

Sigles. Es recomana reduir al màxim l'ús de sigles en el cos de l'article. Quan n'hi hagi, cal assegurar que la primera vegada que hi surtin ho facin acompanyant la forma lèxica desenvolupada. Si s'usen sigles per a referir-se a fonts bibliogràfiques, cal indicar-ho també en la bibliografia final.

Autoria. El nom complet de l'autor o autora del treball va a la primera pàgina de l'article, amb indicació de l'adscripció institucional. El Consell de Redacció lliurarà una còpia anònima de l'article als avaluadors externs. Quan la tramesa sigui acceptada per a la publicació, els autors hauran de lliurar un currículum breu de presentació i una fotografia de mida carnet en suport digital.

Crida d'articles

Els articles, que han de ser originals i inèdits, són avaluats per revisors externs designats pel Consell de Redacció de la revista. En cas que s'accepti la proposta, els autors poden rebre suggeriments de modificació.

Les propostes han de seguir les normes de presentació d'originals de la revista.

Els autors han d'enviar les seves propostes per correu electrònic a terminalia@iec.cat. Alternativament, es poden registrar en el sistema electrònic de gestió de la revista (Open Journal System), a <http://revistes.iec.cat> o a <http://terminalia.iec.cat>, i penjar-hi les trameses.

Per al número 8 (desembre 2013)

Tramesa d'articles: fins al 31 de març de 2013

Resultats de la selecció: fins al 30 d'abril

Versió final: fins al 31 de maig

Publicació de la revista: desembre del 2013

Per al número 9 (juny 2014)

Tramesa d'articles: fins al 30 de setembre de 2013

Resultats de la selecció: fins al 31 d'octubre

Versió final: fins al 30 de novembre

Publicació de la revista: juny del 2014

Per al número 10 (desembre 2014)

Tramesa d'articles: fins al 31 de març de 2014

Resultats de la selecció: fins al 30 d'abril

Versió final: fins al 31 de maig

Publicació de la revista: desembre del 2014

